

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

OSOBA ROZHODCE V MEZINÁRODNÍM ROZHODČÍM ŘÍZENÍ
The Person of Arbitrator in International Commercial Arbitration

Rigorózní práce

MGR. KATEŘINA MAZUCHOVÁ

červen 2014, Praha

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

OSOBA ROZHODCE V MEZINÁRODNÍM ROZHODČÍM ŘÍZENÍ
The Person of Arbitrator in International Commercial Arbitration

Rigorózní práce

MGR. KATEŘINA MAZUCHOVÁ

Studijní obor: Právo
Vedoucí práce: JUDr. Petr Dobiáš, Ph.D.,
katedra obchodního práva,
Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

červen 2014, Praha

„Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze dne 7. června 2014

Mgr. Kateřina Mazuchová

Ráda bych poděkovala vedoucímu rigorózní práce panu JUDr. Petrovi Dobiášovi, Ph.D., a to za odborné vedení, cenné rady, trpělivost a připomínky, kterými přispěl k jejímu vypracování.

Abstrakt

Tématem rigorózní práce je osoba rozhodce v mezinárodním rozhodčím řízení. Rozhodčí řízení prošlo v posledních letech řadou změn. Toto řízení je velmi oblíbené nejen možností výběru rozhodce, ale i svou rychlostí a menší nákladností ve srovnání s ostatními způsoby řešení sporů. V práci bylo podrobně zanalyzováno celé řízení z pohledu osoby rozhodce, především jeho práva a povinnosti. Novelou zákona č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů - zákon č. 19/2012 Sb., s účinností od 1.4.2012 došlo k odlišení rozhodčího řízení za účasti spotřebitele a bez něj. Součástí rigorózní práce jsou též návrhy *de lege ferenda*.

Abstract

The topic of the thesis is The Person of Arbitrator in International Commercial Arbitration. Arbitration has undergone a number of changes in recent years. This procedure is very popular not only for a choice of Arbitrator, but also for its speed and lower costs, as compared to the other methods of dispute resolution. In the work has been carefully analyzed the whole procedure from the viewpoint of an Arbitrator, especially his duties and powers. The amendment to Act No. 216/1994 Coll. - Act No. 19/2012 Coll., with effect from 1.4.2012 was to distinguish arbitration for consumer and without consumer. Part of the thesis are also proposals *de lege ferenda*.

Obsah

Úvod	11
1 Rozhodčí řízení jako možnost řešení sporů nejen v České republice	14
1.1 Jednotlivé způsoby řešení sporů.....	14
1.1.1 Dohoda mezi stranami sporu bez účasti třetí osoby jako způsob řešení sporů	14
1.1.2 Řešení sporů prostřednictvím soustavy obecných soudů	15
1.1.3 Řešení sporů prostřednictvím tzv. alternativních způsobů řešení sporů	16
1.2 (Mezinárodní) rozhodčí řízení – definiční vymezení.....	18
1.2.1 Rozhodčí řízení a jeho definice.....	18
1.2.2 Mezinárodní rozhodčí řízení v. vnitrostátní rozhodčí řízení	20
1.2.3 Rozhodčí řízení vs. alternativní způsoby řešení sporů	22
1.3 Rozhodčí řízení z pohledu historie	23
1.4 Rozhodčí řízení a jeho druhy.....	24
1.4.1 Rozhodčí řízení ad hoc v. rozhodčí řízení institucionální	25
1.4.2 Rozhodčí řízení za účasti spotřebitele a bez něj.....	28
1.5 Výchozí doktríny rozhodčího řízení	30
1.5.1 Smluvní doktrína	31
1.5.2 Jurisdikční doktrína	32
1.5.3 Smíšená doktrína	33
1.5.4 Autonomní doktrína.....	34
1.5.5 Shrnutí jednotlivých doktrín včetně zahraničního exkursu	34
2 Postavení rozhodce ve fázi do zahájení rozhodčího řízení	37
2.1 Personální předpoklady pro způsobilost být rozhodcem	37
2.1.1 Zletilost.....	37
2.1.2 Bezúhonnost	38
2.1.3 Svěprávnost	39
2.1.4 Inkompatibilita s vybranými funkcemi či profesemi.....	40
2.1.5 Musí mít rozhodce právní vzdělání?	41
2.1.6 Další možné předpoklady pro výkon funkce rozhodce	44
2.1.7 Cizinec a jeho možnost být rozhodcem v České republice	45
2.1.8 Personální podmínky pro výkon funkce z hlediska zahraničních právních úprav	47
2.2 Předpoklady pro výkon funkce rozhodce ve vztahu ke stranám sporu	48
2.2.1 Podjatost nejen v rozhodčím řízení.....	49
2.2.2 Nestrannost nejen v rozhodčím řízení.....	50

2.2.3	Nezávislost nejen v rozhodčím řízení	51
2.2.4	Povinnost rozhodce být nepodjatý, nestranný a nezávislý včetně následků porušení této povinnosti.....	54
2.2.5	Podjatost, nestrannost a nezávislost z hlediska zahraničních právních úprav	57
2.3	Postavení rozhodce a jeho povinnosti v případě uzavřené rozhodčí smlouvy	60
2.3.1	Rozhodčí smlouva z pohledu formy a podoby.....	60
2.3.2	Nové nároky na obsah rozhodčí smlouvy ve sporech ze spotřebitelských smluv .	65
2.3.3	Typy rozhodčí smlouvy	67
2.3.4	Procesně-právní vs. hmotně-právní (materiální) pojetí rozhodčí smlouvy	68
2.4	Způsoby uvedení rozhodce do funkce včetně jeho přijetí funkce	73
2.4.1	Způsoby uvedení rozhodce do funkce	73
2.4.2	Přijetí funkce rozhodce	79
2.4.3	Způsoby uvedení rozhodce do funkce v zahraničních právních úpravách	80
3	Postavení rozhodce v průběhu rozhodčího řízení	82
3.1	Základní pravomoci rozhodce v průběhu rozhodčího řízení.....	82
3.1.1	Pravomoc rozhodce autoritativně rozhodnout.....	82
3.1.2	Pravomoc rozhodce rozhodnout o své pravomoci.....	83
3.1.3	Pravomoc rozhodce obdržet za výkon funkce rozhodce odměnu.....	91
3.1.4	Pravomoc rozhodce v oblasti dokazování.....	93
3.1.5	Pravomoci rozhodce v zahraničních právních úpravách	95
3.2	Základní povinnosti rozhodce v průběhu rozhodčího řízení	96
3.2.1	Povinnost rozhodce postupovat dle § 19 odst. 1, 4 ZRŘ.....	97
3.2.2	Povinnost rozhodce postupovat dle § 19 odst. 2 ZRŘ.....	100
3.2.3	Povinnost rozhodce rozhodnout v souladu s právem na spravedlivý proces	105
3.2.4	Povinnost rozhodce rozhodnout dle zásad spravedlnosti	107
4	Postavení rozhodce ve fázi po skončení rozhodčího řízení	111
4.1	Způsoby ukončení rozhodčího řízení	111
4.2	Způsoby ukončení rozhodčího řízení z pohledu rozhodce.....	112
4.2.1	Vyloučení rozhodce z rozhodčího řízení.....	112
4.2.2	Možnost a povinnost vzdát se funkce rozhodce	114
4.3	Odpovědnost rozhodce (rozhodčího soudu)	115
4.3.1	Odpovědnost obecně.....	115
4.3.2	Odpovědnost soudců při výkonu soudní moci	116
4.3.3	Odpovědnost rozhodce	117
4.3.4	Odpovědnost rozhodce v zahraničních právních úpravách	122

5 Rozhodčí řízení nejen z pohledu osoby rozhodce de lege ferenda.....	124
Závěr.....	129
Seznam literatury	133
Resumé.....	129

Seznam zkratek

Ústava	Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Listina	Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
ZŘŘ	Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OBCHZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZMPS	Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů
Úmluva	Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 176/1964 Sb., o Evropské úmluvě o obchodní arbitráži, ve znění pozdějších předpisů
Newyorská úmluva	Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb., o Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů
EÚLP	Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších předpisů
ZSS	Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů
ZoOS	Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů

Washington. úmluva Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 420/1992
Sb., o sjednání Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy
a občany druhých států, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Náhledem do periodik zabývajících se problematikou soukromého práva lze v posledních letech vysledovat obrovský nárůst nejrůznějších článků a diskusí na téma rozhodčího řízení, přičemž v žádném případě nelze konstatovat, že by příspěvky byly co do názorů jednotné. Dovolím si tvrdit, že málokteré téma z oblasti soukromého práva, snad vyjma diskuse na téma přijetí nového občanského zákoníku, vzbudilo tolik vášní a zároveň se stalo terčem zájmu významného počtu právníků z řad odborné veřejnosti. Naprostá většina diskusí byla vedena na téma výskytu rozhodčího řízení ve sporech, jichž je účasten na straně žalované spotřebitel, popř. na téma rozhodčího řízení jako takového ve vazbě na klady a zápory vůči civilnímu řízení soudnímu.

Poněkud stranou se při diskusích na téma z oblasti rozhodčího řízení držela problematika osoby rozhodce a jeho postavení a působení v rozhodčím řízení. Při podrobnější analýze však nelze než konstatovat, že rozhodčí řízení do jisté míry stoupá a klesá ruku v ruce s „kvalitou“ osoby rozhodce, která má spor autoritativně rozhodnout. Z výše uvedených důvodů je tak tématem rigorózní práce osoba rozhodce v mezinárodním rozhodčím řízení.

Rigorózní práce bude rozčleněna do několika částí, přičemž základní dělení bude představovat pět kapitol týkajících se obecné charakteristiky rozhodčího řízení, postavení rozhodce ve fázi před zahájením rozhodčího řízení, postavení rozhodce v průběhu rozhodčího řízení, postavení rozhodce ve fázi po skončení rozhodčího řízení a v neposlední řadě též závěrečného zhodnocení analyzované problematiky včetně vlastních návrhů na změny v legislativě, popř. v aplikační praxi.

Úvodní kapitolu obstará obecná charakteristika rozhodčího řízení, bez níž by dost dobře nebylo možné pochopit další analyzovanou látku. V rámci podkapitol tak bude zmíněna problematika variability při výběru způsobu řešení majetkového sporu, definičního vymezení rozhodčího řízení, historie rozhodčího řízení, druhů rozhodčího řízení včetně aktuálního rozlišování mezi rozhodčím řízením ve spotřebitelském sporu a ve sporu nikoliv spotřebitelském. V neposlední řadě bude nastíněn vztah rozhodčího řízení a různých doktrinálních přístupů, které se v souvislosti s rozhodčím řízením v minulosti objevily.

Druhá kapitola se již plně bude věnovat zkoumanému tématu práce. Celá kapitola je rozdělena na tři základní podkapitoly pojednávající o obecných předpokladech pro výkon funkce rozhodce, o konkrétních předpokladech pro výkon rozhodce ve vazbě na strany sporu a na předmět sporu a dále o způsobech uvedení rozhodce do funkce. Zvláštní důraz bude kladen především na oblast vývoje osobnostních předpokladů ve vazbě na zahraniční právní úpravy, na oblast vztahu rozhodce a stran z pohledu možné podjatosti, strannosti, resp. závislosti a dále potom na možnosti určení rozhodce v rozhodčí smlouvě z pohledu praxe z posledních let zejména v arbitrážních centrech.

Třetí kapitola bude po obsahové stránce nejrozsáhlejší, neboť v ní bude analyzována problematika působení rozhodce v průběhu rozhodčího řízení. Toto působení s sebou zahrnuje především výčet pravomocí a povinností, kterými disponuje, popř. které stíhají rozhodce v průběhu řízení. K pravomocem, jež budou v textu zmíněny, patří pravomoc spor autoritativně rozhodnout, pravomoc rozhodce v oblasti dokazování, pravomoc rozhodce rozhodnout o své pravomoci, pravomoc obdržet za výkon funkce odměnu. Pokud jde o povinnosti, zmíněny budou především povinnosti rozhodnout spor, ať již dle postupu stanoveného v § 19 zákona o rozhodčím řízení, popř. dle zásad spravedlnosti. Nemalou část této kapitoly bude tvořit vztah rozhodčího řízení a práva na spravedlivý proces.

Čtvrtá kapitola se již bude dotýkat problematiky funkce rozhodce a jeho postavení po skončení rozhodčího řízení. Do této kapitoly bude zakotvena pasáž o ukončení rozhodčího řízení, jakož i ukončení účasti rozhodce v řízení, byť zde teoreticky k tomu může dojít dříve než je samotné rozhodčí řízení ukončeno. Nedílnou součástí této kapitoly bude problematika odpovědnosti rozhodce, která patří vůbec k nejinteresantnějším v celém rozhodčím řízení.

V závěru práce dojde ke komplexnímu zhodnocení včetně návrhů na legislativní zlepšení, jakož i zlepšení v aplikační praxi. Významně ke komplexnímu zhodnocení přispějí též poznatky ze zahraničních právních úprav, které budou postupně zmiňovány u každé kapitoly, čímž práce nabude mezinárodního rozměru. Není totiž žádným tajemstvím a v úvodu práce to bude pregnantně uvedeno, že rozhodčí řízení má velkou tradici právě v mezinárodním měřítku.

Optikou shora uvedených skutečností lze za cíl rigorózní práce na téma osoba rozhodce v mezinárodním rozhodčím řízení považovat komplexní zanesení osoby rozhodce do průběhu rozhodčího řízení, vymezení základní požadavků, jakož i práv a povinností dle stávající právní úpravy a zejména potom kriticky nastítnit klady a zápory této úpravy společně s návrhy na změny. Cílem celé práce by potom měla být odpověď na otázku, zda současná legislativní úprava dostatečně vymezuje osobu rozhodce a zda tuto úpravu soudy v rámci rozhodovací praxe a rozhodci v rámci aplikační praxe dodržují a zda není nutná změna, např. v rámci inspirace zahraniční právní úpravou.

V reakci na cíl budou v práci užity především metody analýzy a komparace. Analýza bude tvořit základní použitou metodu, s níž bude pracováno především při interpretaci odborných textů a legislativy. Komparace poté poslouží při vzájemném porovnání tuzemské úpravy s úpravami zahraničními, jakož i při vzájemném hodnocení názorů nejen odborné veřejnosti na vybrané atributy postavení rozhodce v mezinárodním rozhodčím řízení. Nedílnou součástí rigorózní práce bude i deskripce a dedukce.

1 Rozhodčí řízení jako možnost řešení sporů nejen v České republice

1.1 Jednotlivé způsoby řešení sporů

Dnes a denně dochází ke vzniku nesčetnému počtu právních vztahů, prostřednictvím kterých vystupují osoby jako nositelé subjektivních práv a povinností.¹ Zejména řádným neplněním povinností ukládaným dané osobě smlouvou anebo zákonem dochází ke vzniku sporů, jež mají vícero způsobu řešení. Jakékoliv myšlenky na odstranění, resp. minimalizaci sporů jsou v podstatě utopií, neboť spory zkrátka patří do života a ani kvalitně sepsaná dohoda mezi stranami nevylučuje možnost vzniku sporu do budoucna.²

Obecně je možné rozlišit mezi těmito způsoby řešení sporu:

- prostřednictvím vzájemné dohody mezi stranami bez účasti třetí osoby
- prostřednictvím řízení před příslušným obecným soudem
- prostřednictvím některého z alternativního řešení sporů
- prostřednictvím rozhodčího řízení

Zmíněné způsoby řešení sporů jsou při vzájemné komparaci posuzovány především z následujících hledisek:

- míra autonomie vůle stran zkoumaný způsob řešení sporu ovlivnit
- míra „právní síly“ výstupu z daného způsobu řešení sporu
- dále míra ingerence státu a jeho zainteresovanosti na daném sporu

1.1.1 Dohoda mezi stranami sporu bez účasti třetí osoby jako způsob řešení sporů

Ačkoliv tento způsob řešení sporů není příliš rozebírán v odborných publikacích týkajících se způsobu řešení sporů, je prvním a dle mého názoru i nejčastějším

¹ HARVÁNEK, Jaromír, HUNGR, Pavel, DOSTÁLOVÁ, Jana, HOUBOVÁ, Drahomíra, URBANOVÁ, Martina, VEČEŘA, Miloš, BRZOBOHATÁ, Karin. *Teorie práva*. 2. opr. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 343 s. ISBN 8021035099. s. 190.

² ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 399 s. ISBN 9788074780042. s. 42.

způsobem řešení sporu. Jde o způsob řešení sporů, který nevyžaduje mocenský zásah společnosti formou donucujícího aktu.³

Samotný výstup jednání stran sporu může mít mnoho různých podob. Od pouhého ústního urovnání sporu, přes sepsání dodatku k příslušné dohodě až po vyhotovení dohody o narovnání, kdy mezi sebou strany upravují vzájemná sporná a pochybná práva.⁴

Nikde není vyloučeno prostřednictvím takové dohody o narovnání řešit spor již se vyskytující před rozhodcem, před soudcem, resp. před příslušnou třetí osobou. V daném případě však jde o vyřešení sporu bez jakékoliv účasti třetí osoby. Státní ingerence se tak zde vůbec nevyskytuje.

Uvedené řešení sporu bývá obecně co do nákladů vhodným řešením, které představuje pro strany minimální náklady ve srovnání s ostatními způsoby řešení. Na druhou stranu absencí státní ingerence dochází k tomu, že dohoda o narovnání, není-li uzavřena v průběhu vzniknuvšího sporu, je „pouhou“ dohodou, z níž případný vzniklý nárok porušením jedné ze stran musí druhá strana uplatnit u soudu či rozhodce a domáhat se vydání příslušného rozhodnutí.

Stranám lze postup prostřednictvím nejrůznějších dohod či ujednání bez jakékoliv účasti třetí osob jediné doporučit. Vlivem pasivity některé ze stran, popř. vlivem pokročilého stádia sporu, však existuje mnoho sporů, které již takto řešit nelze.

1.1.2 Řešení sporů prostřednictvím soustavy obecných soudů

Soudní moc je vedle zákonodárné a výkonné třetí ústavními předpisy garantovanou mocí v České republice.⁵ Bez bližšího studia lze konstatovat, že tato koncepce figuruje i ve většině ostatních států, nejen v Evropě.

Soudnictví se v právním systému České republiky dělí na několik odvětví, kterým je poskytována právní ochrana. Soudnictví tak lze rozčlenit na proces civilní, proces trestní, proces přezkoumávání správních rozhodnutí ve správním soudnictví a v neposlední řadě proces ústavní, který poskytuje ochranu ústavně zaručeným právům,

³ RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, 745 s. ISBN 8071798738. s. 1.

⁴ Ust. § 570 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Dohodou o narovnání mohou účastníci upravit práva mezi nimi sporná nebo pochybná. Dohoda, kterou mají být mezi účastníky upravena veškerá práva, netýká se práv, na něž účastník nemohl pomýšlet.“

⁵ Čl. 2 odst. 1 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

jež jsou zakotvena především v Ústavě a v Listině.⁶ Uvedená diferenciacie jednotlivých procesů se projevuje především v rozdílné úpravě postupů soudů a dalších subjektů, tedy ve sféře procesní.⁷

Pro potřeby rigorózní práce je rozhodující, že u tohoto způsobu řešení sporu existuje nejvyšší míra ingerence státní (soudní) moci. Z toho plyne i výrazná právní síla konečného aktu orgánu soudní moci, který má schopnost být do budoucna exekucním titulem, poněvadž za splnění zákonem předepsaných podmínek nabývá právní moci.⁸

Na druhou stranu je zde poměrně výrazně eliminována volní složka jednotlivých stran sporu, neboť řízení je ovládáno zákonnými předpisy, které nelze volně regulovat. Strany mají sice možnost např. vzetí žaloby sporu, resp. uzavřít dohodu o narovnání v průběhu sporu, popř. uzavření soudního smíru, tyto možnosti však mají své následky minimálně na otázku promlčení nároku, soudního poplatku a jeho vrácení či nevrácení, otázku překážky věci rozsouzené atd.

Řešení prostřednictvím orgánů soudní moci přichází povětšinou na řadu tehdy, nepodaří-li se stranám ujednat spor dle předchozí kapitoly, popř. nepovede-li se stranám sjednat jiný způsob řešení sporů.

1.1.3 Řešení sporů prostřednictvím tzv. alternativních způsobů řešení sporů

Třetí kategorie způsobu řešení sporů, tedy řešení prostřednictvím tzv. alternativních způsobů, je bezesporu nejmladší kategorií. Pokud jde o historii rozhodčího řízení, odkazuji na kapitolu 2.3 práce. Do dnešního dne došlo v této oblasti k výraznému posunu směrem k uplatňování tohoto způsobu řešení sporu.

Na druhou stranu ani vzdáleně nedosahuje obliby a významu, jako je tomu v jiných zemích, především ve Spojených státech amerických a dalších zemích ovládaných anglosaským právním systémem. V těchto zemích je běžné, že alternativní způsoby řešení sporu jsou nedílnou součástí právního systému dané země.⁹

⁶ STAVINOHOVÁ, Jaruška a HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003, 660 s. ISBN 8021032715. s. 69.

⁷ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. ISBN 9788072018420. s. 24.

⁸ BUREŠ, Jaroslav, DRÁPAL, Lubomír a KRČMÁŘ, Zdeněk. *Občanský soudní řád: komentář*. 9. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1043-2088. ISBN 8071793787. s. 1094.

⁹ KORDAČ, Zbyšek. Zkušenosti se současnou právní úpravou a praxí alternativních metod řešení sporů v USA. *Právní fórum*. 2010. ročník 7. č. 3. s. 133-138. ISSN 1214-7996. s. 133.

Obecně lze konstatovat, že alternativní jsou jednotlivé způsoby řešení sporů tím, že představují určitou alternativu k soudnímu procesu, jakožto základnímu způsobu řešení sporů. Další charakteristické znaky představují právě odlišnosti od soudního procesu. I přes rozdíly mezi jednotlivými alternativami, o nichž bude řeč níže, lze vysledovat tyto charakteristické znaky – dobrovolnost stran, pohyb sporu mimo právní regulaci státu, absence vykonatelnosti závěrečného aktu bez dalšího, diskrétnost stran i třetí osoby, profesionalita třetí osoby, popř. výrazná volní diskrece stran.

Mezi základní způsoby alternativního řešení sporu lze zařadit:¹⁰

- mediaci a konciliaci
- jednání zakončená vykonatelnou dohodou
- negociaci
- mini-trial
- medlou¹¹
- samovykonatelné nálezy
- zprostředkování
- technickou arbitráž
- expertízu a expertní jednání
- arbitráž (rozhodčím řízením)¹²

Z výše uvedeného je patrné, že jednotlivých metod je několik a neustále dochází k jejich rozšiřování. Je to dáno především téměř neomezenými možnostmi stran, které si mohou zvolit jednotlivou alternativu v návaznosti na předmět sporu a v návaznosti na vlastní úvahu, která z alternativ je v danou chvíli nejvhodnější.

Na základě provedení srovnání charakteristických znaků uvedených způsobů řešení sporů lze uzavřít, že výše uvedené alternativy jsou ovládány zpravidla dohodou,

¹⁰ RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, 745 s. ISBN 8071798738. s. 2-3.

¹¹ Mediation and Last-offer Arbitration. Snahou tohoto typu řízení je strany motivovat k realistickým a oboustranně únosným nabídkám na smír. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 399 s. ISBN 9788074780042. s. 48.

¹² Pozn. autora: Jde o názor P. Rabana, který bude později zpochybněn. Autor osobně se s zařazením arbitráže mezi alternativní způsoby řešení sporu neztotožňuje a považuje arbitráž za do značné míry samostatný alternativní způsob řešení sporů.

kteřá je následně promítnuta ve všech fázích řízení. Oproti tomu je většina alternativ postavena mimo přímou právní regulaci státem.¹³ Státní ingerence je tak zde minimální.

Termín *alternativní* vyjadřuje snahu těchto způsobů působit vedle soudního procesu, resp. vedle arbitráže. V žádném případě není a ani nemůže být ambicí těchto alternativ vytlačit a nahradit soudní proces jakožto integrální součást soudní moci a základní stavební kamen řešení sporů. R. Jílková hovoří o „odlehčení“ soudní moci.¹⁴ S tímto názorem se lze ztotožnit zejména tam, kde jde o právně jednodušší spory. Prostřednictvím soudního procesu by se tak řešily obtížnější spory, kde není pro alternativní způsoby prostor. Na druhou stranu ne každá strana má zájem o takový způsob řešení sporu a je odmítavá k sepsu dohod zakládající pravomoc či oprávnění třetí osobě k řešení vzniklého sporu.

1.2 (Mezinárodní) rozhodčí řízení – definiční vymezení

Ačkoli je rozhodčí řízení dle některých publikací starší než civilní proces¹⁵, jde o řízení, o němž má veřejnost v převážné většině velmi malé, ne-li žádné, povědomí. V následujících kapitolách si autor klade za cíl definičně vymežit rozhodčí řízení včetně vymezení mezinárodního rozhodčího řízení. V druhé části budou zdůrazněny základní odlišnosti mezi rozhodčím řízením a výše zmíněnými alternativami, neboť dle názoru autora není rozhodčí řízení v jeho současné podobě jednou z alternativ tak, jak je člení právní odborná obec.

1.2.1 Rozhodčí řízení a jeho definice

Stěžejním právním předpisem upravujícím institut rozhodčího řízení je zákon o rozhodčím řízení. Tento ústřední právní předpis týkající se rozhodčího řízení však nepodává žádnou legální definici rozhodčího řízení. Pro představu tento stav není

¹³ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Rozhodčí řízení – alternativa k řízení soudnímu. *Právní fórum*. 2008. roč. 5. č. 4. s. 121-127. ISSN 1214-7996. s. 122.

¹⁴ JÍLKOVÁ, Renata. Alternativní způsoby řešení sporu. Proč mediaci? *Bulletin advokacie*. 2002, roč. 12, č. 10, s. 68-76. ISSN 1210-6348. s. 70.

¹⁵ SCHELLE, Karel a SCHELLEOVÁ, Ilona. *Rozhodčí řízení: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, 300 s. ISBN 808643219x., s. 13.

ojedinělý, ba naopak, v právních předpisech okolních států týkajících se rozhodčího řízení nelze spatřit legální definici.¹⁶

K předeštění definice je tak nutné nahlédnout do odborných publikací. V nich je rozhodčí řízení vesměs vyjádřeno prostřednictvím základních charakteristických znaků. Nejpodrobněji definuje rozhodčí řízení P. Sanders, jenž je také zmiňován v mnoha vnitrostátních publikacích.¹⁷ Dle této definice: „*Na základě platné rozhodčí smlouvy mohou strany podřídit urovnání sporu, který mezi nimi vzešel, nebo který by mohl vzejít později, závaznému nálezu třetí soukromé osoby. Uplatněním dohody obsažené v rozhodčí smlouvě suspendují strany pravomoc obecného soudu. Strany jsou pány arbitrážního jednání. Rozhodce může do řízení zasahovat jen v mezích stanovených mu rozhodčí smlouvou či kogentními ochrannými ustanoveními daného právního řádu. Řízení končí nálezem, který může být soudně vykonán. Napadnout nález lze jen za nedodržení postupů stanovených v rozhodčí smlouvě.*“¹⁸

V obsáhlém definičním vymezení jsou zakotveny oba stěžejní charakteristické znaky, a to:

- dobrovolné postoupení sporu třetí straně - rozhodci, (výjimkou jsou některé právní úpravy, které výslovně zakotvují tzv. obligatorní rozhodčí řízení)
- vykonatelnost rozhodčího nálezu, jakožto výsledného aktu rozhodčího řízení

Někteří autoři vyzdvihují mírně odlišné charakteristické prvky. Např. A. Bělohlávek zdůrazňuje, že definujícími prvky rozhodčího řízení jsou:

- vyloučení soudní pravomoci obecných soudů ve prospěch rozhodci
- nezávislost a nestrannost rozhodců
- pravomoc rozhodců vydat konečné rozhodnutí ve věci, tedy rozhodčí nález¹⁹

Odlišnosti v definičním vymezení však nemají zásadní důsledky při posuzování základních aplikačních otázek.

¹⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy: (včetně překladů předpisů o rozhodčím řízení a pravidel stálých rozhodčích soudů)*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1762 s. ISBN 9788074004520.

¹⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 399 s. ISBN 9788074780042. s. 25.

¹⁸ SANDERS Pieter. *Arbitration, International encyclopaedia of comparative law*. Tübingen: J.C.B. Mohr, 1996. ISBN 90-411-1235-9 s. 5.

¹⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 1277-2190. ISBN 9788074000966. s. 185.

V následujících kapitolách budou oba charakteristické prvky podrobně analyzovány. Na shora uvedené definici vyzdvihují také schopnost autora definice zdůraznit postavení stran ve sporu, jakož i postavení rozhodce a jeho oprávnění v průběhu řízení. I tyto skutečnosti budou předmětem pozdější analýzy.

1.2.2 Mezinárodní rozhodčí řízení v. vnitrostátní rozhodčí řízení

Definice rozhodčího řízení byla nastíněna výše. Nebyl v ní zmíněn mezinárodní prvek, který nutně vyvstává na povrch v případech mezinárodních rozhodčích řízení.

V mezinárodním rozhodčím řízení je třeba přípustnost sporu a rozhodčí smlouvu zkoumat z pohledu dotčených právních řádů. Těmi jsou především právní řád státu, kde se koná řízení, a právní řád státu, kde se žádá o uznání a výkon rozhodčího nálezu.²⁰

Odlišujícím znakem vnitrostátního a mezinárodního rozhodčího řízení je tak mezinárodní prvek, který vnitrostátní rozhodčí řízení neobsahuje. Zákon o rozhodčím řízení obsahuje zmínku o mezinárodním prvku v § 37 odst. 1: „*Jde-li v rozhodčím řízení o vztah s mezinárodním prvkem, rozhodci rozhodují spor podle práva, které strany zvolily.*“²¹ Současný i nově připravený zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním obsahují shodnou zmínku bez bližší konkretizace, v čem může mezinárodní prvek spočívat.

Přitom je patrné, že mezinárodní prvek v mezinárodním procesním řízení má jiný obsah než mezinárodní prvek v rozhodčím řízení, které nepochybně patří k méně formálním způsobům řešení sporu. Z. Kučera za mezinárodní prvek považuje pouze relevantní prvek, který je pro dané řízení dostatečně významný.²² Základní otázkou tak je, co je dostatečně významnou skutečností zakládající relevanci mezinárodního prvku. Význam takové otázky dokládá např. D. M. Boer, který konstatuje, že naprostá většina mezinárodních úmluv žádné výslovné ustanovení neobsahuje.²³

Doktrína rozhodčího řízení člení mezinárodní prvek na:

- mezinárodní prvek objektivní povahy

²⁰ BORN, Gary. *International commercial arbitration*. Austin: Wolters Kluwer, 2009, 1738 s. ISBN 9789041127594. s. 12.

²¹ Ust. § 37 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

²² KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé. 7 opravené a doplněné vydání*. Brno: Doplněk, 2009. ISBN 9788072392315. s. 18.

²³ BOER, Th. D. M. *Facultative choice of law. Recueil des Cours*. sv. 257, Hague, Boston, Londýn: Martinus Nijhoff Publishers. s. 243.

- mezinárodní prvek subjektivní povahy.²⁴

Tentýž autor dále doplňuje, že mezinárodní prvek může spočívat v

- účastnících řízení
- subjektech právního vztahu
- předmětu posuzovaného právního vztahu
- jiné skutečnosti objektivně prokazující vztah s mezinárodním prvkem.^{25,26}

Výše uvedené případy jsou však výhradně objektivní povahy. V daných případech nebývá posuzování mezinárodního prvku. Odlišná situace je při existenci subjektivního mezinárodního prvku, tedy situace, kdy všechny prvky směřují do jednoho státu, avšak strany sporu vlastním jednáním „vyvedou“ spor do zahraničí ve snaze založit mezinárodní prvek rozhodčího řízení. Vyvedení může spočívat jednak ve volbě cizího práva, popř. ve volbě sudiště, které se nachází v jiné zemi, než ve které se nachází obě strany.²⁷ Pokud jde o rozhodčí řízení, je tato internacionalizace přípustná, o čemž svědčí absence zakazujícího ustanovení. Navíc dle zákona o rozhodčím řízení, resp. dle § 38 platí, že: „Rozhodčí nálezy vydané v cizím státě budou v tuzemsku uznány a vykonány jako tuzemské rozhodčí nálezy, je-li zaručena vzájemnost.“²⁸ O zákazu subjektivního mezinárodního prvku není zmínky. Mezinárodnímu prvkem v těchto případech však není dle mého názoru věnována dostatečná pozornost.

Pro rozhodce existence mezinárodního prvku nepochybně představuje vyšší nároky na následné vedení sporu směrem k vydání rozhodčího nálezu, neboť tento musí aplikovat příslušné právní předpisy, které mu nejsou povětšinou vlastní a známé.

²⁴ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Rozhodčí řízení – alternativa k řízení soudnímu. *Právní forum*. 2008. roč. 5. č. 4. s. 121-127. ISSN 1214-7996. s. 122.

²⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 399 s. ISBN 9788074780042. s. 48.

²⁶ KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé. 7 opravené a doplněné vydání*. Brno: Doplněk, 2009. ISBN 9788072392315. s. 23.

²⁷ TRÁVNÍČKOVÁ, Simona. Subjektivní mezinárodní prvek v rozhodčím řízení. In: DÁVID, Radovan et al. *Dny práva – 2010 – Days of law*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2010. ISBN 9788021053052

²⁸ Ust. § 38 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

1.2.3 Rozhodčí řízení vs. alternativní způsoby řešení sporů

V předchozí kapitole byly zmíněny jednotlivé alternativní způsoby řešení sporů, mezi něž P. Raban řadí i arbitráž, resp. rozhodčí řízení. Domnívám se, že tento názor může obstát toliko za situace, v níž by jakýkoliv způsob řešení sporu odlišný civilnímu soudnímu řízení byl automaticky považován za alternativní.²⁹ Nepřijmeme-li tuto koncepci, je dle mého názoru nutné odlišovat mezi rozhodčím řízením a ostatními alternativními způsoby řešení sporů.

Zatímco u dohody, jakožto charakteristického znaku alternativ k soudnímu řízení, je situace mezi oběma kategoriemi obdobná, odlišná je situace u ingerence státní moci. Dle § 28 odst. 2 ZŘŘ platí, že rozhodčí nález, který již nelze přezkoumat, popř. tato možnost nebyla dohodnuta, nabývá doručením právní moci a je soudně vykonatelný.³⁰

Na tuto skutečnost navazuje zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který hovoří o tom, že rozhodčí nález je způsobilým být exekučním titulem.³¹

Způsobilost rozhodčího nálezu být exekučním titulem je tak zásadním rozdílem od ostatních alternativ řešení sporů, což vyzdvihuje a zdůrazňuje většina autorů.³²

Z výše uvedeného je patrné, že zákonodárce přesunul na rozhodce nejvíce pravomocí ve srovnání s dalšími alternativními způsoby řešení sporu. To platí i u mediace, která se po letech legislativních příprav stala zákonem upravenou formou v civilním řízení, a to i přes skutečnost, že některé mediační prvky byly civilnímu řízení známy již z minulosti (smír dle § 67 i § 99 OSŘ).³³

Osobně se domnívám, že tato odlišnost je natolik zásadní, že již jen z tohoto důvodu nelze řadit rozhodčí řízení mezi alternativy řešení sporů, kde jsou řazeny expertízy, znalecká jednání či mediace.

²⁹ HULMÁK, Milan a TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (1. část). *Obchodněprávní revue*. 2010, roč. 3, č. 6, ISSN 1803-6554.

³⁰ Ust. § 28 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

³¹ Ust. § 40 odst. 1 písm. c) zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

³² KLEIN, Bohuslav a DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení: výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1.3.2007*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, 254 s. ISBN 9788073572648., s. 4., dále např. LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012, 919 s. ISBN 9788072018741. s. 37.

³³ CHOLENSKÝ, Robert, Nové pojetí povinnosti a mlčenlivosti a legislativní předpoklady mediace. *Právní fórum* 2010. roč. 7. č. 3. s. 129-132. ISSN 1214-7996.

Z pohledu třetí osoby (soudce, rozhodce, mediátor, popř. jiná třetí osoba nadaná rozhodnout ve věci) je důležité, že rozhodce má povinnost přímo ze zákona být nestranný a nezávislý. Hovoří o tom samotné úvodní ustanovení zákona o rozhodčím řízení.³⁴ U ostatních alternativ se toto nevyžaduje a v některých případech si lze představit, že absence nestrannosti je naopak výhodou, kdy třetí osoba strany sporu velmi dobře zná a dokáže tak nalézt zlatou střední cestu v jejich sporu. Třetí osoba má v tomto poměrně široké možnosti, neboť není tolik svazována jako rozhodce či soudce, jejichž rozhodování se pohybuje v rovině „výhra-prohra“ bez výraznějších možností moderace.

1.3 Rozhodčí řízení z pohledu historie

Počátky rozhodčího řízení sahají až do období antiky.³⁵ Výraznější rozvoj tohoto institutu však lze vysledovat až v období středověku a zejména potom v období 19. století. Toto období je charakteristické vznikem specializovaných rozhodčích soudů, např. soudu burzovního, hornického, popř. týkající se pracovních sporů.³⁶ V tomto období již byla osoba rozhodce upravena v příslušných právních předpisech. Zmínit lze např. zákon týkající se organizace burz, popř. civilní řád soudní z roku 1895.

Tehdejší předpisy upravovaly jak arbitrabilitu rozhodčího řízení, tak způsob ustanovení rozhodce do funkce, který již tehdy vycházel z uzavření dohody mezi stranami sporu. Jde-li o zákon o organizaci burz, zde rozhodci vystupovali ve sporech týkajících se burz, nikoliv ve sporech jiných. Z dalších ustanovení lze vyzdvihnout dobrovolnost provádění důkazů, která byla tehdy upravena a která je typická i v dnešní době.

Opravdový rozvoj rozhodčího řízení však lze spatřit až na počátku 20. století, kdy byla společnost otřesena po první světové válce, přičemž katastrofy se týkaly i ekonomických oblastí a hospodářství. Logicky se tak začaly objevovat pokusy o nové nastartování, přičemž rozhodčí řízení jako nový způsob řešení se jevil vhodným

³⁴ Ust. § 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

³⁵ *Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.* In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 20. 9. 2013].

³⁶ SCHELLE, Karel a SCHELLEOVÁ, Ilona. *Alternativní způsoby řešení obchodních sporů*. 1. Vyd. Ostrava: Key Publishing, 2006, 179 s. ISBN 8023980122. s. 25.

instrumentem ve vztahu obchodníků.³⁷ V tomto období navíc vznikly některé úmluvy, resp. mnohostranné dohody, které si ve světě získaly velkého respektu. Jedná se např. o Úmluvu o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků a Newyorskou úmluvu o uznávání cizích rozhodčích nálezů. O nich bude řeč níže v práci.

Pokud jde o území České republiky, následoval v 50. letech 20. století útlum v rozvoji rozhodčího řízení. Dle občanského soudního řádu z roku 1950 totiž bylo možno uzavřít rozhodčí doložku jen tehdy, jestliže jednou ze stran byla československá právnická osoba.

V roce 1963 došlo k přijetí dvou důležitých zákonů, a to občanského soudního řádu a dále zákona č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. Rozhodčí řízení tedy přestalo být součástí obecného civilně procesního předpisu. Podstatnější změnou však bylo, že rozhodčí smlouvu bylo možno nadále uzavřít toliko ve sporech o majetkové nároky z mezinárodního obchodního styku, a to ještě za předpokladu, že ve sporu jako strana vystupoval stát, popř. státní socialistická organizace. Jiné spory nebylo možno prostřednictvím rozhodčího řízení řešit.

Stav nastolený zákonem č. 98/1963 Sb. setrval do roku 1994. V tomto roce byl totiž přijat zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení, který s několika novelami je platným a účinným právním předpisem dodnes. Základní předlohou pro stávající zákon o rozhodčím řízení se stal Modelový zákon Mezinárodní komise OSN pro obchodní právo.³⁸ Stávající zákon o rozhodčím řízení bude předmět analýzy v dalších kapitolách.

1.4 Rozhodčí řízení a jeho druhy

Rozhodčí řízení lze členit dle různých kritérií. Pro potřeby této práce i obecně patří mezi základní dělení na rozhodčí řízení

- institucionální
- *ad hoc*.

³⁷ KLEIN, Bohuslav a DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení: výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1.3.2007*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2007, 254 s. ISBN 9788073572648., s. XI.

³⁸ MOTHEJZÍKOVÁ, Jitka a STEINER, Vilém. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1996, 214 s. ISBN 8071790346., s. 17.

Dalším možným dělicím kritériem se v souvislosti s novelou zákona o rozhodčím řízení z roku 2012 stalo dělení na rozhodčí řízení

- za účasti spotřebitele
- bez účasti spotřebitele.

Z dalších dělení lze jmenovat dělení na rozhodčí řízení mezinárodní a tuzemské, popř. tradiční a on-line rozhodčí řízení, anebo rozhodčí řízení obligatorní a fakultativní.³⁹

1.4.1 Rozhodčí řízení ad hoc v. rozhodčí řízení institucionální

Základní charakteristickým znakem rozhodčího řízení *ad hoc* je skutečnost, že není nikterak závislé na konkrétní instituci. Opakem je institucionální rozhodčí řízení, které bývá někdy označováno jako administrovaná, resp. kontrolovaná arbitráž, a to i přesto, že se stupeň administrativy a kontroly rozhodčího řízení liší od instituce k instituci.⁴⁰

Pokud jde o rozhodčí řízení *ad hoc*, dochází k ustanovení konkrétního rozhodce, resp. konkrétního rozhodčího senátu pro daný spor a okamžikem pravomocného vyřešení tohoto sporu činnost rozhodce, resp. rozhodčího senátu končí. L. Lisse k tomu podotýká, že v současné praxi je již termín *ad hoc* překonán, jelikož mnoho takovýchto rozhodců opakovaně rozhoduje tytéž spory, resp. spory, kde vystupují tytéž strany, proto o konci rozhodčího řízení s právní mocí rozhodčího nálezu příliš nelze hovořit.⁴¹

Odlišně je tomu u institucionalizované formy rozhodčího řízení, kde je na základě určitých pravidel jmenován ke konkrétnímu sporu rozhodce, resp. senát a tito působí nejen po dobu určitého sporu, ale i poté dále působí u tohoto rozhodčího soudu a mohou jim být přidělovány další spory k řešení.

³⁹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 399 s. ISBN 9788074780042. s. 75.

⁴⁰ PAULSSON, Jan. *The freshfields guide to arbitration and ADR: clauses in international contracts*. 3. vyd. The Hague: Kluwer Law International, 2010, 175 s. ISBN 904113400X. s. 51.

⁴¹ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012, 919 s. ISBN 9788072018741. s. 18.

Z pohledu historického vývoje je rozhodčí řízení *ad hoc* dřívějším institucionalizované podoby rozhodčího řízení.⁴² Ta se, jak již naznačila předchozí kapitola týkající se historie rozhodčího řízení, rozvinula prvně počátkem 20. století. Pokud jde o současnost je rozhodčí řízení institucionalizované v českém právním prostředí omezeno na jediný stálý rozhodčí soud, kterým je Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (vedle něj ještě existují rozhodčí soudy při komoditních burzách; jejich působnost je však omezena na komodity a jejich deriváty, s nimiž burzy obchodují).⁴³ Pokud jde o zbylé stále rozhodčí soudy, jedná se o Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha, a.s.⁴⁴ a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno.⁴⁵ Tyto stálé rozhodčí soudy jsou však velmi specializované (úzkoprofilové) a proto o nic nebude dále pojednáváno.

Mezi oběma druhy rozhodčího řízení bývá často rozlišováno co do kvality, přičemž vyzdvihována bývá institucionalizovaná forma rozhodčího řízení. S tímto tvrzením se lze částečně ztotožnit, nelze je však dle mého názoru paušalizovat. Spíše se ztotožňuji s tvrzením K. Spirové, jež uvádí: „Rozhodčí řízení se dělí na rozhodčí řízení *ad hoc* a rozhodčí řízení institucionální. Druhé zmiňované se uskutečňuje před stálou rozhodčí institucí, což bývá výhodnější zejména pro strany, které nejsou příliš zdatnými kontrahenty. Stálé rozhodčí soudy totiž vydávají různé statuty a řády, které určují způsoby řízení, rozhodování či jmenování rozhodců. Významnou roli zde sehrává také autorita dané instituce či existence sídla a stálého administrativního aparátu. Nevýhoda je potom spojena např. s nutností platit poplatky.“⁴⁶

Současně lze stranám sporu doporučit institucionalizovanou formu rozhodčího řízení z důvodu, že v tomto druhu rozhodčího řízení nedochází ke vzniku zprvu nepředvídatelných otázek, které je nutné následně řešit až po vzniku sporu.

Otázka kvality a předpokladů pro funkci rozhodce bude rozebírána později. S problematikou druhů rozhodčího řízení souvisí i jedna stále aktuální problematika

⁴² ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 399 s. ISBN 9788074780042. s. 66.

⁴³ LISSE, Luděk. Neplatnost rozhodčí smlouvy arbitrážního centra aneb konec (pod-vodníků?) rozhodců *ad hoc* v Čechách, na Moravě a ve Slezsku? *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2010. [cit. 23.9.2013]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/neplatnost-rozhodci-smlouvy-arbitrazniho-centra-aneb-konec-pod-vodniku-rozhodcu-ad-hoc-v-cechach-na-morave-a-ve-slezsku-60960.html>.

⁴⁴ Ust. § 30 zákona č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁵ Ust. § 28 zákona č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁶ SPIROVÁ, Klára. Rozhodčí řízení. *Právník.cz*. [online]. Právník.cz. 2008. [cit. 23.9.2013]. ISBN 0231-6625 Dostupné z: <http://www.pravnik.cz/a/238/rozhodci-rizeni.html>.

týkající se arbitrážních center. Tato centra začala vznikat na území České republiky koncem 90. let. L. Lisse k tomu podává: „Rozhodci *ad hoc*, kteří se začali aktivizovat koncem 90. let minulého století, když pochopili, že v České republice existuje konečně možnost, aby nikoliv výlučně jen mocná ruka státního soudcovského aparátu, ale i soukromé osoby rozhodovaly spory svých spoluobčanů a jimi zakládaných korporací, pokud je tito k tomu zmocní, cítili omezenou možnost z pozice fyzických osob vstupovat rozhodčími doložkami zakládajícími jejich pravomoc do většího množství smluvních vztahů.“⁴⁷

Možnost vystupovat jako sdružení, resp. právnická osoba brali představitelé jako možnost konkurovat stálým rozhodčím soudům, neboť fungování pod záštitou určité organizace působí důstojněji než vystupovat v této záležitosti jako jednotlivec. Tato sdružení se tak začala označovat jako arbitrážní centra. L. Lisse je definuje jako servisní organizaci rozhodců *ad hoc* poskytující těmto rozhodcům administrativní a materiální zázemí a působící často rovněž jako doručovací místo.⁴⁸ Arbitrážní centra fungovala, resp. fungují dodnes jako společnosti s ručením omezeným, popř. veřejné obchodní společnosti či výjimečně akciové společnosti a v rámci svého působení a fungování vydávají jednací řády a statuty, tedy fungují obdobně jako stálé rozhodčí soudy.

Problematika arbitrážních center se stala v minulých letech ústředním tématem většiny diskusí na téma rozhodčí řízení. Blíže o těchto diskusích bude pojednáno v kapitole reflektující způsob určení rozhodce do funkce.

Pro potřeby této kapitoly je rozhodující, že arbitrážní centra nebyla ze své podstaty zakázána. Pouze došlo k úpravě jejich fungování. Novelou zákona o rozhodčím řízení z roku 2012 bylo upraveno, že arbitrážní centrum již nemůže vystupovat pod názvem, který je zaměnitelný s potenciálním označením stálého rozhodčího soudu. Současně však bylo připuštěno, aby byl rozhodce jmenován příslušnou osobou působící v arbitrážním centru.

Rozsáhlá kritika arbitrážních center úzce souvisela též s úrovní rozhodců vystupujících v těchto centrech. O této kritice blíže v dalším textu práce.

⁴⁷ LISSE, Luděk. Neplatnost rozhodčí smlouvy arbitrážního centra aneb konec (pod-vodníků?) rozhodců *ad hoc* v Čechách, na Moravě a ve Slezsku? *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2010. [cit. 23.9.2013]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/neplatnost-rozhodci-smlouvy-arbitrazniho-centra-aneb-konec-pod-vodniku-rozhodcu-ad-hoc-v-cechach-na-morave-a-ve-slezsku-60960.html>

⁴⁸ LISSE, Luděk. Rozhodčí soud v. arbitrážní centrum. *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2011. [cit. 23.9.2013]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-soud-vs-arbitrazni-centrum-69770.html>

1.4.2 Rozhodčí řízení za účasti spotřebitele a bez něj

Od nabytí účinnosti novely zákona o rozhodčím řízení č. 19/2012 Sb., s účinností od 1.4.2012⁴⁹ lze rozhodčí řízení dělit na to, kde vystupuje jako strana spotřebitel a na řízení, kde vystupují dva podnikatelé. Zákon o rozhodčím řízení totiž velmi důsledně rozlišuje mezi oběma druhy řízení. Zejména na řízení za účasti spotřebitele jsou kladeny poměrně vysoké nároky po celou dobu rozhodčího řízení.

Prvořadě je nezbytně nutné vymezit spotřebitele. Česká právní úprava obsahuje vícero definicí pojmu spotřebitel. Dle § 52 odst. 3 OZ platí, že: „*Spotřebitelem je fyzická osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.*“⁵⁰ Oproti tomu zákon č. 321/2001 Sb. o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zák. č. 64/1986 Sb. ve znění pozdějších předpisů, definuje spotřebitele v ustanovení § 2 písm. b) jako „*fyzickou osobu, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti a v jejíž prospěch je spotřebitelský úvěr sjednáván*“⁵¹ Tato definice se však využije výlučně při aplikaci tohoto zákona, neboť zmíněný právní předpis je zvláštním právním předpisem k občanským zákoníkům.⁵²

Ještě v roce 2010 byla druhá jmenovaná definice jedinou, která vymezovala spotřebitele jako fyzickou osobu. V současné právní úpravě, ale i v judikatuře Evropského soudního dvora⁵³ bezvýjimečně platí, že spotřebitelem nemůže být právnická osoba.

Vedle skutečnosti, že spotřebitelem může být fyzická osoba, dále musí platit, že tato osoba nejedná v rámci obchodní, popř. podnikatelské činnosti, popř. v rámci samostatného výkonu svého povolání. Tyto skutečnosti je nutné posuzovat případ od případu.

Pokud tedy fyzická osoba zjednodušeně nevystupuje v právním vztahu jako „profesionál“, je spotřebitelem. Tohoto pojetí nemůže být fyzická osoba zbavena

⁴⁹ Zákon č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁰ Ust. § 52 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵¹ Ust. § 2 písm. h) zákona č. 321/2001 Sb. o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

⁵² SELUCKÁ, Markéta. *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, 134 s. ISBN 9788074000379. s. 48.

⁵³ Rozhodnutí Soudního dvora ze dne 22.11.2001, sp. zn. C-541/99 a 542/99, Cape Snc proti Idealservice Srl a Idealservice MN RE Sas proti OMAI Srl.

uzavřením dohody, která se dle § 262 OBCHZ bude řídit obchodním zákoníkem.⁵⁴ Zbývá vymezit míru ochrany spotřebitele. Pro potřeby práce postačí uvést, že judikatura České republiky⁵⁵, jakož i Soudního dvora⁵⁶ vychází z pojetí tzv. průměrného spotřebitele, který „*má dostatek informací a je v rozumné míře pozorný a opatrný, s ohledem na sociální, kulturní a jazykové faktory.*“⁵⁷

Spotřebiteli je tak s ohledem na shora uvedené skutečnosti nutné poskytnout náležitou ochranu, a to i v rozhodčím řízení. Toto potvrdil i Ústavní soud ve své judikatuře.⁵⁸ Po dlouhou dobu však v České republice nebyla spotřebitelům v rozhodčím řízení poskytována náležitá ochrana, ačkoliv o ní několikrát judikoval Evropský soudní dvůr. Zásadními rozhodnutími bylo rozhodnutí Soudního dvora ze dne 26.10.2006, sp. zn. C-168/05 *Maria Mostaza Claro vs. Centro Movil Milenium SL*⁵⁹ a rozhodnutí Soudního dvora ze dne 6.10.2009, sp. zn. C-40/08 *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*.⁶⁰

Tato rozhodnutí byla především zákonodárcem dlouhodobě ignorována, resp. nebyla nikterak reflektována. Období absence reflexe bylo ukončeno až přijetím novely zákona o rozhodčím řízení. Zákonodárce na mnoha místech rozlišuje mezi řízením se spotřebitelem, anebo bez něj. Na jednu stranu lze ocenit snahu zákonodárců o reflexi

⁵⁴ ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Milan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 13.* vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, 1375 s., ISBN: 9788074000553, s. 842.

⁵⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30.5.2007, sp. zn. 32 Odo 229/2006.

⁵⁶ Rozhodnutí Soudního dvora ze dne 12.1.2006, sp. zn. C-361/04, Ruiz-Picasso and Others v OHIM, popř. rozhodnutí Soudního dvora ze dne 22.6.2006, sp. zn. C-24/05, August Storck KG v. OHIM.

⁵⁷ Velmi podrobně o problematice průměrného spotřebitele hovoří především bod 18 Směrnice Evropského Parlamentu a Rady č. 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách a o změně směrnic 84/450/EHS, 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení (ES) č. 2006/2004: „*Tato směrnice, v souladu se zásadou proporcionality a pro zajištění účinné ochrany v ní obsažené, vychází z pojmu průměrného spotřebitele, který má dostatek informací a je v rozumné míře pozorný a opatrný, s ohledem na sociální, kulturní a jazykové faktory, jak je vykládán Soudním dvorem; tato směrnice však obsahuje také ustanovení, jejichž účelem je předcházet zneužívání spotřebitelů, kteří jsou svým charakterem obzvláště zranitelní nekalými obchodními praktikami. Zaměřuje-li se určitá obchodní praktika na určitou skupinu spotřebitelů, jako jsou například děti, je žádoucí, aby se dopad takové obchodní praktiky hodnotil z pohledu průměrného člena dané skupiny. Proto je vhodné zařadit do seznamu praktik, jež jsou za všech okolností nekalé, ustanovení, které, aniž by ukládalo obecný zákaz reklamy zaměřené na děti, chrání děti před přímým naváděním k nákupu. Pojem průměrného spotřebitele není statistickým pojmem. Pro stanovení typické reakce průměrného spotřebitele v daném případě budou muset vnitrostátní soudy a orgány vycházet z vlastního úsudku, s přihlédnutím k judikatuře Soudního dvora.*“

⁵⁸ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 1.11.2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10.

⁵⁹ Rozhodnutí Soudního dvora ze dne 26. 10. 2006, sp. zn. C-168/05 *Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL*.

⁶⁰ Rozhodnutí Soudního dvora ze dne 6.10.2009, sp. zn. C-40/08 *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*.

judikatury, na druhou stranu analýza jednotlivých ustanovení, která bude provedena níže, poukáže na značnou neurčitost některých ustanovení.

Zajímavostí je bezesporu skutečnost, že český zákon o rozhodčím řízení je jediným předpisem, který takto důsledně rozlišuje mezi spotřebitelskými a nespotebitelskými spory v rozhodčím řízení.⁶¹ Oproti jiným zemím však česká právní úprava výslovně připouští rozhodčí řízení ve spotřebitelských sporech. Toto však platilo i před účinností novely zákona o rozhodčím řízení.⁶² Je tak nutné odmítnout některé dřívější názory směřující k plošné neplatnosti rozhodčích doložek v rozhodčích řízeních týkajících se spotřebitelských sporů.⁶³

Pro rozhodce rozlišení mezi spotřebitelskými a nespotebitelskými spory znamená především zvýšené nároky jak na samotný proces, tak na posuzování platnosti rozhodčí doložky, tak na požadavky rozhodčího nálezu.

1.5 Výchozí doktríny rozhodčího řízení

Pro další rozbor je vhodné vymezit též jednotlivé doktríny ovládající rozhodčí řízení. Ačkoliv se dle názoru autora nejedná o zásadní problematiku⁶⁴, nelze nevidět, že jednotlivé doktríny mají různý pohled na zásadní otázky rozhodčího řízení od otázek vztahu rozhodce ke stranám sporu, přes vymezení postavení rozhodce až po kvalifikaci rozhodčí smlouvy.⁶⁵ Jednotlivé doktríny mají velmi odlišný náhled i na samotné vymezení rozhodčího řízení.

V odborných publikacích jsou doktríny členěny na

- smluvní doktrínu

⁶¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy: (včetně překladů předpisů o rozhodčím řízení a pravidel stálých rozhodčích soudů)*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1762 s. ISBN 9788074004520.

⁶² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Rozhodčí řízení v tzv. smluvních vztazích spotřebitelského typu. *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 3, s. 89-99. ISSN 1214-7966.

⁶³ HORSKÁ, Jana a BURIAN, Jakub. Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách ve světle aktuální judikatury českých soudů a ESD. *Bulletin advokacie*. 2010, roč. 20, č. 4, s. 22-23. ISSN 1210-6348.

⁶⁴ Částečně se ztotožňuji s názorem R. Chlebové, jež uvádí, že: „Zcela oprávněná je poté otázka, zda má zkoumání právních úprav rozhodčího řízení z doktrinnálního hlediska vůbec smysl. Reálná mnohost verzí jednotlivých doktrín činí snahu o jejich kategorizaci zbytečnou a výsledek nepřesný a sporný.“ CHLEBOVÁ, Radka. Odraz doktrín rozhodčího řízení v národní legislativě. In: SEHNÁLEK, David et al. *Dny práva - 2009 - Days of Law*. 1. Vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4990-1.

⁶⁵ RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 254 s. ISBN 8086898431, s. 18.

- jurisdikční doktrínu
- smíšenou doktrínu
- autonomní doktrínu.⁶⁶

Následující výklad bude totožný jak pro vnitrostátní rozhodčí řízení, tak pro rozhodčí řízení mezinárodní, poněvadž s jednotlivými doktrínami se lze setkat napříč publikacemi různých zemí.⁶⁷

1.5.1 Smluvní doktrína

Autoři se přiklánějí k verzi, že smluvní doktrína je nejstarší doktrínou, kdy osoba rozhodce ve středověkých dobách vystupovala jako osoba překonávající překážky mezi stranami, působí jako osoba narovnávající mezi stranami sporná práva a povinnosti.⁶⁸

Smluvní doktrína byla následně vůdčí doktrínou na počátku 20. století. Dle této doktríny představuje rozhodčí smlouva základ rozhodčího řízení. V rozhodčí smlouvě má rozhodčí řízení svůj původ a jsou to strany, které mají vliv a rozhodující roli při výběru rozhodce, sudiště či pravidel řízení. Rozhodce v klasické podobě smluvní doktríny rozhodčího řízení představuje toliko zástupce stran, který usiluje o narovnání sporných práv a povinností stran sporu.⁶⁹

Tato doktrína ve výše uvedené klasické podobě nemůže v konfrontaci se současnou právní úpravou (nejen v ČR) obstát. Ačkoliv lze souhlasit s tvrzeními o silné roli stran při úpravě rozhodčího řízení a současně lze souhlasit s rozhodčí smlouvou jako základem řízení, nelze se ztotožnit s opomíjením propůjčení státní moci rozhodcům, kteří jsou nadáni pravomocí spor autoritativně rozhodnout a tento akt je způsobilý být exekucním titulem. Už vůbec nemůže obstát tvrzení, že rozhodce je zástupcem stran. O tom svědčí v první řadě úvodní ustanovení zákona o rozhodčím

⁶⁶ Např. LEW, Julian D. *Applicable Law in International Commercial Arbitration*. Dobbs Ferry, NY: Oceana: Sijthoff & Noordhoff. 1978. s. 52.

⁶⁷ RUBINO-SAMMARTANO, Mauro. *International arbitration law and practice*. 2. rev. ed. The Hague: Kluwer Law International, 2001, 1058 s. ISBN 9041114254.

⁶⁸ RABAN, Přemysl. K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu *Bulletin advokacie*. 2003, roč. 13, č. 1, s. 22-27. ISSN 1210-6348.

⁶⁹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Rozhodčí řízení – alternativa k řízení soudnímu. *Právní fórum*. 2008. roč. 5. č. 4. s. 121-127. ISSN 1214-7996.

řízení. L. Lisse k tomu dodává, že takový rozhodce by byl vyloučen v souladu s § 8 ZRŘ a dále, že rozhodcem by nemohl být advokát, což se v praxi běžně děje.⁷⁰

Ačkoliv naprostá většina autorů měla a má dodnes výhrady proti smluvní doktríně, byla smluvní doktrína po dlouhou dobu vůdčí doktrínou v rozhodovací praxi soudů. To platí, jak pro Nejvyšší soud⁷¹, tak zejména potom pro Ústavní soud. Z jeho judikatury lze citovat především úvodní rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 15.7.2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02, kde soud uvedl mj.: „*Charakter rozhodčí činnosti je založený smlouvou delegující vůli stran a její výsledek je činností narovnávající ve smyslu § 585 občanského zákoníku. Výsledek pak je kvalifikovanou formou závazku a jako takový je též závazný. Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuálně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegována svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud, kterou mu svěřily. Rozhodčí nález nevydává rozhodčí soud, ale rozhodci. Je vynutitelný z důvodu vynutitelnosti závazku, který byl rozhodcem v zastoupení stran uzavřen.*“⁷²

Citované rozhodnutí následně Ústavní soud opakovaně potvrdil⁷³, a to i přes rozsáhlou kritiku zastánců i odpůrců rozhodčího řízení. Naprostým paradoxem dle mého názoru je skutečnost, že ryzí zastávání smluvní doktríny je vlastně protiústavní, neboť rozhodce nemůže být osobou podjatou.

K průlomů v názoru Ústavního soudu došlo až v roce 2011, kdy se Ústavní soud „konečně“ odklonil od smluvní doktríny a přijal za svoji doktrínu jurisdikční.

1.5.2 Jurisdikční doktrína

Zcela na opačné straně oproti smluvní doktríně stojí doktrína jurisdikční. Jurisdikční doktrína zdůrazňuje význam státu v rámci rozhodčího řízení a potlačuje prvky smluvní doktríny.

Rozhodčí řízení je považováno za geograficky vymezený a konkrétní právní normou určený způsob řešení sporů představující alternativu k řešení soudnímu. To se

⁷⁰ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012, 919 s. ISBN 9788072018741. s. 28.

⁷¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2009, sp. zn. 33 Cdo 2675/2007.

⁷² Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 15.7.2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02.

⁷³ Např. Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 4.12.2003, sp. zn. IV. ÚS 511/03.

týká jak řízení tuzemského, tak i mezinárodního.⁷⁴ Současně jurisdikční doktrína zdůrazňuje rozhodčí nález jako způsobilý exekuční titul bez předchozí confirmace soudem či jiným příslušným orgánem. Rozhodčí nález je za daných okolností konečný a závazný.

Za velmi výstižnou považuji definici A. J. Bělohávkova, který zastává jurisdikční doktrínu a který uvádí: „Rozhodčí řízení je řízení sporné, ve kterém jsou rozhodci nadáni rozhodovací pravomocí a jejich úkolem je nalézt právo na základě pravomoci, která je delegována státem, nikoliv dohodou jednotlivých stran sporu.“⁷⁵

Jak již bylo výše uvedeno, Ústavní soud se zřejmě přiklonil ve své judikatuře k této doktríně, o čemž svědčí významné rozhodnutí ze dne 8.3.2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07. Zdůraznit je třeba některé pasáže z uvedeného rozhodnutí: „Rozhodčí řízení je druhem civilního procesu....Rozhodčí řízení vylučuje, aby v téže věci probíhalo paralelně civilní řízení; přiznání účinků pravomocného soudního rozhodnutí rozhodčímu nálezu rovněž zakládá překážku věci pravomocně rozhodnuté pro opětovné projednání téže věci soudem.“⁷⁶ Domnívám se, že toto rozhodnutí daleko více reflektuje základní výstavbové prvky rozhodčího řízení dle zákona o rozhodčím řízení.

Pokud jde o otázku uznání a výkonu rozhodčích nálezů, vychází jurisdikční doktrína z myšlenky státní kontroly a regulace všech rozhodčích řízení realizovaných v jurisdikci daného státu.⁷⁷

1.5.3 Smíšená doktrína

Smíšená doktrína jako jediná z výše jmenovaných čtyř doktrín rozhodčího řízení není originální doktrínou, nýbrž odvozenou, a to od doktríny smluvní a jurisdikční. Podstatou této doktríny je snaha o odstranění, resp. eliminaci negativ obou koncepcí.

Pokud jde o rozhodčí řízení, vyzdvihuje základní prvky, a to

- propůjčení pravomoci státní mocí
- rozhodčí smlouvu jako základ rozhodčího řízení.

⁷⁴ ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Rozhodčí řízení – alternativa k řízení soudnímu. *Právní fórum*. 2008. roč. 5. č. 4. s. 121-127. ISSN 1214-7996.

⁷⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, c, 1672 s. ISBN 9788071793427. s. 16.

⁷⁶ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 8.3.2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07.

⁷⁷ LEW, Julian D, Loukas A MISTELIS a Stefan M KRÖLL. *Comparative international commercial arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, 953 s. ISBN 9041115684.

A. Redfern konstatuje, že: „Rozhodčí řízení je proces, který začíná soukromoprávní smlouvou a končí závazným rozhodnutím, které může být i nuceně vykonáno.“⁷⁸

Smíšená doktrína se výrazně zaměřuje též na mezinárodní rozhodčí řízení. Důsledkem této skutečnosti je existence silné vazby na místo konání řízení, na sudiště. Právě tuto oblast jurisdikční teorie opomíjí. Rozhodci proto mají vazbu k sudišti. Řízení se uskutečňuje podle procesních norem sudiště a rozhodné právo je vybíráno jen v mezích mezinárodního práva soukromého sudiště.

Ačkoliv se nejedná o originální doktrínu, osobně zastávám názor, že jde o doktrínu, která nejpřesvědčivěji reflektuje základní charakteristické prvky národního i mezinárodního rozhodčího řízení.

1.5.4 Autonomní doktrína

Nejmladší z doktrín je doktrína autonomní. Tato doktrína poukazuje na skutečnost, že rozhodčí řízení nelze chápat ani jednou z výše uvedených doktrín. Rozhodčí řízení je svébytný institut, který může stát mimo samotný dosah národního práva. Zatímco s první částí tohoto tvrzení lze souhlasit, druhá část předchozí věty je velmi problematická. Tato koncepce nereflektuje vztah státu a rozhodčího řízení. Neřeší tedy otázku propůjčení pravomoci rozhodcům ze strany státní moci.

Autoři, kteří se doktrínám rozhodčího řízení věnují, vyjadřují nad touto doktrínou určité rozpaky. Zejména konstatují, že není úplně zřejmé, s jakými teoretickými a praktickými důsledky zmíněná doktrína počítá.⁷⁹ Nejspíše vychází tato doktrína z vůdčího postavení rozhodce a stran sporu. Toto však nemůže obstát vedle skutečnosti, že je to výhradně stát, který propůjčuje rozhodci pravomoc spor autoritativně a vykonatelně rozhodnout.

1.5.5 Shrnutí jednotlivých doktrín včetně zahraničního exkursu

V předchozím textu došlo k vymezení základních doktrín ovládajících rozhodčí řízení. Význam jednotlivých doktrín není zásadním hybatelem při hodnocení kvality

⁷⁸ REDFERN, Alan. *Law and practice of international commercial arbitration*. London : Sweet & Maxwell, 2004, 613 s. ISBN: 9780421892903. s. 7.

⁷⁹ BORN, Gary. *International commercial arbitration*. Austin: Wolters Kluwer, 2009, 1738 s. ISBN 9789041127594. s. 187.

rozhodčího řízení, nepochybně však podávají jednotlivé doktríny náhled na vybrané otázky rozhodčího řízení. Rozhodně ale nelze s ohledem na výrazný mezinárodní aspekt jednotlivé doktríny přehlížet či podceňovat.

Z pohledu českého zákonodárce, popř. české odborné obce je zřejmé, že převažují zastánci smíšené, resp. jurisdikční doktríny. Výraznější ohlasy směřující proti těmto doktrínám lze vysledovat u P. Rabana. Složitější situace je u Ústavního soudu. Ačkoliv bylo výše uvedeno, že došlo ke změně postoje Ústavního soudu, k minimálně částečnému návratu smluvní doktríny došlo prostřednictvím rozhodnutí ze dne 1.11.2011, sp. zn. I. ÚS 2164/10, kde Ústavní soud mj. uvedl, že: „*V rozhodčím řízení jde tedy o vyjasnění a narovnání vzájemných práv, jež se děje činností rozhodce v zastoupení stran, které na rozhodce smlouvou delegovaly svoji vůli.*“⁸⁰ Tento názor je o to překvapivější, že tentýž senát vydal v březnu 2011 nález výše citovaný, kde se zjevně přiklonil k doktríně smíšené, popř. jurisdikční. Následná judikatura však spíše hovoří o tendenci směrem k jurisdikční doktríně.

Zajímavý je bezesporu náhled do jednotlivých zahraničních úprav. Nelze totiž dle mého názoru odkázat na dělení, že země aplikující anglosaské právní pojetí upřednostňují smluvní koncepci rozhodčího řízení, zatímco země aplikující kontinentální právo jsou zeměmi, kde převládá jurisdikční, popř. smíšená doktrína.

Anglosaský právní systém zastupuje z evropských zemí především Velká Británie. Skutečnost, že kterákoliv ze stran se může obrátit na soud, pokud má za to, že rozhodce či rozhodčí tribunál rozhodl právní otázku nesprávně, nepochybně vybízí k závěru o silném akcentu jurisdikční koncepce.⁸¹ Na druhou stranu tato skutečnost poukazuje na oslabenou pozici „rozhodčí“ moci ve vztahu k moci soudní a tím pádem na koncepci jurisdikční, avšak výhradami.⁸² Oproti tomu francouzská právní úprava rozhodčího řízení vychází z výrazné svobody jak rozhodce, tak stran sporu. Nemožnost přezkumu rozhodčího nálezu poukazuje na silnou pozici rozhodčí smlouvy a rozhodčího nálezu vůbec. Na druhou stranu nelze konstatovat, že Francii ovládá smluvní doktrína. Lze však uzavřít, že převládá oproti doktríně jurisdikční.

⁸⁰ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 1.11.2011, sp. zn. I. ÚS 2164/10.

⁸¹ PETROCHILLOS, Georgios. *Procedural law in international arbitration*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2004, 436 s. ISBN 0199249482. s. 55.

⁸² CHLEBCOVÁ, Radka. Odras doktrín rozhodčího řízení v národní legislativě. In: SEHNÁLEK, David et al. *Dny práva - 2009 - Days of Law*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4990-1.

Německá doktrína a právní úprava byly do značné míry shodné s francouzskou právní úpravou. V německé úpravě však lze spatřit výraznější kontrolní funkci obecných soudů, jakož i nemožnost přezkumu cizího rozhodčího nálezu německými soudy. Tyto charakteristické prvky naznačují převahu jurisdikčního pojetí.⁸³ Opomenout však nelze ani poměrně výrazné zastání smluvní doktríny, o čemž svědčí např. postoje K Lionneta, jež zdůrazňuje, že institut rozhodce má primárně smluvní základ a dle smluvních pravidel či zásad bude řešena případná otázka povinností rozhodce, resp. jeho porušení.⁸⁴

Z dalších zemí lze konstatovat, že u každé z nich je některá z doktrín upřednostněna. Neplatí však, že by některý ze států výhradně aplikoval prvky té či oné koncepce rozhodčího řízení.

⁸³ PETROCHILOS, Georgios. *Procedural law in international arbitration*. 1st pub. Oxford: Oxford University Press, 2004, 436 s. ISBN 0199249482. s. 51.

⁸⁴ LIONNET, Klaus. *Handbuch der internationalen und nationalen Schiedsgerichtsbarkeit: systematische Darstellung der privaten Handelsschiedsgerichtsbarkeit für die Praxis der Parteien*. 3. vyd. Stuttgart: Richard Boorberg, 2005. 895 s. ISBN 9783415034303. s. 210.

2 Postavení rozhodce ve fázi do zahájení rozhodčího řízení

Byť se odborná literatura v této otázce liší, lze rozhodčí řízení rozdělit do tří základních fází:

1. sjednání rozhodčího řízení
2. rozhodčí řízení až do vydání rozhodčího nálezu
3. rozhodčí řízení po vydání rozhodčího nálezu

Právě toto dělení je rozhodující pro následující členění jednotlivých kapitol a podkapitol. Pokud je hovořeno o první fázi, tato představuje především uzavření rozhodčí smlouvy, ať v podobě rozhodčí doložky u v budoucnu vzniklých sporů či v podobě smlouvy o rozhodci u již vzniknuvšího sporu. Uzavření rozhodčí smlouvy v sobě zahrnuje vedle správného výběru také otázku personálních kvalifikačních předpokladů, u nichž došlo v posledních letech k výrazným změnám, jež si zaslouží podrobnou reflexi. Nedílnou součástí této kapitoly bude také rozbor předpokladů týkajících se vztahu rozhodce ke stranám a k předmětu sporu.

2.1 Personální předpoklady pro způsobilost být rozhodcem

Jde-li o personální předpoklady, lze v reakci na stávající právní úpravu uvést následující předpoklady pro výkon funkce rozhodce:

- zletilost
- bezúhonnost
- svéprávnost
- inkompatibilita s vybranými funkcemi či profesemi
- právní vzdělání

2.1.1 Zletilost

Zákon o rozhodčím řízení pouze sděluje, že rozhodcem musí být osoba zletilá. Bližší konkretizaci nepodává. Pokud jde o otázku zletilosti, ta je upravena v § 30

NOZ.⁸⁵ Jedná se o úpravu shodnou s předchozím občanským zákoníkem s jediným viditelným rozdílem, kdy dle předchozího občanského zákoníku se uzavřením manželství dosahuje toliko zletilosti, dle nového občanského zákoníku se nabude vedle zletilosti již rovnou i svéprávnosti.

S touto obligatorní podmínkou se lze plně ztotožnit. Příliš si nelze představit umožnění rozhodovat osobám nezletilým. Obdobný názor zastávají snad všichni autoři pojednávající o rozhodčím řízení. Exkursem do zahraničních úprav lze konstatovat, že zletilost je výslovně uvedena ve všech právních řádech evropských i dalších zemí.⁸⁶

2.1.2 Bezúhonnost

Další obligatorní podmínkou, kterou zákon o rozhodčím řízení jmenuje, je bezúhonnost. Nutno zdůraznit, že tato podmínka byla do zákona zakotvena teprve prostřednictvím novely z roku 2012. Jednalo se o jednu z podmínek, která byla před jejím zavedením kritizována. Naopak po jejím zavedení byla tato skutečnost hodnocena pozitivně, o čemž svědčí vyjádření L. Lisseho⁸⁷ či V. Balaše.⁸⁸

Oproti zletilosti je bezúhonnost zákonem o rozhodčím řízení konkretizována. Dle § 4 odst. 4 ZRŘ nesplňuje podmínku bezúhonnosti ten, kdo byl pravomocně odsouzen za trestný čin, jestliže se na něj nehledí, jako by nebyl odsouzen.⁸⁹

Zákonodárce blíže nespecifikuje o jaký může jít trestný čin. Lze tak mít za to, že bezúhonnost ztrácí fyzická osoba tehdy, spáchá-li, resp. je-li pravomocně odsouzena za jakýkoliv trestný čin, tedy jak za trestný čin spáchaný úmyslně, tak z nedbalosti. U úmyslných trestných činů shledávám šíři vymezení bezúhonnosti jako vhodnou. Byť lze polemizovat, zda účelem zákonodárce bylo postihnout osoby – potenciální rozhodce, např. za neplacení výživného.

⁸⁵ Ust. § 30 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy: (včetně překladů předpisů o rozhodčím řízení a pravidel stálých rozhodčích soudů)*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1762 s. ISBN 9788074004520.

⁸⁷ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012, 919 s. ISBN 9788072018741. s. 191.

⁸⁸ JANUŠ, Jan a Balaš, Vladimír: Stát mohl zefektivnit fungování soudní soustavy. *Pravníradce.ihned.cz* [online]. Economia a.s., 2012. [cit. 5.10.2013]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-55468850-stat-mohl-zefektivnit-fungovani-soudni-soustavy>.

⁸⁹ Ust. § 4 odst. 3 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

Jinou otázkou jsou však nedbalostní trestné činy. Nemožností být rozhodcem je tak postižena i osoba, jež zavíní dopravní nehodu, popř. spáchá jiný nedbalostní čin.⁹⁰ Přitom tato osoba může být sebelepší předpoklady pro to stát se rozhodcem, popř. již je napříč všemi hodnocena velmi pozitivně, okamžikem pravomocného odsouzení ztratí způsobilost být rozhodcem nevyjímaje situace, kdy tato osoba po spáchání nehody ihned nahradí veškerou škodu poškozenému.

Lze tak shrnout, že povinnost bezúhonnosti byla přijata veskrze pozitivně. Diskutabilní zůstává především otázka širě bezúhonnosti. Do dnešního dne nedošlo od přijetí novely v roce 2012 k žádné změně. Z praktického hlediska však tato podmínka neeliminovala problém „nekvalitních“ rozhodců, resp. praxe v rozhodčích řízení, neboť bezúhonných je jich naprostá většina.

2.1.3 Svěprávnost

Třetí personální podmínkou pro výkon funkce rozhodce je svěprávnost (dříve dle občanského zákoníku způsobilost k právním úkonům), která představuje oproti právní osobnosti aktivní status každé fyzické osoby.⁹¹ Obdobně jako u zletilosti nelze v zákoně o rozhodčím řízení nalézt bližší konkretizaci. Tu obsahuje nový občanský zákoník, dle něhož se plné svěprávnosti dosahuje zletilostí.

Ačkoliv to v zákoně o rozhodčím řízení není výslovně uvedeno, je podmínkou plná svěprávnost. Částečně nesvěprávným osobám není umožněno vykonávat funkci rozhodce. Pokud jde o nesvěprávné osoby, zde je situace jednoznačná. Nutno dodat, že zbavení svěprávnosti nový občanský zákoník zcela opouští.⁹²

Shodně s podmínkou zletilosti je zde závěr o nutnosti této podmínky přijímán napříč celým spektrem. Pokud jde o úpravu v novém občanském zákoníku, v základu je institut způsobilosti k právním úkonům toliko terminologicky přejmenován na institut svěprávnosti.⁹³ Pro účely této práce lze konstatovat, že nedochází ke změnám.

⁹⁰ KORDAČ, Zbyšek. Mezinárodní arbitráž v ČR: reforma nutná. *Jinepravo.blogspot.cz* [online]. 2012. [cit. 5.10.2013]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2012/06/mezinarodni-arbitraz-v-cr-reforma-nutna.html>.

⁹¹ ČIHÁK, Libor. *Didaktická pomůcka ke studiu struktury a systému občanského práva*. Karlovy Vary: Advokátní kancelář Šendera a Čihák, 2001, 99 s. s. 10.

⁹² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 829 s. ISBN 9788073804138. s. 29.

⁹³ Ust. § 15 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

2.1.4 Inkompatibilita s vybranými funkcemi či profesemi

Ustanovení § 4 odst. 1 ZRŘ zní následovně: „*Rozhodcem může být občan České republiky, který je zletilý, bezúhonný a způsobilý k právním úkonům, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak.*“⁹⁴ Otázka inkompatibility je potom řešena pod výrazem „*pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak*“.

Inkompatibilitu lze vykládat jako neslučitelnost určité funkce či profese s jinou, přičemž důvodem bývá nejčastěji střet zájmů těchto dvou funkcí či profesí. Přijmeme-li závěr, že funkce, popř. profese rozhodce je výkonem úzce spojeným s právní oblastí, existuje tato funkce hned vedle funkce soudce, ústavního soudce, notáře, soudního exekutora, státního zástupce a dalších funkcí či povolání, kde lze dále jmenovat ještě např. podnikové právníky. Následující řádky pojednají právě o vztahu těchto profesí s výkonem funkce rozhodce, jinými slovy, zda je či není vyloučen souběh těchto profesí.

Zákon o rozhodčím řízení obsahuje v ustanovení § 4 odkaz na právní předpisy týkající se úpravy funkce soudce, ústavního soudce a státního zástupce. Právě s těmito funkcemi je výkon funkce rozhodce nepřipustný. Pokud jde o výkon funkce soudce, tatáž pravidla neplatí pro přisedící soudce, kteří rozhodci být mohou.⁹⁵ O otázce slučitelnosti funkce soudce a rozhodce nebyla nikdy vedena rozsáhlá diskuze. Pravdou zůstává, že existují názory podporující umožnění slučitelnosti obou funkcí. Odkázat lze na americkou či německou právní úpravu, které umožňují za stanovených podmínek souběh.⁹⁶ Osobně zastávám názor, že slučitelnost obou funkcí nelze *a priori* odmítnout již z důvodu vzájemné podobnosti obou funkcí. Na druhou stranu optikou současného nahlížení na rozhodčího řízení si nelze dost dobře představit umožnění tohoto souběhu. K tomu je nutné připočíst zdlouhavé soudy, které v některých případech dosahují délky kolem deseti let. Představa, že se soudce věnuje vedle své profese ještě funkci rozhodce, není v současné době reálná.

Zbývá vymežit vztah rozhodce a notáře, soudního exekutora, popř. advokáta, resp. osoby právně vzdělané. Prvně dvě jmenované funkce jsou upraveny zvláštními

⁹⁴ Ust. § 4 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁵ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012, 919 s. ISBN 9788072018741. s. 186.

⁹⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy: (včetně překladů předpisů o rozhodčím řízení a pravidel stálých rozhodčích soudů)*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1762 s. ISBN 9788074004520.

zákony, konkrétně zákonem č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, ve znění pozdějších předpisů⁹⁷ a zákonem č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.⁹⁸ Ani v jednom z uvedených zákonů však nelze nalézt jedinou zmínku u slučitelnosti, popř. neslučitelnosti funkce notáře (soudního exekutora) s funkcí rozhodce. Z logiky věci tak je slučitelnost u obou funkcí přípustná. Takový stav za předpokladu, že není přípustná slučitelnost výše uvedených funkcí, nelze kvalifikovat jinak než opomenutí tvůrce zákona, neboť jsem názoru, že mezi uvedenými funkcemi nejsou takové rozdíly, aby jedna funkce byla kompatibilní a druhá nikoliv. Pravdou je, že mi není známa jediná situace, resp. zmínka, že by notář, popř. exekutor byl v určité věci rozhodcem.

Nejdiskutovanější byla a bude otázka advokáta – rozhodce. Zákon o rozhodčím řízení ani zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů⁹⁹ neobsahují zákaz kompatibility. Etický kodex advokáta sám toto spojení umožňuje.¹⁰⁰ V praxi potom převážná většina rozhodců jsou advokáti, o čemž svědčí některé seznamy rozhodců arbitrážních center.¹⁰¹ V následující kapitole bude rozebrána otázka povinnosti rozhodce mít ve vybraných případech právní vzdělání. V této souvislosti je nutné rozlišit mezi touto podmínkou a vztahem slučitelnosti rozhodce – advokáta, neboť právní vzdělání a výkon advokacie jsou dvě odlišné situace.

2.1.5 Musí mít rozhodce právní vzdělání?

V předchozí kapitole byla započata otázka rozhodce a právního vzdělání. Uvedeno bylo, že rozhodce nemusí být advokátem, nicméně je to považováno za žádoucí a za jakousi záruku kvalitního vedení celého řízení.

Do nabytí účinnosti novely zákona o rozhodčím řízení z roku 2012 nebylo právní vzdělání obligatorní podmínkou pro výkon funkce rozhodce. Zmíněná novela však zakotvila do zákona nové znění ustanovení § 35a, dle kterého vede Ministerstvo

⁹⁷ Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁸ Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁹ Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁰ Čl. 24a usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, ve znění pozdějších předpisů (etický kodex).

¹⁰¹ SDRUŽENÍ ROZHODCŮ. Rozhodčí doložky. *sdruzeni-rozhodcu.cz* [online]. [cit. 7.10.2013]. Dostupné z: <http://www.sdruzeni-rozhodcu.cz/dolozky.html>.

spravedlnosti seznam rozhodců oprávněných k řešení sporů ze spotřebitelských smluv na základě rozhodčí doložky.¹⁰² V této souvislosti je nutné zdůraznit, že zákonodárce v právním předpisu výslovně rozlišuje mezi smlouvou o rozhodci a rozhodčí doložkou. Z tohoto důvodu je nutné rozlišovat taktéž mezi sporem ze spotřebitelské smlouvy založeném rozhodčí doložkou a smlouvou o rozhodci.¹⁰³

Obligatoří podmínkou zápisu osoby do seznamu rozhodců je potom řádně ukončené právní vzdělání. Tato podmínka potom neplatí pro rozhodce Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, kteří byli na tento seznam zapsáni bezplatně.¹⁰⁴

Od 1.4.2012 tak z pohledu personálních předpokladů dochází de facto k dělení rozhodců na

- rozhodce řešící spory ze spotřebitelských smluv na základě rozhodčí doložky
- rozhodce řešící spory ze spotřebitelských smluv na základě smlouvy o rozhodci
- rozhodce neřešící spory ze spotřebitelských smluv
- rozhodce Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.

Prvně jmenovaná skupina rozhodců musí mít dosažené právní vzdělání. Tuto skutečnost prokazují příslušné osoby ověřenou kopií vysokoškolského diplomu, který přikládají k žádosti. U druhé jmenované skupiny se právní vzdělání nevyžaduje. Odůvodnit to lze skutečností, že smlouva o rozhodci je sepisována již po vzniku sporu a stěžejním motivem stran je vyřešit vzniklý spor prostřednictvím vybrané třetí osoby – rozhodce. Smluv o rozhodci je z pochopitelných důvodů daleko méně než rozhodčích doložek, které jsou uzavírány před vznikem jakéhokoliv sporu, kdy lze kvalifikovat vztahy mezi stranami za standardní, klidné.

¹⁰² Ust. § 35a odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰³ SALAJKA, Radek a NOVOTNÝ, Petr. Novela zákona o rozhodčím řízení přináší nové požadavky kladené na osobu rozhodce. *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2012. [cit. 7.10.2013]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/novela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-prinasi-nove-pozadavky-kladene-na-osobu-rozhodce-81803.html>.

¹⁰⁴ Čl. 5 přechodných ustanovení zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

Třetí jmenovaná skupina nemusí mít právní vzdělání, avšak současně není oprávněna řešit spory vyplývající ze spotřebitelských smluv. Takových sporů, si dovolím tvrdit, je v současné době většina.

Třetí skupinu tvoří rozhodci jediného stálého rozhodčího soudu v České republice se všeobecnou pravomocí. Rozhodci tohoto soudu byli do seznamu zapsáni automaticky. Pohledem na seznam rozhodců Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky však bylo možné zjistit, že ne všichni rozhodci jsou osobami právního vzdělání.¹⁰⁵

Otázka povinného právního vzdělání byla po dlouhou dobu hojně diskutována.¹⁰⁶ Ne vždy se však tato podmínka setkala s úplným porozuměním. N. Rozehnalová např. konstatuje, že: „*Právníkové vzdělání není ani ve všech případech vhodné. Tam, kde právní hodnocení zcela a jednoznačně závisí na posouzení faktické otázky, např. zda je zboží zkaženo či není, je na místě rozhodce působící jako znalec.*“¹⁰⁷

S tímto názorem se částečně ztotožňuji. Rozhodně nelze vyloučit, že takové spory, resp. situace existují a u nichž je přítomnost odborníka na danou oblast potřeba. Na druhou stranu stále se zvyšující nároky na rozhodce, o nichž bude pojednáno dále v textu, téměř vylučují z řádného průběhu řízení osobu právně oficiálně nevzdělanou. Současně výše nastíněnou situaci lze bezesporu řešit prostřednictvím znaleckého posudku, dohodnou-li se strany na její realizaci.

Zatímco povinné právní vzdělání bylo napříč odborně-právního spektra přijato, to stejné nelze tvrdit o zavedení seznamů rozhodců. Ty byly velmi kritizovány, zejména pro nedůvodnost takového zavedení. Z tohoto pohledu je velmi zajímavé, že ačkoliv jsou seznamy účinné teprve od 1.4.2012, zákonodárce s jejich účinností počítá tolíko do 31.12.2013, o čemž svědčí bod 16 ustanovení § 124 ZMPS, dle něhož se část pátá zákona o rozhodčím řízení zrušuje.¹⁰⁸

¹⁰⁵ VRCHA, Pavel. Rozhodci sui generis? *vrcha.webnode.cz* [online]. Webnode.cz, 2012. [cit. 7.10.2013]. Dostupné z: <http://vrcha.webnode.cz/news/rozhodci-sui-generis/>.

¹⁰⁶ LISSE, Luděk a Martin KOHOUT. Obligatorní náležitosti rozhodčí smlouvy jako součásti spotřebitelských smluv de lege ferenda. *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2011. [cit. 7.10.2013]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/obligatorni-nalezitosti-rozhodci-smlouvy-jako-soucasti-spotrebitelskych-smluv-de-lege-ferenda-73060.html>.

¹⁰⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 399 s. ISBN 9788074780042. s. 180.

¹⁰⁸ Ust. § 124, bod 16, zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění účinném od 1.1.2014.

Dosud není zřejmé, zda toto zrušovací ustanovení bylo toliko reakcí na kritiku zavedení veřejných seznamů, anebo se jedná pouze o nedbalé zavedení ustanovení § 35a a následujících ustanovení zákona o rozhodčím řízení ve spojení s omylem v podobě zrušení kromě ustanovení o podmínkách být rozhodcem u cizinců (zde ve vazbě na dikci zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním pochopitelně) také ustanovení části páté zákona. Osobně se spíše přikláním k druhé variantě, jež by mj. znamenala pokračování veřejných seznamů rozhodců.

2.1.6 Další možné předpoklady pro výkon funkce rozhodce

Zákonodárce se již o jiných předpokladech pro výkon funkce rozhodce nezmiňuje. V souvislosti se zápisem do seznamu rozhodců je podmínkou zápisu uhrazení správního poplatku ve výši pěti tisíc.

Domnívám se, že zavedení seznamů nemá své opodstatnění a s tím souvisí i nedůvodnost vybírání správních poplatků. Zákonodárce navíc zavedení seznamu nikterak neodůvodnil. Konstatování, že seznam bude zaveden a bude přístupný veřejnosti¹⁰⁹, není z mého pohledu dostačující. Pokud tedy zákonodárce zavedením seznamů sledovat určitý problém či jev, měl jej podrobně specifikovat a řádně zdůvodnit zavedení seznamu. Pokud měla tímto zavedením být sledována nevalná úroveň některých rozhodců – neprávnicků, domnívám se, že ke zlepšení úrovně zavedením seznamů dojde jen stěží.

O jiných podmínkách již zákon nehovoří vůbec. V souladu se smluvní svobodou stran rozhodčí smlouvy mohou strany zakotvit další podmínky pro výkon rozhodce, přičemž výběr podmínek je zcela na nich.

V úvahu přichází otázka osobnostních předpokladů (morální předpoklady, renomé), ale i předpokladů jazykové vybavenosti, což platí především pro mezinárodní rozhodčí řízení. Zajímavé otázky při výběru osoby rozhodce klade S. Popov, když uvádí: „*Budeme-li se rozhodovat při výběru rozhodce, jaké vlastnosti, resp. předpoklady musí splňovat, mě-li by jsme si položit několik základních otázek: bude se jednat o právníka nebo znalce v jiném oboru (např. stavební inženýr), jaké bude jeho dosažené vzdělání nebo dosažená akreditace, jaký bude jeho věk, jeho míra zkušeností, půjde*

¹⁰⁹ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012, 919 s. ISBN 9788072018741. s. 652.

o osobu časově značně vytíženou nebo osobu s tzv. prázdným diářem, nebo půjde o osobu v pracovním poměru nebo podnikatele, introverta či extroverta, ryze praktika nebo hloubavého teoretika apod.“¹¹⁰

Zmínit lze také časovou vybavenost, kdy rozhodce by měl být zárukou rychlého řešení sporu, neboť právě rychlost bývá při hodnocení rozhodčího a soudního řízení nejvíce vyzdvihována u řízení rozhodčího.¹¹¹ Tyto skutečnosti by však strany měly do rozhodčí smlouvy zakotvit výslovně včetně postihu v případě porušení rozhodce. V opačném případě porušení rozhodce bude mít pro něj jen stěží nějaké závažné důsledky.

2.1.7 Cizinec a jeho možnost být rozhodcem v České republice

S ohledem na význam mezinárodního rozhodčího řízení není pochyb o tom, že rozhodcem i na území České republiky může být fyzická osoba, která není jejím občanem. I pro cizince však musí platit podmínky pro jejich výkon funkce. Výčet jednotlivých náležitostí obsahuje ustanovení § 4 odst. 2 ZRŘ, které hovoří o následujících podmínkách pro výkon funkce:

- zletilost
- bezúhonnost
- způsobilost k právním úkonům¹¹²

Komparací podmínek pro rozhodce – občany České republiky a rozhodce - cizince lze dojít k závěru, že zletilost a bezúhonnost jsou v obou kategoriích hodnoceny zcela shodně. Otázkou zůstává, zda zákonodárce posuzuje bezúhonnost dle rejstříku trestu vydávaném na území České republiky. Osobně se domnívám, že podmínka bezúhonnosti by měla platit pro rozhodce ze všech států, přičemž bezúhonnost by měl

¹¹⁰ POPOV, Simeon. Osoba rozhodce. *vseoarbitrazi.cz* [online]. Vše o arbitráži, 2006 [cit. 14.2.2014]. Dostupné z: <http://www.vseoarbitrazi.cz/pravnici.php>.

¹¹¹ KOHOUT, Martin. Judikatura obecných soudů v otázce uznání dluhu a rozhodčí řízení. *elaw.cz* [online]. eLAW.cz, 2010 [cit. 7.10.2013]. ISSN 1804-0551. Dostupné: <http://www.elaw.cz/obchodni-pravo/238-judikatura-obecných-soudů-v-otázce-uzání-dluhu-zavazku-a-rozhodci-řízení-.html>, popř. HANULIAK, Ladislav a David MÜLLER. Rozhodčí řízení Vám ušetří čas i peníze. *hn.ihned.cz* [online]. Economia a.s., 2013. [cit. 7.10.2013]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-60658250-rozhodci-řízení-vam-usetri-cas-i-penize>.

¹¹² Ust. § 4 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

rozhodce prokázat, např. výpisem z rejstříku trestů. Jiná koncepce by postrádala smysl podmínky bezúhonnosti.

U svéprávnosti uvádí zákon, že se posuzuje právním řádem státu, jehož je rozhodce příslušníkem, postačí však, má-li rozhodce svéprávnost dle českého práva. Z dikce zákona je tak patrné, že minimální podmínkou je mít svéprávnost dle českého práva, která byla analyzována výše.

Jiné podmínky zákonodárce výslovně nestanovil, lze však odkázat na výše uvedenou analýzu. U právního vzdělání při řešení sporů ze spotřebitelských smluv bude muset rozhodce – cizinec prokázat získání právního vzdělání příslušnými dokumenty, o čemž hovoří ustanovení § 35b ZRŘ.¹¹³

Z pohledu četnosti výběru rozhodce – cizince pro řešení sporů v rozhodčím řízení se domnívám, že platí jednoduchá rovnice, kdy ve vnitrostátních sporech se rozhodce – cizinec vyskytuje naprosto vzácně, nicméně v mezinárodních sporech je tomu naopak a účast rozhodce – cizince je běžnou záležitostí. Je to pochopitelné již s ohledem na jazykovou vybavenost rozhodců, místo konání, popř. náklady na administraci celého řízení.

Určitým průlomem shora nastíněného názoru by do budoucna mohla být denacionalizace rozhodčího řízení, kdy na základě existence subjektivního mezinárodního prvku je rozhodčí řízení „vyváděno“ do zahraničí za účelem získání rozhodčího nálezu, který je následně vhodněji uznáván a vykonáván v příslušné zemi.¹¹⁴ Prozatím se však domnívám, že tento průlom není příliš znatelný ve srovnání s počtem všech sporů řešených v rozhodčím řízení.

V souvislosti s novým zákonem o mezinárodním právu soukromém a procesním dojde k novelizaci ustanovení týkajících se podmínek rozhodce – cizince. Dle § 118 zmíněného zákona bude nově platit, že: *„Rozhodcem může být i cizinec, je-li podle právního řádu státu, jehož je občanem, způsobilý k právním jednáním; postačí však, je-*

¹¹³ Ust. § 35b odst. 1, písm. b), bod 2. zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů: *„Ministerstvo na žádost do seznamu rozhodců zapíše fyzickou osobu, která získala vysokoškolské vzdělání o oboru právo studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v bodě 1 na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu v oboru právo na vysoké škole v České republice.“*

¹¹⁴ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 399 s. ISBN 9788074780042. s. 223.

*li plně způsobilý k právním jednáním podle českého právního řádu. Další požadavky pro výkon funkce rozhodce určeného pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv stanoví jiný právní předpis.*¹¹⁵ Jiným právním předpisem má tento zákona na mysli zákon o rozhodčím řízení. Podrobnějším studiem citovaného ustanovení však lze dojít k závěru, že nedochází k žádné koncepční změně. Pokud jde o poslední větu citovaného ustanovení, tato, byť nevýslovně, je zakotvena již ve stávajícím zákonu o rozhodčím řízení, konkrétně v ustanoveních týkajících se seznamů rozhodců.

2.1.8 Personální podmínky pro výkon funkce z hlediska zahraničních právních úprav

Zbývá porovnat vybrané zahraniční právní úpravy, které upravují personální podmínky pro výkon funkce rozhodce. Nutno konstatovat, že lze vysledovat odlišnosti mezi jednotlivými úpravami.

Pokud jde o personální předpoklady ve slovenské právní úpravě, tato již od roku 2002 počítá s podmínkou bezúhonnosti, přičemž za bezúhonného se nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin.¹¹⁶ Tuto koncepci považují za vhodnější, neboť jsou vyloučeny např. trestné činy způsobené dopravní nehodou či neplacení výživného, tedy trestné činy, které nemají s výkonem funkce rozhodce nic společného. Slovenský zákon o rozhodčím řízení hovoří též o zkušenostech pro výkon rozhodce. Tato podmínka však již není blíže specifikována a není ani uvedena případná sankce za nesplnění. Slovenská úprava rovněž upravuje otázku inkompatibility. Slovenská úprava výslovně připouští slučitelnost funkce rozhodce a notáře.¹¹⁷ Česká úprava toto neupravuje výslovně, na druhou stranu to ani nezakazuje.

Pokud jde o inkompatibilitu, není slovenská právní úprava ojedinělá. Náhledem do zahraničních právních úprav lze zjistit, že taktéž německá a rakouská právní úprava

¹¹⁵ Ust. § 118 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění účinném od 1.1.2014.

¹¹⁶ Ust. § 6 odst. 1, 2 zákona č. 244/2002 Z.z. o rozhodcovském konání, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁷ Ust. § 6 odst. 4 zákona č. 244/2002 Z.z. o rozhodcovském konání, ve znění pozdějších předpisů.

připouští slučitelnost funkcí rozhodce a soudce.¹¹⁸ U zemí anglosaského právního systému je slučitelnost obou funkcí taktéž připuštěna.¹¹⁹

Odlišnosti lze spatřit i u povinnosti mít právní vzdělání. U zahraničních právních úprav spíše převažuje absence povinného právního vzdělání. Naopak u zahraničních stálých rozhodčích soudů převažuje povinné právní vzdělání, popř. minimálně praxe v právních oborech. Z vybraných úprav stálých rozhodčích soudů lze uvést, že podmínku právního vzdělání a dobré pověsti u Arabského stálého rozhodčího soudu v Casablance, popř. právní praxi a zkušenosti z oblasti průmyslu a obchodu u Obchodního rozhodčího střediska v Bahrajnu.¹²⁰ U Washingtonské úmluvy je potom stanoveno v čl. 14 odst. 1 Úmluvy, že: „*Osoby jmenované do seznamů budou osobami vysokých morálních kvalit a uznávaných odborností v oblastech práva, obchodu, průmyslu nebo financí, na něž je spolehnutí, že budou vydávat nezávislá rozhodnutí. Odbornost v oblasti práva má u osob zapsaných do seznamu rozhodců zvláštní význam.*“¹²¹

Především úpravy inkompatibility a bezúhonnosti považují za otázky k zamyšlení a k hlubší diskusi, zda obdobným způsobem, jak je výše uvedené, neupravit i zákon o rozhodčím řízení. Vyjma seznamů rozhodců u některých stálých rozhodčích soudů neexistuje žádná úprava seznamů rozhodců vyjma českého zákona o rozhodčím řízení.

2.2 Předpoklady pro výkon funkce rozhodce ve vztahu ke stranám sporu

Druhou velkou kategorií předpokladů pro výkon funkce rozhodce tvoří ty, které úzce souvisejí se vztahem rozhodce k jednotlivým stranám sporu. Zásadním rozdílem mezi touto skupinou předpokladů a skupinou předpokladů uvedenou v kapitole 3.1 rigorózní práce je skutečnost, že tuto skupinu předpokladu je nutné zkoumat v závislosti

¹¹⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy: (včetně překladů předpisů o rozhodčím řízení a pravidel stálých rozhodčích soudů)*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1762 s. ISBN 9788074004520.

¹¹⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, c, 1672 s. ISBN 9788071793427. s. 54.

¹²⁰ RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 254 s. ISBN 8086898431, s. 46.

¹²¹ Čl. 14 odst. 1 Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 420/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států, ve znění pozdějších předpisů.

na konkrétní osobě rozhodce, nikoliv jako u předchozí skupiny předpokladů nezávisle na jeho osobě. Předem kompletního pojednání je nutné již nyní říci, že právě tyto předpoklady patří ke zcela nejdůležitějším, k nejhůře prokazatelným a současně k nejvíce porušovaným v celém rozhodčím řízení.

Struktura této části práce bude následující: v první části dojde k vymezení tří stěžejních termínů, a to podjatosti, nestrannosti a nezávislosti optikou nejen rozhodčího řízení. Následovat bude vymezení povinnosti rozhodce být nepodjatý, nestranný a nezávislý. V závěru pak budou nastíněny zahraniční právní úpravy pro rozhodce z pohledu výše uvedených kategorií.

2.2.1 Podjatost nejen v rozhodčím řízení

Podstatou následujících kapitol bude vymezení základních pojmů, a to podjatosti, nestrannosti a nezávislosti. Ačkoliv jde o velmi obdobné pojmy, je nutné mezi nimi hledat odlišnosti a ty poté zdůraznit.

Prvně uvedený pojem je v zákoně o rozhodčím řízení uveden v ustanovení § 8 ZRŘ. Legální definice absentuje. Obsah tohoto pojmu je nutné hledat v literatuře. Podjatost je oproti nestrannosti a nezávislosti úzce spojována se subjektivní stránkou rozhodování. Subjektivita je zdůrazněna zejména v judikatuře, která jednoznačně hovoří o tom, že námitku podjatosti nelze úspěšně vznést vůči rozhodčímu senátu jako celku¹²², jakož i skutečnost, že porušení zásady rovnosti, tedy skutečnost objektivní, nezakládá bez dalšího podjatost rozhodce ke zvýhodnění straně.¹²³ Shodně neoznámení stranám v souladu s ustanovením § 8 ZRŘ za předpokladu, že tyto námitky strany sporu byly následně vyhodnoceny jako nedůvodné, nezakládají bez dalšího podjatost rozhodce.¹²⁴

Ztotožnit se lze s názorem, že podjatost vyjadřuje vnitřní psychický stav rozhodce k některé ze stran, popř. k projednávané věci.¹²⁵ Obdobně se vyjadřuje P.

¹²² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10.11.2004, sp. zn. 32 Odo 217/2004.

¹²³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21.11.2012, sp. zn. 23 Odo 4476/2011.

¹²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21.6.2012, sp. zn. 29 Cdo 5146/2009.

¹²⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 399 s. ISBN 9788074780042. s. 190.

Vrcha, který hodnotí podjatost soudce tehdy, existuje-li mezi soudcem a některou ze stran kvalifikovaný vztah.¹²⁶

Z obou uvedených kritérií jednoznačně převažuje potencialita podjatosti rozhodce k některé ze stran. Praxe posledních let poukázala na značné pochybnosti o podjatosti rozhodce ve vazbě na věřitele poukazujících tomuto rozhodci značné množství sporů k řešení. Tato problematika však bude posuzována níže.

Obdobně hovoří i odborná literatura, jde-li o otázku posuzování podjatosti soudce v civilním procesu: „*Podjatost soudce je dána, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, k účastníkům (stranám) nebo k jejich zástupcům je zde důvod pochybovat o jeho nepodjatosti.*“¹²⁷ V této souvislosti považují za vhodné upozornit, že byť jsou obě úpravy velmi podobné, nelze jednu úpravu aplikovat na úpravou druhou. Jedná se totiž o dvě autonomní úpravy, které jsou aplikovány vždy ve vybraných případech.¹²⁸

V reakci na zdůraznění subjektivity posuzování podjatosti rozhodce je patrné, že tato kategorie úzce souvisí s dalšími dvěma, objektivními, kategoriemi.

2.2.2 Nestrannost nejen v rozhodčím řízení

Pokud jde o nestrannost, ta je zdůrazněna hned v úvodním ustanovením zákona o rozhodčím řízení. Civilní proces vymezuje nestrannost jako zákaz ovlivňování ze strany kohokoliv.¹²⁹ Obdobnou koncepci lze přijmout i v rámci rozhodčího řízení. Rozhodce by dle mého názoru měl být schopen objektivně posoudit a rozhodnout příslušný spor bez jakékoliv náklonnosti, popř. znevýhodňování některé ze stran.

V absolutní podobě by měl rozhodce být i subjektivně nestranný, což v praxi představuje rozhodování bez jakýchkoliv, tedy i vnitřních, vjemů. Domnívám se, že tuto podmínku téměř nelze naplnit. Rozhodce je však povinen jakékoli náznaky subjektivní

¹²⁶ VRCHA, Pavel. Vyloučení soudce v civilním řízení. *Právní rádce*. 2004. roč. 12, č. 7, s. 12-18. ISSN 1210-4817.

¹²⁷ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. ISBN 9788072018420. s. 70-72.

¹²⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a PEZL, Tomáš. Aplikace procesních předpisů na rozhodčí řízení. *Právní rádce*. 2008. roč. 16, č. 2. SSN 1210-4817.

¹²⁹ STAVINOHOVÁ, Jaruška a HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003, 660 s. ISBN 8021032715. s. 76.

strannosti¹³⁰ potlačit natolik, aby nebyla v průběhu řízení zřejmá, viditelná, jinými slovy objektivní. Stěžejní podmínkou je tak objektivní nestrannost rozhodce.

Shodně jako tomu bylo u podjatosti se také u nestrannosti rozlišuje, zda-li existuje ve vztahu ke stranám, popř. k dané věci. Druhá varianta je do značné míry výjimečná a vyžaduje vznik strannosti rozhodce k dané otázce dříve, než-li mu byl daný spor k rozhodování předán.¹³¹

Nestrannost rozhodce není porušena bez dalšího tehdy, využívá-li strana sporu postupu dle ustanovení § 9 ZRŘ a jmenuje v rámci výběru tříčlenného rozhodčího senátu rozhodce, který společně s rozhodcem druhé strany jmenují třetího rozhodce. Tento rozhodce totiž v žádném případě nehájí (neměl by hájit) zájmy strany, která jej zvolila. Z tohoto důvodu je nutné vybrat osobu s takovou integritou a odbornými znalostmi, o nichž není důvodu pochybovat.¹³² Opačná situace vzniká v situacích, kdy rozhodce je advokátem některé ze stran.¹³³ Problematika jednotlivých situací z hlediska nestrannosti bude předmětem rozboru níže v exkursu do mezinárodních právních úprav.

V této souvislosti se však hodí připomenout, že smluvní doktrína vykládaná Ústavním soudem v minulosti v zásadě odporovala pojetí nestrannosti a nezávislosti, když konstatovala, že rozhodce je zástupcem stran, který narovnává jejich vztah obdobně jako je tomu u dohody o narovnání dle § 585 občanského zákoníku (nyní upraveno v § 1903 NOZ).

2.2.3 Nezávislost nejen v rozhodčím řízení

Třetím klíčovým pojmem je nezávislost. Taktéž tato podmínka je zmíněna v úvodním ustanovení zákona o rozhodčím řízení. Lze konstatovat, že nestrannost a nezávislost jsou pojmy vzájemně spolu propojené¹³⁴ a někteří autoři nečiní mezi

¹³⁰ A. J. Bělohávek vymezuje podjatost jako subjektivní nestrannost. Více viz: BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1672 s. ISBN 9788071793427. s. 410.

¹³¹ MOKRÝ, Antonín. Nezávislost a nestrannost soudce – vzájemná souvislost a podmíněnost pojmů. *Právní praxe*. 1993. roč. 1, č. 8. ISSN 1211-0825.

¹³² TICHÝ, Milík. *Projekty a zakázky ve výstavbě*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, 342 s. ISBN 9788074000096. s. 305.

¹³³ MOSES Margaret L. *The Principles and Practise of International Commercial Arbitration*. 2. vyd. New York: Cambridge University Press. 2008. 390 s. ISBN 9780521866668. s. 129.

¹³⁴ TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Nestrannost a nezávislost rozhodců ve spotřebitelských sporech. *Emi.mvso.cz* [online]. 2010 [cit. 19.10.2013]. Dostupné: <http://emi.mvso.cz/EMI/201003/09%20Tomancakova/Tomancakova.pdf>.

oběma pojmy rozdílly.¹³⁵ V otázce neslučitelnosti podmínky nezávislosti rozhodce s dřívější judikaturou Ústavního soudu lze jednak odkázat na výše uvedené a jednak potom na názor A. J. Bělohávk, dle něhož: „*Nezávislost rozhodce, vylučující jeho postavení jako zástupce, je jak v mnoha ohledech zdůrazněna v samotném zákoně o rozhodčím řízení, tak tuto nezávislost potvrzuje i rozsáhlá mezinárodní praxe, která naprostou nezávislost rozhodce chápe dokonce jako široce mezinárodně uznávaný princip rozhodčího řízení.*“¹³⁶

Problematikou nezávislosti se velmi podrobně zabýval P. Raban ve své publikaci, když nezávislost členů na tři základní kategorie:

- nezávislost ekonomická
- nezávislost osobní
- nezávislost subordinační¹³⁷

Rozhodce při svém rozhodování musí být nezávislý na ekonomické stránce celé věci. Ta je však, dlužno dodat, velmi zajímavá, poněvadž strana sporu, která hodlá celou záležitost předat rozhodci, jej prvně vybere, popř. alespoň určí postup, aby následně tomuto rozhodci uhradila rozhodčí poplatek a ten teprve poté začne ve věci činit příslušné úkony. Nutno dodat, že toto platí toliko u rozhodčího řízení *ad hoc*, nikoliv u řízení institucionálního.

U osob, které rozhodci předloží jeden, popř. minimum sporů, není důvod pochybovat o ekonomické závislosti rozhodce. Pochybnosti nastávají tehdy, předkládá-li příslušná osoba rozhodci stovky a tisíce sporů ročně, který je poté rozhoduje. Z. Nový hovoří o sériových rozhodcích, u nichž je prioritou časové hledisko spočívající v co nejrychlejších řešeních sporu tak, aby mohla příslušná osoba dodat rozhodci další penzum sporů k rozhodování.¹³⁸

Lze však takového rozhodce považovat za ekonomicky nezávislého? Osobně se domnívám, že nikoliv, neboť rozhodce vydělá tím více, kolik mu příslušná osoba

¹³⁵ HRNČÍŘÍKOVÁ, Miluše. *International Commercial Arbitration Handbook*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 108 str. ISBN 9788024432588. s. 73.

¹³⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 595 s. ISBN 9788071792970. s. 267.

¹³⁷ RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, 745 s. ISBN 8071798738.

¹³⁸ NOVÝ, Zdeněk. *Nekalá rozhodčí doložka v českém právu*. In: SEHNÁLEK, David et al. *Dny práva - 2009 - Days of Law*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2009. s. 1797 - 1817. ISBN 978-80-210-4990-1.

předloží sporů. Neumím si představit, že příslušná osoba bude danému rozhodci předkládat stejné penzum sporů za předpokladu, že rozhodce v nemálo případech rozhodne v neprospěch příslušné osoby. Obstojí však v řízení o vyloučení rozhodce, popř. v posuzování otázky závislosti rozhodce, toliko tvrzení, že rozhodce rozhoduje značné množství sporů, kde je jednou ze stran je stále stejný subjekt? Osobně se domnívám, že nikoliv.

Není však vyloučeno, že toto tvrzení bude v budoucnu postačovat. Velmi zajímavým je v tomto ohledu rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové pobočka v Pardubicích ze dne 29.3.2012, sp. zn. 18 Co 118/2012. Byť tímto rozhodnutím zrušil odvolací soud rozhodnutí soudu první instance z důvodu nepřezkoumatelnosti, v závěru svého odůvodnění nastínil, jak má soud prvního stupně v řízení pokračovat. Odvolací soud v odůvodnění mj. uvedl, že: *„Odvolacímu soudu je z úřední činnosti známo, že rozhodce XY nerozhoduje spory mezi žalobcem a spotřebiteli na základě rozhodčích doložek obsažených ve formulářových smlouvách žalobce ojediněle, v důsledku čehož pochybnosti navrhovatele o finanční závislosti rozhodce na tomto žalobci bude muset rozhodce vyvrátit. Za tím účelem by měl být vyzván ke sdělení, v kolika případech rozhodoval majetkové spory ve věcech žalobce v uplynulých letech, jakou formu měl souhlas k výkonu rozhodčí činnosti zmiňovaný žalobcem v jejím vyjádření, zda byla v souvislosti s rozhodčí činností uzavřena mezi rozhodcem a žalobcem nějaká smlouva, co bylo případně jejím obsahem, jak byla stanovena výše rozhodčího poplatku a z čeho vychází, jaké příjmy obdržel v posledních letech rozhodce od žalobce v rámci rozhodčích poplatků, popř. jaké jiné příjmy mu byly žalobcem vyplaceny, a jaký podíl tvoří tyto příjmy na celkových příjmech rozhodce jako fyzické osoby.“*¹³⁹ Dle dostupných informací dosud řízení není ukončené. Případné kladné rozhodnutí o vyloučení rozhodce by mohlo znamenat průlom v rozhodovací praxi, jakož i výrazný nárůst dalších návrhů, poněvadž ty nejsou podávány mj. z důvodu nízkých šancí na úspěch na straně dlužníka, který disponuje toliko obecnými tvrzeními bez konkrétního podkladu.

Pokud jde o závislost osobní, P. Raban zmiňuje, že ta přichází v úvahu tehdy, pokud mezi rozhodcem a některou ze stran existují osobní vazby, kdy potenciální újma

¹³⁹ Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové pobočka v Pardubicích ze dne 29.3.2012, sp. zn. 18 Co 118/2012.

vzniknuvší straně by představovala tutéž či obdobnou újmu i pro rozhodce.¹⁴⁰ V této souvislosti bývá často zmiňována otázka „profesní známosti“ rozhodce s některou ze stran, jež je zapříčiněna prostředím, kde se strana sporu i rozhodce vyskytují, jakož i skutečností, že mnoho rozhodců jsou vedle tohoto výkonu funkce také advokáti. V praxi se tak často vyskytují na obou stranách břehu – jednou jako rozhodci, jednou jako advokáti stran sporu. Prostředí je nutné vnímat především z pohledu geografického. Zejména v menších geografických oblastech se profesní známost rozhodce s některou ze stran vyskytuje poměrně běžně. Jsem názoru, že osobní závislost je nutné v těchto případech zkoumat případ od případu. Nelze paušálně konstatovat, že rozhodce je v daném případě osobně závislý a měl by tuto skutečnost oznámit stranám a vyvodit z toho náležité důsledky.

Poslední závislostí je závislost subordinační. P. Rabanem je charakterizována podřízeností jedné strany. Jako příklad uvádí zaměstnanecký vztah. Ve srovnání se zbylými druhy závislosti jde o okrajový typ v praxi se téměř nevyskytující.

2.2.4 Povinnost rozhodce být nepodjatý, nestranný a nezávislý včetně následků porušení této povinnosti

V předchozích kapitolách byly obecně vymezeny pojmy nepodjatost, nezávislost a nestrannost. Předně je nutné zdůraznit, že rozhodce musí po celou dobu svého výkonu funkce kumulativně splňovat všechny tři podmínky.

Zákon o rozhodčím řízení upravuje výše uvedené povinnosti včetně následků porušení v ustanoveních § 8, 11 a 12 ZRŘ. Tato ustanovení reflektují určitou fázi rozhodčího řízení, kde pochybnosti o podjatosti rozhodce vzniknou. Ustanovení § 8 ZRŘ stanovuje rozhodci povinnost oznámit stranám bez odkladu všechny okolnosti způsobilé vzbudit oprávněné pochybnosti o nepodjatosti rozhodce. Ustanovení § 11 ZRŘ potom dopadá na situace, kdy okolnosti uvedené v § 8 ZRŘ vyjdou najevo dodatečně až po jmenování rozhodce. Ustanovení § 12 ZRŘ potom hovoří o povinnosti rozhodce vzdát se funkce v případě vzniku pochybností dle § 8 a dle § 11 ZRŘ. Pokud se rozhodce v rozporu s ustanovením § 12 odst. 1 ZRŘ nevzdá své funkce, má strana

¹⁴⁰ RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, 745 s. ISBN 8071798738. s. 112.

sporu možnost podat na rozhodce návrh na jeho vyloučení ze sporu k soudu.¹⁴¹ Na tato ustanovení navazuje možnost stran sporu podat po vydání rozhodčího nálezu žalobu na zrušení rozhodčího nálezu soudem, popř. návrh na zastavení výkonu rozhodnutí soudem.

Základní povinností rozhodce je tedy v souladu s ustanovením § 8 odst. 2 ZRŘ oznámit stranám bez odkladu všechny okolnosti způsobilé vzbudit oprávněné pochybnosti o nepodjatosti rozhodce. Praxe posledních deseti let, kdy došlo zejména vlivem vzniku a rozvoje arbitrážních center k masivnímu nárůstu sporů řešených v rozhodčím řízení, poukázala na úskalí citovaného ustanovení. Ačkoliv po teoretické stránce je koncepce ustanovení § 8 odst. 2 ZRŘ nastavena vhodně, realita je taková, že je ustanovení porušováno.

Úskalí lze rozdělit do dvou základních rovin. První rovinu představuje vzájemný „vztah“ rozhodce se stranou sporu, v drtivé většině případů s věřitelem. Tento vztah je ze zcela pochopitelných důvodů aktéry utajován, resp. nedáván najevo. V těchto případech vstupuje do popředí otázka morálky a fair jednání rozhodce, jakož i věřitele, nicméně finanční motivace na straně obou aktérů vztahu je v praxi zjevně silnější.

Převážně v oblasti sporů ze spotřebitelských smluv se vyskytuje druhé základní úskalí v podobě pasivity spotřebitele – dlužníka.¹⁴² Ta se vyznačuje tím, že dlužník neřeší, popř. nemá zájem řešit své závazky a mnohdy si vůbec neuvědomuje, že vůbec nějakou rozhodčí smlouvu podepsal. V kombinaci s výhradně písemně vedeným rozhodčím řízením se mnoho dlužníků o rozhodčím řízení dovídá až v okamžiku, kdy soudní exekutor začne konat příslušné kroky v rámci vykonávacího řízení. Pokud je dlužník aktivnější, naráží na problém s prokázáním podjatosti, resp. strannosti či závislosti rozhodce.

Domnívám se, že obě zmíněná úskalí jsou výhledově jen velmi obtížně řešitelná. Zcela nepochybně totiž u obou z nich převažují mimoprávní prvky, jejichž odstranění, resp. výrazná eliminace se jeví v současné době jako nereálné.

Zákonodárce se v novele zákona o rozhodčím řízení z roku 2012 o reflexi citovaných úskalí pokusil, když nově zakotvil do právního předpisu ustanovení § 8 odst.

¹⁴¹ Ust. § 8 - § 12 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴² SOKOL, Tomáš. Ještě k rozhodčím doložkám *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2010. [cit. 20.10.2013]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/clanky-a-komentare/jeste-k-rozhodcim-dolozkam-60444.html>.

3 ZRŘ, dle něhož má rozhodce ve sporech ze spotřebitelských smluv povinnost informovat strany, zda v posledních 3 letech před zahájením řízení rozhodoval, popř. rozhoduje nějaký spor, kde vystupuje některá ze stran.¹⁴³

U rozhodce se tak nově předpokládá podrobná znalost jeho praxe v rozhodování, neboť v případě velkého počtu sporů, které řeší, může být skutečnost, zda spor s příslušným subjektem již někdy rozhodoval, obtížněji dohledatelná.

Pro strany tato povinnost znamená, že se po sdělení informací ze strany rozhodce mohou rozhodnout, zda v návaznosti na informace vznesou námitku podjatosti rozhodce, popř. zda svolí k pokračování v rozhodčím řízení, resp. řečeno dají svolení k zahájení řízení. V případě porušení povinnosti rozhodce informovat strany zde je možnost dožadovat se zrušení rozhodčího nálezu soudem.

Nově zakotvenou informační povinnost shledávám jako kladnou změnu zákona o rozhodčím řízení z toho pohledu, že jednoznačně zvyšuje nároky na odpovědnost stran, které tak musí činit příslušné kroky v návaznosti na obsah informačního sdělení. Současně dochází k rozšíření portfolia důvodů, pro které lze pochybovat o podjatosti rozhodce. V návaznosti na výše uvedené rozhodnutí je však otázkou, zda lze pochybovat o podjatosti rozhodce bez dalšího.

V souvislosti s podjatostí rozhodce vyvstává na povrch otázka, zda je zákonem, popř. jiným způsobem řešena situace třetích osob a jejich případné podjatosti? Zdánlivě vzácná situace je v rozhodčím řízení aktuální, neboť třetí osobou je nepochybně osoba zprostředkovatele, která je uvedena v rozhodčí doložce a jejíž úkolem je vybrat a jmenovat rozhodce, který spor následně autoritativně rozhodne. O přípustnosti takového postupu určení bude pojednáno níže.

Může však být podjatost třetí osoby k některé ze stran sporu důvodem pro podjatost rozhodce, jakož i důvodem pro následné zrušení rozhodčího nálezu soudem, popř. sdělení této skutečnosti stranám a vzdát se funkce rozhodce?

Zákon o rozhodčím řízení v této otázce mlčí. P. Andrle doplňuje, že nelze užít ani analogii v podobě užití občanského soudního řádu, neboť tento mj. neupravuje procesní následky zjištění podjatosti u třetí osoby.¹⁴⁴ Možným východiskem situace by

¹⁴³ Ust. § 8 odst. 3 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁴ ANDRLE, Pavel. K podjatosti, nezávislosti a nestrannosti rozhodce a třetí osoby, jež má jmenovat rozhodce. In: SEHNÁLEK, David et al. *Dny práva - 2009 - Days of Law*. 1. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 1581 - 1588. ISBN 978-80-210-4990-1.

mohl být odkaz na základní principy kontradiktorního řízení, především potom na princip rovnosti účastníků řízení ve všech fázích daného řízení.¹⁴⁵ Není pochyb o tom, že v nastíněném případě by byl tento princip porušen. P. Andrlé dochází k závěru, že: *„Z argumentů výše uvedených můžeme podle mého názoru dovodit, že i třetí osoba, jež má jmenovat rozhodce na základě pověření (budoucích) účastníků řízení, musí splňovat kritéria nestrannosti, nezávislosti a nepodjatosti, neboť, byla-li by tato osoba, jež má jmenovat rozhodce, podjatá, tato podjatost by mohla mít vliv na výběr (ne)stranného rozhodce. Proto nelze připustit, aby rozhodce jmenoval subjekt – třetí osoba, u níž by bylo možno pochybovat o její nezávislosti, nestrannosti a nepodjatosti.“*¹⁴⁶

S citovaným závěrem se osobně ztotožňuji, přičemž procesní obrana „poškozené“ strany by nejspíše měla směřovat k podání žaloby na zrušení rozhodčího nálezu soudem dle § 31 písm. c) ZRŘ, popř. v předchozí fázi v podání návrhu na vyloučení rozhodce a uvést rozhodné skutečnosti ve vazbě na třetí osobu – zprostředkovatele. Pravdou zůstává, že mi není znám žádný spor, který byl v této věci rozhodován, jedná se tedy prozatím o domněnku možného postupu.

2.2.5 Podjatost, nestrannost a nezávislost z hlediska zahraničních právních úprav

Rozhodčí řízení je charakteristické odlišným náhledem jednotlivých právních úprav, ať jde o otázky základní, popř. o otázky okrajové. U analyzované problematiky je zřejmé, že zabránění, resp. odstranění výskytu střetu zájmů u rozhodce je téměř nemožné. Snahou představitelů mezinárodní arbitráže je především prevence v této otázce a snaha těmto střetům zájmů předejít.¹⁴⁷

U problematiky nestrannosti rozhodce záleží v první řadě na posouzení, jaký je vztah mezi rozhodcem a stranou sporu. Jde o akceptaci oferty, pokud osoba přijme funkci rozhodce a vede spor v rámci rozhodčího řízení?

Odpověď tkví v přijetí příslušné doktríny ovládající rozhodčí řízení. J. Strieder, představitel německé právní nauky, nepochybuje o existenci konsenzu a tudíž

¹⁴⁵ STAVINHOVÁ, Jaruška a HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003, 660 s. ISBN 8021032715. s. 177.

¹⁴⁶ ANDRLE, Pavel. K podjatosti, nezávislosti a nestrannosti rozhodce a třetí osoby, jež má jmenovat rozhodce. In: SEHNÁLEK, David et al. *Dny práva - 2009 - Days of Law*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 1581 - 1588. ISBN 978-80-210-4990-1.

¹⁴⁷ SVATOŠ, Martin. Nestrannost a nezávislost rozhodců: Od konfliktu zájmů k přátelství na sociální síti. *Právní rádce*, 2012, č. 6, 34-37 s. ISSN 1210-4817.

závazkového právního vztahu.¹⁴⁸ Obdobně hovoří M. Rubino – Sammartano, představitel italské smluvní doktríny rozhodčího řízení, dle něhož vzniká přijetím funkce mezi stranou a rozhodcem závazek, který se řídí smluvními pravidly, popř. příslušným zákonem.¹⁴⁹

Přijetí těchto tezí vede k závěru, že rozhodce není nestranný a nezávislý. Z tohoto důvodu se spíše přikláním k názoru zástupců jurisdikční doktríny, kteří přijetí funkce rozhodce považují za projev důvěry¹⁵⁰, nikoliv vznik závazku, který je smluvně, popř. zákonně upraven. Nedostatkem mnou upřednostněné koncepce je absence odpovědi na otázku, zda je rozhodce v daném vztahu odpovědný, a pokud ano, jakými pravidly se bude příslušná odpovědnost řídit.

Předem pojednání o nahlížení na podjatost, nestrannost a nezávislost rozhodce v zahraničních úpravách budou zmíněna Pravidla *IBA Guidelines on Conflict of Interests in International Arbitration* (dále jako „Pravidla“), která se pokusila podrobně analyzovat vztah rozhodce na nominující stranu optikou nestrannosti rozhodce ve sporu. Pokud jde totiž o vnitrostátní úpravu zmíněné otázky, lze konstatovat, že tato otázka není uspokojivě řečena, resp. není řešena v podstatě vůbec.

Úprava Pravidel spočívá v definování obecně závazné klauzule nestrannosti a nezávislosti rozhodce po celou dobu rozhodčího řízení, na kterou navazuje rozčlenění jednotlivých modelových situací vztahu rozhodce k nominující straně do čtyř skupin (*Non Waivable Red List, Waivable Red List, Orange List a Green List*) dle „intenzity“ vztahu obou stran.¹⁵¹

Obecnou generální klauzuli lze volně přeložit jako povinnost rozhodce být nestranný a nezávislý po celou dobu rozhodčího řízení, tedy od přijetí sporu až po jeho pravomocné rozhodnutí.

Na obecnou klauzuli navazuje demonstrativní výčet situací. První skupiny jsou nazvány červená skupina nenapravitelných situací a červená skupina napravitelných situací. Červená skupina nenapravitelných situací vychází z předpokladu, že rozhodce

¹⁴⁸ STRIEDER, Joachim. *Rechtliche Einordnung und Behandlung des Schiedsgerichtsvertrages*. Kolín: Heymans. 1984. 347 s. ISBN 3452196038.

¹⁴⁹ RUBINO-SAMMARTANO, Mauro. *International arbitration law and practice*. 2. rev. ed. The Hague: Kluwer Law International, 2001, 1058 s. ISBN 9041114254. s. 311.

¹⁵⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1672 s. ISBN 9788071793427.

¹⁵¹ International Bar Association (IBA): *Guidelines on Conflict of Interests in International Arbitration* [online] International Bar Association [cit. 10.12.13]. Dostupné z: http://www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx.

nemůže být soudcem ve vlastní věci.¹⁵² Nenapravitelné situace jsou takové, kdy rozhodce je současně stranou sporu, rozhodce je manažerem či členem dozorčí rady jedné ze stran sporu, popř. situace, kdy rozhodce má významný finanční zájem na jedné ze stran ve vazbě na výsledek sporu.

Napravitelné situace jsou takové, které jsou kvalifikovány jako závažné, nicméně za předpokladu souhlasného prohlášení obou stran sporu, že souhlasí s ustanovením rozhodce do funkce, jsou připouštěny. Těmito situacemi jsou např. poskytování odborných rad rozhodcem některé ze stran v minulosti, popř. rozhodování sporu u některé ze strany současného sporu v minulosti.

Třetí skupinou je tzv. oranžový seznam situací. Pravidla tyto situace kvalifikují tak, že uvedené situace vzbuzují oprávněné pochybnosti o střetu zájmu rozhodce se stranou sporu, nicméně splní-li rozhodce u těchto případů informační povinnost a strany neučiní včas námitku podjatosti, jsou vzniklé situace přípustné a rozhodce je oprávněn spor autoritativně rozhodnout.¹⁵³ Mezi takové situace Pravidla řadí např. skutečnost, že rozhodce v posledních třech letech jednu ze stran, popř. osobu s ní propojenou či jí poskytoval právní rady, anebo skutečnost, že rozhodce byl v posledních třech letech rozhodcem ve dvou a více sporech jedné ze stran stávajícího sporu. Do oranžového seznamu jsou řazeny i situace, kdy rozhodce veřejně obhajoval zvláštní pozici, o které se rozhoduje v rozhodčím řízení, ať již ústně, popř. prostřednictvím publikace v článku odborného periodika.

Posledním seznam je označován jako zelený. Ve výčtu případů podřazených pod tento seznam spadá např. situace, kdy rozhodce již dříve vyjádřil právní názor ve věci, která se týká řešeného sporu, popř. situace, kdy advokátní kancelář rozhodce jednala proti některé ze stran ve věci nesouvisející s daným sporem a bez účasti rozhodce. Komentář k zelenému seznamu zmiňuje, že tyto situace nejsou považovány za střet zájmu, ani tento dojem nevyvolávají. Nevzniká tak zde pro rozhodce informační povinnost vůči stranám.

Výčet jednotlivých seznamů lze považovat za poměrně vyčerpávající. Úskalí spočívá v aplikovatelnosti, resp. v nezávažnosti Pravidel. Jedinou v úvahu přicházející

¹⁵² MOSES Margaret L. *The Principles and Practise of International Commercial Arbitration*. 2. vyd. New York: Cambridge University Press. 2008. 390 s. ISBN 9780521866668. s. 167.

¹⁵³ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 595 s. ISBN 9788071792970. s. 461.

možností je inkorporace Pravidel do rozhodčí smlouvy uzavřené mezi stranami. Druhé úskalí potom představuje skutečnost, že Pravidla jsou tvořena pracovní skupinou zainteresovanou ve věci, neboť jde o představitele významných organizací zaměřených na právní poradenství.

Porovnáním zahraničních právních úprav lze konstatovat, že se veskrze jedná o velmi podobné úpravy podjatosti, nezávislosti a nestrannosti rozhodce vůči stranám v rámci rozhodčího řízení. Rozdíly lze vysledovat spíše v doktrinálním nahlížení na vztah rozhodce a stran, kdy zejména rakouská, německá a švýcarská právní úprava připouští vznik závazkového vztahu mezi rozhodcem a stranami okamžikem přijetí funkce rozhodce příslušnou osobou.¹⁵⁴ S tímto pojetím se však z výše uvedených důvodů neztotožňuji.

2.3 Postavení rozhodce a jeho povinnosti v případě uzavřené rozhodčí smlouvy

V následující kapitole bude pojednáno o problematice uvedení rozhodce do funkce. Kapitola bude rozdělena na dvě velké podkapitoly, přičemž v první se budu zabývat otázkou rozhodčí smlouvy, její povahy a významu pro rozhodce v kontextu rozhodčího řízení a v části druhé potom budou analyzovány a srovnávány jednotlivé způsoby uvedení rozhodce do funkce.

2.3.1 Rozhodčí smlouva z pohledu formy a podoby

Již výše bylo opakovaně zdůrazněno, že základními stavebními prvky rozhodčího řízení jsou vůle státu propůjčit rozhodci pravomoc autoritativně rozhodovat spory a vůle stran podrobit vzniklý, popř. v budoucnu vznikuvší spor rozhodci, a to prostřednictvím rozhodčí smlouvy.

Pro strany představuje možnost uvést rozhodce do příslušného právního úkonu jedno z jejich nejvýznamnějších práv v rámci rozhodčího řízení a pro rozhodce možnost být uveden v tomto právním úkonu, jakož i možnost funkci přijmout a spor autoritativně

¹⁵⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy: (včetně překladů předpisů o rozhodčím řízení a pravidel stálých rozhodčích soudů)*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1762 s. ISBN 9788074004520.

rozhodnout, jako jedno z jeho nejvýznamnějších práv v celém procesu rozhodčího řízení.¹⁵⁵ Zahraniční literatura hovoří o tom, že strany sporu musí mít na paměti, že správný výběr rozhodce v neposlední řadě může vést ke správnému rozhodnutí sporu a k naplnění účelu arbitráže.¹⁵⁶

Příslušným právním úkonem je v daném případě rozhodčí smlouva, kterou zákon o rozhodčím řízení definuje prostřednictvím legislativní zkratky tak, že: „*Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu nebo o nichž to stanoví zvláštní zákon, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud.*“¹⁵⁷

Prvořadým předpokladem úspěšného uvedení rozhodce do funkce je platnost právního úkonu, kterým jej strany do funkce hodlají ustanovit, tedy platnost rozhodčí smlouvy.

Současně prvotním předpokladem platnosti rozhodčí smlouvy je dodržení formy, kterou zákon o rozhodčím řízení stanovuje. Forma rozhodčí smlouvy je v zákoně o rozhodčím řízení řešena prioritně v ustanovení § 3 ZRŘ. Ten stanovuje bezvýjimečnou povinnost písemné formy.¹⁵⁸

Aspekt formy je pro další vývoj rozhodčího řízení zcela zásadní, neboť její nedodržení znamená vadu v řízení mající za následek neplatnost rozhodčí smlouvy, popř. neplatnost rozhodčího nálezu vydaného na základě neplatné rozhodčí smlouvy.

Forma rozhodčí smlouvy je nejen v rámci úpravy rozhodčího řízení v České republice, ale i v zahraničních právních řádech posuzována z hlediska hmotného práva. Pochopitelně v případě existence mezinárodního prvku vyvstává souběžná otázka, kterým právním řádem budu formu rozhodčí smlouvy posuzovat.¹⁵⁹ V takovém případě bude třeba zkoumat, které smluvní strany hodlají rozhodčí smlouvu uzavřít a zda státy, jimiž jsou příslušníky, přijaly některou z mezinárodních úmluv.

¹⁵⁵ KLEIN, Bohuslav. Pozapomenuté výhody rozhodčího řízení. *Právní fórum*. 2008. roč. 5., č. 4, s. 128-133. ISSN 1214-7966.

¹⁵⁶ LEW, Julian D, Loukas A MISTELIS a Stefan M KRÖLL. *Comparative international commercial arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, 953 s. ISBN 9041115684. s. 223.

¹⁵⁷ Ust. § 2 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁸ Ust. § 3 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁹ LEW, Julian D, MISTELIS, Loukas A. a KRÖLL, Stefan M. *Comparative international commercial arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, 953 s. ISBN 9041115684. s. 112.

P. Fouchard¹⁶⁰ hovoří o tom, že lze ve vybraných případech aplikovat Evropskou úmluvu, konkrétně čl. I odst. 2 Úmluvy.¹⁶¹ Oproti tomu J. F. Poudret vhodně připomíná, že Newyorská úmluva¹⁶² v daném případě aplikovatelná na řízení před rozhodci není.¹⁶³

Pokud jde o podobu písemného uzavření rozhodčí smlouvy, je nutné zodpovědět následující otázky:

- Musí být rozhodčí smlouva podepsána oběma stranami na též listině, popř. musí být rozhodčí smlouva na samostatné listině?
- Musí být rozhodčí smlouva podepsána úředně ověřenými podpisy?
- Může být rozhodčí smlouva zakotvena ve smluvních podmínkách, popř. v rámci smlouvy hlavní jakožto její součást?

Pokud jde o podpisy obou smluvních stran na téže listině, o této podmínce zákon o rozhodčím řízení nikde nehovoří. Domnívám se, že by tato podmínka byla nadbytečnou. Je nutné mít dle mého názoru na paměti, že smlouva v právním slova smyslu není „papírem obsahujícím písmo“, nýbrž toliko realizovaný konsensus dvou stran, kdy jedna podala ofertu a druhá ji akceptovala v příslušném rozsahu.¹⁶⁴

Jinou otázku potom představuje podmínka rozhodčí smlouvy na samostatné listině. Tato podmínka nebyla po dlouhou dobu součástí zákona o rozhodčím řízení, byť se po jejím zavedení volalo zejména v souvislosti s rozhodčím řízením ve sporech ze spotřebitelské smlouvy.¹⁶⁵ Odkazováno bylo na německou právní úpravu, která povinnost rozhodčí smlouvy formou samostatného dokumentu u sporů ze spotřebitelských smluv vyžadovala. Tato koncepce byla nakonec převzata i do českého právního řádu, o čemž svědčí ustanovení § 3 odst. 3 ZRŘ: „*Sjednává-li se rozhodčí*

¹⁶⁰ FOUCHARD, Philippe, GAILLARD, Emmanuel, GOLDMAN, Berthold a SAVAGE, John. *Fouchard, Gaillard, Goldman on international commercial arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 1999, 1280 s. ISBN 9041110259. s. 530.

¹⁶¹ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 176/1964 Sb., o Evropské úmluvě o obchodní arbitráži, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶² Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb., o Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶³ POUDRET, Jean – Francois a BESSON, Sébastien. *Comparative law in international arbitration*. 2. vyd. Londýn: Sweet & Maxwell, 2007, 952 s. + 1 příl. (8 s.), ISBN 9780421932104. s. 149.

¹⁶⁴ POLČÁK, Radim. Elektronické právní jednání – změny, problémy a nové možnosti v zákoně č. 89/2012 Sb. *Bulletin advokacie*. 2013, roč. 23, č. 10, s. 34-40. ISSN 1210-6348. s. 34-35.

¹⁶⁵ NOVÝ, Zdeněk. Nekalá rozhodčí doložka v českém právu. In: SEHNÁLEK, David et al. *Dny práva - 2009 - Days of Law*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 1797 - 1817. ISBN 978-80-210-4990-1.

*smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv, musí být sjednána samostatně a nikoliv jako součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní; jinak je neplatná.*¹⁶⁶

Je tedy patrné, že tato podmínka stíhá toliko spory ze spotřebitelských smluv a dále, že porušení této podmínky je stíženo absolutní neplatností rozhodčí smlouvy, k čemuž by mělo být přihlíženo kdykoliv v průběhu řízení. Domnívám se, že jde o vhodný kompromis zohledňující postavení spotřebitele, jakožto průměrně informované a uvědomělé osoby na straně jedné, a zásady smluvní svobody v sobě zahrnující autonomii vůle stran smlouvu uzavřít, jakož i svoboda stran rozhodnout se a domluvit o obsahu smlouvy včetně možných následků uzavření takové smlouvy.

Pokud jde o úředně ověřené podpisy na rozhodčí smlouvě, tato podmínka není v zákoně o rozhodčím řízení vyžadována. Pochopitelně není vyloučeno, že strany rozhodčí smlouvu úředně ověřenými podpisy opatří, popř. dokonce ji uzavřou formou notářského zápisu. Prosté podepsání rozhodčí smlouvy oběma stranami však v žádném případě neznamena neplatnost smlouvy.

Poslední nastolená otázka se dotýká běžné, nejen obchodní, praxe, kdy jsou smlouvy uzavírány formou podpisu „úvodního“ dokumentu obsahujícího základní náležitosti smlouvy včetně tzv. proměnných, tedy informací, které jsou variabilní v závislosti na straně smlouvy a k tomuto dokumentu jsou náležitým způsobem přiloženy smluvní podmínky některé ze stran, v naprosté většině smluvní podmínky strany, která je později věřitelem ve vzniklém sporu.

Optikou novelizovaného zákona lze konstatovat, že možnost uzavřít ve sporech ze spotřebitelských smluv rozhodčí smlouvu obsaženou ve smluvních podmínkách, popř. jako součást smlouvy hlavní, je vyloučeno, resp. stíženo absolutní neplatností takového úkonu. U zbylých sporů je tato možnost připuštěna a současně velmi často využívána pro svoji efektivitu v praxi.

Pokud jde o zakotvení rozhodčí smlouvy do smlouvy hlavní, toto zakotvení nepřináší aplikační obtíže. V rozhodčím řízení převládá v této oblasti doktrína separace.¹⁶⁷ Své legislativní vyjádření má potom v ustanovení § 267 odst. 3 obchodního zákoníku¹⁶⁸, kde je zřetelně uvedeno, že neplatnost smlouvy hlavní nezpůsobuje

¹⁶⁶ Ust. § 3 odst. 3 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 399 s. ISBN 9788074780042. s. 152.

¹⁶⁸ Ust. § 267 odst. 3 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

neplatnost ujednání o volbě rozhodce, přičemž tato koncepce je platná i v opačném případě.

Větší aplikační potíže lze spatřit při ustavení rozhodčí smlouvy do smluvních podmínek. V první řadě je nutné uvést, že právní předpisy zakotvení rozhodčí smlouvy do obchodních podmínek výslovně připouštějí. Obchodní zákoník hovoří o tom, že *část obsahu smlouvy lze určit také odkazem na všeobecné obchodní podmínky vypracované odbornými nebo zájmovými organizacemi nebo odkazem na jiné obchodní podmínky, jež jsou stranám uzavírajícím smlouvu známy nebo k návrhu přiložené*.¹⁶⁹ Ze zákonné dikce je zřejmé, že podmínkou platnosti obchodních podmínek není podpis smluvních stran pod textem podmínek. Jak uvádí judikatura, existence této podmínky by odstranila rozdíly mezi doložkami a podmínkami.¹⁷⁰ Obchodní podmínky však musí být ke smlouvě hlavní přiloženy, popř. musí být ve smlouvě zřetelný odkaz na ně. Rozhodce v těchto případech musí zkoumat platnost rozhodčí smlouvy. V případě pochybností je to ten, kdo se jich dovolává, kdo musí prokázat jejich přiložení ke smlouvě, popř. jejich známost druhé smluvní straně.

Významnou a po hříchu v právních předpisech účinných do konce roku 2013 neupravenou otázkou byla možnost některé ze stran jednostranně měnit smluvní podmínky. Tato možnost se bezesporu mohla týkat i rozhodčích smluv. Předchozí občanský zákoník vycházel v otázce jednostranné změny z toho, že tato změna musela být známa druhé straně. Bez této známosti nebyla jednostranná změna platná a účinná. Nový občanský zákoník možnost jednostranné změny zavádí, přičemž koncipuje značné množství restriktivních podmínek. Použití je tak omezeno na případy, kdy strana uzavírá:

- v běžném obchodním styku
- s větším počtem osob
- smlouvy zavazující dlouhodobě k opětovným plněním stejného druhu s odkazem na obchodní podmínky
- vyplývá-li z povahy závazku již při jednání o uzavření smlouvy rozumná potřeba jejich pozdější změny.¹⁷¹

¹⁶⁹ Ust. § 273 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁰ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 24.2.1998, sp. zn. 5 Cmo 318/1997.

¹⁷¹ POKORNÝ, Miroslav a CHADIMOVÁ, Helena. Krátké zamyšlení nad novou úpravou obchodních podmínek dle NOZ. *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2013. [cit. 30.10.2013]. ISSN 1213-189X. Dostupné

Současně musí být mezi stranami alespoň předem ujednáno, jak se změna druhé straně oznámí, a pokud se této straně založí právo změnu odmítnout a závazek z tohoto důvodu vypovědět ve výpovědní době dostatečné k obstarání obdobných plnění od jiného dodavatele. Domnívám se, že rozhodčích smluv se tato nová právní úprava nedotkne. Zejména poslední uvedená podmínka dle mého názoru neobstojí při pozdějších zakotvení rozhodčí smlouvy.

Nový občanský zákoník upravuje nově neúčinnost ujednání v obchodních podmínkách, které nemohla druhá smluvní stran rozumně očekávat.¹⁷² Domnívám se, že ani toto nové ustanovení se nedotkne problematiky rozhodčích smluv v obchodních podmínkách.

2.3.2 Nové nároky na obsah rozhodčí smlouvy ve sporech ze spotřebitelských smluv

V souvislosti se změnami zákona o rozhodčím řízení došlo k výraznému rozšíření podmínek platně uzavřené rozhodčí smlouvy ve sporech vyplývajících ze spotřebitelských smluv. Zákonodárce zakotvil do zákona o rozhodčím řízení, že taková rozhodčí smlouva musí obsahovat informace o

- rozhodci nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud
- způsobu zahájení rozhodčího řízení
- odměně rozhodce a předpokládaných druhích nákladů, které mohou spotřebiteli v rozhodčím řízení vzniknout a o pravidlech pro jejich přiznání
- místu konání rozhodčího řízení
- způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli a tom, že pravomocný rozhodčí nález je soudně vykonatelný.¹⁷³

Nedodržení těchto obligatorních podmínek rozhodčí smlouvy nevede k absolutní neplatnosti smlouvy, nýbrž toliko k důvodu pro zrušení rozhodčího nálezu soudem. Podmínkou zrušení je však záměrné neuvedení údajů, popř. uvedení záměrně

z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/kratke-zamysleni-nad-novou-upravou-obchodnich-podminek-dle-noz-88469.html>.

¹⁷² Ust. § 1753 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷³ Ust. § 3 odst. 5 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

nepravdivých údajů. Strany mají možnost námitku nedostatku výše uvedených podmínek uplatnit již v průběhu řízení. Pokud jde o rozhodce, ten by tyto skutečnosti měl zohlednit při přijímání funkce a vyvodit z nich nedostatek pravomoci k autoritativnímu rozhodování ve věci.

Jsem názoru, že uvedená novelizace je vhodně nastavenou co do podmínek. Naopak mi není vůbec zřejmé, proč se tyto přísné podmínky nevztahují na rozhodčí smlouvy vyskytující se v pracovněprávních vztazích, kde je zaměstnanec ve stejně slabší pozici jako spotřebitel v rámci obchodních, popř. občanskoprávních vztahů. Negativně vnímám ustanovení § 3 odst. 4 ZRŘ hovořící o informační povinnosti stran sporu o uzavření rozhodčí smlouvě. Toto ustanovení je velmi neurčité a není zřejmé, co přesně má smluvní strana poskytnout za informace spotřebiteli, aby mu byly náležitě vysvětleny všechny možné následky uzavření rozhodčí smlouvy. Výčet informací, které bude muset smluvní strana poskytnout spotřebiteli před uzavřením rozhodčí smlouvy, tak určí nejspíše až judikatura. To stejné platí i o výkladu pojmu „s dostatečným předstihem před uzavřením rozhodčí smlouvy“, neboť v současné praxi je zcela běžné, že smlouva je uzavřena v ten stejný den, co obě smluvní strany vstoupí do jednání o uzavření smlouvy.

Smluvním stranám nelze než doporučit řádný postup při sjednávání rozhodčích smluv. To platí dvojnásob s novelou zákona o rozhodčím řízení z roku 2012 v oblasti spotřebitelské, která doznala značných změn.

Z pohledu rozhodce doporučuji tyto skutečnosti vyvěsit na vlastní internetové stránky, kde si potenciální strany sporu mohou zjistit podmínky pro řádné uzavření rozhodčí doložky. Ačkoliv se to na první pohled může zdát nepochopitelné, nikoliv zanedbatelný počet uzavřených rozhodčích doložek je neplatných již z pohledu formy bez ohledu na další vady sjednání. Rozhodci se doporučuje uvést na vlastní internetové stránky, popř. na jiné veřejně dostupné místo, vzorové znění rozhodčí smlouvy. Je-li rozhodce oprávněn řešit spotřebitelské spory tak také vzorové znění rozhodčích smluv včetně dalších informací, které vyžaduje nově ustanovení § 3 ZRŘ. U výčtu informací pojednávajících o možných následcích uzavření rozhodčí smlouvy by určitě měly být zmíněny skutečnosti týkající se přesunu pravomocí k rozhodnutí sporu, o vykonatelnosti rozhodčího nálezu, jakož i o možnostech přezkumu, resp. obrany proti vydanému rozhodčímu nálezu.

2.3.3 Typy rozhodčí smlouvy

Byť pro samotné působení rozhodce v rozhodčím řízení není tato problematika klíčová, alespoň krátce je vhodné nastínit, v jakých typech rozhodčí smlouvy se ustanovení do funkce rozhodce může vyskytnout.

Rozhodčí smlouva představuje ujednání smluvní stran, jímž strany postupují pravomoc k autoritativnímu rozhodnutí sporu na rozhodce. V praxi se lze setkat s těmito formami rozhodčí smlouvy: rozhodčí doložka, smlouva o rozhodci a neomezený kompromis.¹⁷⁴

Pokud jde o první dva jmenované typy rozhodčí smlouvy, tyto jsou zákonem vymezeny následovně: „*Rozhodčí smlouva se může týkat a) jednotlivého již vzniklého sporu (smlouva o rozhodci), nebo b) všech sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního vztahu nebo z vymezeného okruhu právních vztahů (rozhodčí doložka).*“¹⁷⁵

Ze zákonné díkce je patrné, že odlišujícím znakem je okamžik uzavření rozhodčí smlouvy. Nesoulad právních názorů panuje mezi odbornou obcí v otázce nutnosti konkrétního určení jména rozhodce u rozhodčí smlouvy. O nutnosti konkrétního uvedení jména hovoří K. Růžička.¹⁷⁶ Opačný názor oproti tomu zastává P. Raban.¹⁷⁷ Osobně se přikláním spíše k názoru P. Rabana. Logicky vzato lze očekávat, že smlouva o rozhodci bude obsahovat konkrétní jméno rozhodce, který spor autoritativně rozhodne, nicméně se domnívám, že neuvedení konkrétního jména nezpůsobuje neplatnost smlouvy, neboť zákon o rozhodčím řízení zná postup pro jeho určení.

Neomezený kompromis není zákonem upraven. Za neomezený kompromis bývá považována rozhodčí smlouva, která dopadá na veškeré spory z daného okruhu právních vztahů a bývá uzavírán na delší časové období.¹⁷⁸

V praxi se domnívám, že jednoznačně převažuje výskyt rozhodčích doložek. Smlouva o rozhodci není tolik k vidění především z důvodu, že po vzniku sporu již

¹⁷⁴ RŮŽIČKA, Květoslav. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. 1. vyd. Praha: Prospektrum, 1997, 163 s. ISBN 8071750514. s. 27.

¹⁷⁵ Ust. § 2 odst. 3 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁶ RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 254 s. ISBN 8086898431, s. 40.

¹⁷⁷ RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, 745 s. ISBN 8071798738. s. 168.

¹⁷⁸ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 399 s. ISBN 9788074780042. s. 103.

nemají strany motivaci upravovat svůj vztah. U neomezeného kompromisu se domnívám, že nízká četnost je daná zejména požadavkem na určitý časový horizont.

Pro rozhodce při posuzování platnosti právního úkonu (rozhodčí smlouvy) není až tolik rozhodující, o který typ rozhodčí smlouvy jde. Po novele zákona o rozhodčím řízení by však měl rozhodce posuzovat platnost rozhodčích doložek z pohledu obligatorních náležitostí dle § 3 odst. 5 zákona o rozhodčím řízení. Zákonodárce totiž povinnost zakotvit do rozhodčí smlouvy výše uvedené obligatorní náležitosti vztáhl toliko na rozhodčí doložku, nikoliv i na smlouvu o rozhodci.¹⁷⁹

Toto odlišení si odůvodňuji právě rozdílným okamžikem, kdy je rozhodčí smlouva uzavírána. Strany v tomto případě musí mít na paměti, že v případě uzavření smlouvy o rozhodci není povinnost rozhodce, aby měl právní vzdělání. Mezi smlouvou o rozhodci a rozhodčí doložkou tak zákonodárce činí nově poměrně výrazné rozdíly a klade na oba instrumenty odlišné nároky.

2.3.4 Procesně-právní vs. hmotně-právní (materiální) pojetí rozhodčí smlouvy

Zdánlivě teoretickou otázkou je problematika pojetí, resp. povahy rozhodčí smlouvy. Z pohledu postavení osoby rozhodce jde však o otázku významnou, neboť mj. dané pojetí reflektuje vztah rozhodce a stran sporu na základě rozhodčí smlouvy. Současně jde o otázku, která je teoretiky rozhodčího řízení řešena de facto od samého počátku.¹⁸⁰

Pro vybraný náhled na povahu rozhodčí smlouvy je klíčové přijetí některé ze shora uvedených doktrín rozhodčího řízení a dále potom zařazení příslušné země do příslušného právního systému. Právní teorie rozlišuje u jednotlivých zemí mezi kontinentálním a anglosaským právním systémem. Základním rozdílem mezi oběma systémy je v obecné rovině metoda, kterou daný systém nalézá právo. Pro kontinentální právní systém je charakteristická deduktivní metoda, kdežto pro anglosaský právní

¹⁷⁹ SALAJKA, Radek a Petr NOVOTNÝ. Novela zákona o rozhodčím řízení přináší nové požadavky kladené na osobu rozhodce. *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2012. [cit. 3.11.2013]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/novela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-prinasi-nove-pozadavky-kladene-na-osobu-rozhodce-81803.html>.

¹⁸⁰ RUBINO-SAMMARTANO, Mauro. *International arbitration law and practice*. 2. rev. ed. The Hague: Kluwer Law International, 2001, 1058 s. ISBN 9041114254. s. 307-308.

system metoda induktivní.¹⁸¹ Pro rozhodčí řízení mají tyto metody význam v tom, že kontinentální právní systém při uzavření rozhodčí smlouvy automaticky počítá s vyloučením pravomoci obecných soudů k rozhodnutí daného sporu, u anglosaského právního systému tato koncepce neplatí v takové míře.

Materiálně-právní pojetí rozhodčí smlouvy je bezpochyby starší pojetí. Podstatou tohoto pojetí je skutečnost, že smluvní strany mezi sebou uzavřou rozhodčí smlouvu, kde určí rozhodce a současně se této smlouvě strany podvolí. Pokud jde o českou právní úpravu, občanský zákoník z roku 1950 považoval rozhodčí smlouvu za materiálně-právní institut, jehož platnost je posuzována optikou pravidel dle občanského zákoníku.¹⁸² Obdobně hovoří i dřívější německá doktrína, která v této souvislosti zdůrazňuje předprocesní fázi rozhodčího řízení, kdy je rozhodčí smlouva uzavírána.¹⁸³

Protipólem k materiálně-právnímu pojetí rozhodčí smlouvy je procesně-právní pojetí. Pochopitelně se k tomuto pojetí staví procesualisté. Zmínit lze názor J. Macura¹⁸⁴, popř. A. Winterové¹⁸⁵, kteří rozhodčí smlouvu kvalifikují jako trojstranný právní vztah vyznačující se rovností mezi stranami sporu a nerovností mezi stranami sporu a rozhodcem. Silnou pozici má též názor, že rozhodčí smlouva je svojí povahou smlouvou procesní, poněvadž jejím předmětem je vynětí sporu z pravomoci soudů a přenesení do pravomoci rozhodců.¹⁸⁶ Právě a pouze v těchto mezích se potom může pohybovat autonomie vůle stran disponovat s rozhodčím řízením.

Domnívám se, že nelze bez dalšího přijmout jedno z uvedených pojetí a druhé kategoricky odmítnout. Jen stěží lze argumentovat, že rozhodčí smlouva nemá smluvní základ, jakož i to, že rozhodčí smlouva stojí zcela mimo procesní pravidla příslušné jurisdikce. Optikou těchto argumentů se přiklání ke smíšenému pojetí rozhodčí

¹⁸¹ STEINER, Vilém. *K teoretické koncepci rozhodčí smlouvy v mezinárodní arbitráži*. Právník, č. 1, 1971, str. 908-909.

¹⁸² ELLER, Otakar. *Mezinárodní občanské právo procesní*. 1. vyd. Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1987, 93 s. ISBN 000289698. s. 83.

¹⁸³ ADEN, Menno. *Internationale Handelsschiedsgerichtsbarkeit: Kommentar zu den Schiedsverfahrensordnungen*. 2. vyd. München: BECK. 2003. 783 s. ISBN 3406491782 s. 28.

¹⁸⁴ MACUR, Josef a STAVINHOVÁ, Jaruška. *Úvod do teorie občanského práva procesního*. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1990, 110 s. ISBN 8021000996. s. 26-28.

¹⁸⁵ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. ISBN 9788072018420. s. 180.

¹⁸⁶ ELLER, Otakar. *Mezinárodní občanské právo procesní*. 1. Vyd. Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1987, 93 s. ISBN 000289698. s. 83.

smlouvy vycházející z koncepce, že rozhodčí smlouva je smluvním instrumentem vyskytujícím se v právu procesním.¹⁸⁷

Zastávám však názor, že jde o mezeru v právu, neboť tato otázka není uspokojivě řešena a jednotlivé doktríny se poměrně výrazně liší ve svých závěrech. Osobně se domnívám, že na rozhodčí smlouvu by mělo být nahlíženo různými pohledy ve vztahu na její obsah. Pokud jde o otázku účinků rozhodčí smlouvy, jedná se dle mého názoru o institut procesně-právní. Rozhodčí smlouva vyvolává shodné účinky jako např. prorogační dohoda známá z procesních předpisů, jež je považována za procesně-právní institut. Pokud jde o otázku jednotlivých náležitostí rozhodčí smlouvy (označení stran, dodržení formy a podoby rozhodčí smlouvy, uvedení podstatných náležitostí), zde naopak bude třeba na rozhodčí smlouvu nahlížet jako na materiálně-právní institut, jehož platnost je třeba posuzovat optikou pravidel závazkových právních vztahů upravených příslušnými soukromoprávními kodexy.

Z pohledu postavení rozhodce v rozhodčím řízení má pojetí rozhodčí smlouvy význam v následujících oblastech:

- vztah rozhodce ke stranám sporu
- odpovědnost rozhodce
- platnost, popř. přípustnost rozhodčí smlouvy, teorie platnosti úkonu
- výkon a uznání rozhodčích nálezů

Klíčové jsou dle mého názoru především první dvě jmenované oblasti. Problematika odpovědnosti rozhodce bude podrobně analyzována později.

Vzniká však mezi rozhodcem a stranami sporu závazkový právní vztah v okamžiku uzavření rozhodčí smlouvy? Zastánci materiálně-právního pojetí o vzniku poměru mezi rozhodcem a stranami sporu nepochybují.¹⁸⁸ Opačný názor zastávají představitelé procesně-právního pojetí. Za všechny lze zmínit názor F. Zoulíka: „Rozhodčí smlouva (ať jde o smlouvu o rozhodci nebo o rozhodčí doložku) není hmotně-právní smlouvou, neboť neupravuje žádné z plnění, tvořící obsah závazků podle § 494 OZ, ale je předpokladem vzniku zvláštního procesního vztahu; pro její procesní povahu

¹⁸⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 399 s. ISBN 9788074780042. s. 106.

¹⁸⁸ STRIEDER, Joachim. *Rechtliche Einordnung und Behandlung des Schiedsgerichtsvertrages*. Kolín: Heymans. 1984. 347 s. ISBN 3452196038. s. 61.

*mluví dále i to, že má výlučně procesní důsledky a že je upravena předpisy procesního práva.*¹⁸⁹

Opět i zde se domnívám, že obě teorie narážejí na členitost obsahu rozhodčí smlouvy a na základní zásady rozhodčího řízení. Přijetím existence závazkového právního vztahu by nepochybně došlo v otázce postavení rozhodce k narušení zásady nezávislosti a nestrannosti rozhodce. Současně by stěží obstála možnost stran jednostranně udělovat rozhodci příkazy, který by byl povinen je plnit v souladu se smlouvou pod hrozbou sankcí. Přijetím funkce rozhodce dle mého názoru nevstupuje do závazkového právního vztahu, nýbrž toliko akceptuje vůli stran, s níž zákon spojuje téměř výhradně procesní účinky, resp. účinky stanovené jurisdikcí, nikoliv smluvními stranami.¹⁹⁰ Odmítavě se ke koncepci závazkového právního vztahu mezi stranami a rozhodcem staví i O. Eller, který zdůrazňuje, že úkolem rozhodce není vyjádřit vůli stran, ale najít a posoudit, jaká jsou východiska v zákoně.¹⁹¹

Na druhou stranu nepřijetím existence závazkového vztahu vyvstává otázka, jakým způsobem řešit vybrané otázky často upravované v rozhodčí smlouvě, jako např. rozhodce a jeho odměňování včetně podrobností uhrazení odměny. Neřešena je současně otázka odpovědnosti rozhodce.

Řešení této otázky spočívá v rozlišném nahlížení na jednotlivé součásti rozhodčí smlouvy. Ty mají dle mého názoru různou povahu. Zatímco přijetí funkce je úkonem procesně-právním, jednotlivá ustanovení týkající se odměny, podoby, formy rozhodčí smlouvy a podobně jsou ustanoveními hmotně-právními a měly by na ně být aplikovány ustanovení hmotného práva. Úskalí nastíněného názoru jednoznačně spočívá v rozlišování, které není nikde stanoveno ani uvedeno. Jako silnější se jeví pojetí odmítající existenci závazkového právního vztahu, neboť existence vztahu by byla v rozporu s podmínkou nezávislosti rozhodce.

Dalším praktickým aspektem rozlišování materiálně-právního a procesně-právního pojetí je vazba pojetí na platnost, resp. přípustnost rozhodčí smlouvy. Z pohledu osoby rozhodce je důležité, že je jeho povinností (pravomocí) posoudit

¹⁸⁹ ZOULÍK, František. Některé problémy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*. 2007, roč. 17, č. 1, s. 13-16. ISSN 1210-6348. s. 14.

¹⁹⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1672 s. ISBN 9788071793427. s. 63.

¹⁹¹ ELLER, Otakar. *Mezinárodní občanské právo procesní*. 1. vyd. Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1987, 93 s. ISBN 000289698. s. 81.

platnost rozhodčí smlouvy a z ní mj. vyvodit svoji pravomoc k autoritativnímu řešení sporu. Materiálně-právní pohled odkazuje na podrobnou úpravu soukromoprávních kodexů, které rozebírají právní úkony z jednotlivých pohledů a z nich následně vyvodí platnost či neplatnost úkonu. Procesně-právní pohled žádná obdobná kritéria nenabízí a dělí příslušné úkony na přípustné a nepřípustné. Mezi oběma pohledy tak jsou zásadní rozdíly.

K této problematice se v minulosti vyjádřil Nejvyšší soud. V rozhodnutí ze dne 14.6.2006, sp. zn. 32 Odo 977/2005 uvedl dovolací soud, že: „Rozhodčí smlouva se řadí mezi dvoustranné (případně vícestranné) právní úkony (srov. § 34 OZ); její platnost ve smyslu § 106 odst. 1 OSŘ je tak třeba posuzovat jednak z hlediska obecných požadavků na právní úkon (srov. § 37 a násl. OZ) a jednak z pohledu dalších náležitostí stanovených zákonem o rozhodčím řízení, který v § 2 a 3 institut rozhodčí smlouvy upravuje.“¹⁹² Názor dovolacího soudu shledávám jako velmi silný. Nejvyšší soud zřetelně odlišuje mezi oběma roviny v návaznosti na obsah rozhodčí smlouvy.

Posledním praktickým aspektem rozlišení pojetí rozhodčí smlouvy je vazba na institut uznání a výkonu rozhodčího nálezu. Pro osobu rozhodce je rozhodující jeho pozice v řízení a dále skutečnost, zda vydaný rozhodčí nález je způsobilým být exekucním titulem bez dalšího, anebo je k vykonatelnosti potřeba dalšího úkonu.

Pokud jde o právní systém jednotlivých zemí, země anglosaského systému požadují k vykonatelnosti rozhodčího nálezu ještě opatření doložky *exequatur*, kterou rozhodčímu nálezu uděluje orgán státní (veřejné) moci.¹⁹³ V zemích kontinentálního právního systému tato doložka není vyžadována a rozhodčí nález je vykonatelný na základě zákona bez potřeby udělení tohoto oprávnění.¹⁹⁴

Nutno dodat, že zmíněné koncepce neplatí zcela na všechny státy bez dalšího. Např. italský právní řád považuje doložku za předpoklad vykonatelnosti. Totéž lze říci o francouzské právní úpravě. Německá právní úprava oproti tomu rozlišuje mezi cizími rozhodčími nálezy a domácími. Pro cizí rozhodčí nálezy totiž vyžaduje doložku vykonatelnosti, kdežto u domácích nálezů nikoliv.

¹⁹² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14.6.2006, sp. zn. 32 Odo 977/2005.

¹⁹³ RUBELLIN-DEVICHI, Jacqueline. L'arbitrage: nature juridique. Droit interne et droit international privé. Paris: Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, 1965, s. 4.

¹⁹⁴ SANDERS, Pieter. *Quo vadis arbitration?: sixty years of arbitration practice*. The Hague: Kluwer Law International, 1999, 451 s. ISBN 9041112359. s. 315.

2.4 Způsoby uvedení rozhodce do funkce včetně jeho přijetí funkce

Oprávnění uvést rozhodce, popř. způsob jeho určení, do rozhodčí smlouvy považuje odborná právní obec za jedno ze základních oprávnění stran smlouvy (sporu).¹⁹⁵ Samotné uvedení rozhodce do funkce lze rozfázovat do následujících částí: existence platné rozhodčí smlouvy, uvedení rozhodce v rozhodčí smlouvě, přijetí funkce samotným rozhodcem. Druhá a třetí jmenovaná část bude předmětem následujících podkapitol.

2.4.1 Způsoby uvedení rozhodce do funkce

Z hlediska zákona o rozhodčím řízení lze uvést následující způsoby ustavení rozhodce do funkce:

- určení rozhodce stranami sporu
- jmenování rozhodce stranami sporu
- jmenování rozhodce soudem

První jmenovaný způsob je upraven především v § 7 odst. 1 ZRŘ: „*Rozhodčí smlouva má zpravidla určit počet i osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny. Rozhodce může být určen i stranami dohodnutou osobou nebo způsobem uvedeným v pravidlech pro rozhodčí řízení podle § 19 odst. 4. Konečný počet rozhodců musí být vždy lichý.*“¹⁹⁶

Zákonodárce v tomto ustanovení nehovoří o jmenování rozhodce stranami sporu. Zde si lze pomoci doktrinálním vymezením, kdy jmenování rozhodce stranami sporu zahrnuje situace, kdy strany sporu uvedou v rozhodčí smlouvě konkrétního rozhodce, popř. konkrétní rozhodčí soud.¹⁹⁷

Ustanovení § 7 ZRŘ hovoří jak o konkrétním určení osoby rozhodce, popř. rozhodců či rozhodčího soudu, tak o uvedení způsobu jeho určení. Žádnému z těchto způsobů není dáována aplikační přednost. Současně zákonodárce užil v ustanovení

¹⁹⁵ KLEIN, Bohuslav. Pozapomenuté výhody rozhodčího řízení. *Právní fórum*. 2008. roč. 5., č. 4, s. 128-133. ISSN 1214-7966. s. 130.

¹⁹⁶ Ust. § 7 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹⁷ MÖTHEJZÍKOVÁ, Jitka a STEINER, Vilém. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1996, 214 s. ISBN 8071790346., s. 36.

termín „zpravidla“. Z toho plyne, že uvedení rozhodce, popř. způsobu jeho určení, není obligatorní náležitostí rozhodčích smluv u sporů nevzniknuvších ze spotřebitelských smluv. V těchto sporech, v případě absence uvedení jména, popř. uvedení způsobu určení rozhodce, je automaticky bez dalšího aplikován náhradní postup dle ustanovení § 7 odst. 2 ZRŘ, který hovoří o tom, že v takovém případě jmenuje každá ze stran jednoho rozhodce a tito rozhodci volí předsedajícího rozhodce.¹⁹⁸

S uvedením konkrétního jména rozhodce však souvisí i problematika vzdání se rozhodce funkce. Předchozí citované rozhodnutí totiž mj. konstatovalo, jak uvádí Z. Kordač, že v případě vzdání se funkce jediným rozhodcem v průběhu řízení není možné, aby soud jmenoval na jeho místo rozhodce nového. V takovém případě rozhodčí smlouva uzavřená mezi stranami sporu se stává obsoletní, a proto zaniká.¹⁹⁹ Nedohodnou-li se strany na rozhodčí smlouvě nové, budou mít pravomoc příslušnou věc projednat namísto rozhodce či rozhodčího soudu soudy obecné. Osobně považuji tuto skutečnost za výrazné negativum možnosti určit konkrétního rozhodce. Za vhodné považuji do rozhodčí smlouvy zakotvit tzv. náhradního rozhodce pro případ, že by se „první“ rozhodce funkce vzdal, nebo ji z nějakého dalšího důvodu nemohl vykonávat. Což bývá v praxi v rozhodčích doložkách činěno.

Toto neplatí od roku 2012 u sporů vzniknuvších ze spotřebitelských smluv, kde je nově povinnost uvedení rozhodce, popř. způsobu jeho určení, zakotvena v ustanovení § 3 odst. 5 ZRŘ, které má vůči ustanovení § 7 odst. 1 ZRŘ speciální povahu a tudíž i aplikační přednost.

Pokud jde o srovnání obou způsobů ustanovení rozhodce do funkce, lze konstatovat, že oba postupy mají své klady i zápory. Uvedení konkrétního jména rozhodce má bezesporu své opodstatnění v případě smlouvy o rozhodci. Jak již bylo výše uvedeno, někteří autoři považují konkrétní uvedení jména za obligatorní náležitost rozhodčí smlouvy.

V případě rozhodčí doložky zde hrozí riziko, že mezi uzavřením rozhodčí smlouvy a vznikem sporu uběhne tolik času, že se mezitím natolik změní poměry, že

¹⁹⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31.1.2008, sp. zn. 33 Odo 135/2006.

¹⁹⁹ KORDAČ, Zbyšek. Pozor při určování rozhodců!. *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2008. [cit. 14.2.2014]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pozor-pri-urcovani-rozhodcu-53952.html>.

rozhodce již nebude moci vykonávat funkci.²⁰⁰ Stranám lze v takovém případě doporučit vedle uvedení konkrétního jména rozhodce též náhradní způsob určení v případě, že by tento rozhodce nebyl schopen výkonu své funkce. Interpretační úskalí by představovala i situace, kdy by strany sporu uvedly více rozhodců bez pravidla přednosti některého z nich. Mám za to, že strany sporu by se musely na osobě rozhodce domluvit. Pokud strany náhradní způsob určení neuvedou, nezbývá stranám než se pokusit uzavřít novou rozhodčí smlouvu. Pokud se jim to nepodaří, mám za to, že by rozhodčí smlouva byla neplatná, neboť nelze užít žádného z dalších způsobů uvedení rozhodce do funkce.

Uvedení způsobu určení rozhodce může mít svoji nevýhodu v podobě neznalosti konkrétního rozhodce. Na druhou stranu odpadají případná úskalí s nemožností konkrétního rozhodce vykonávat svěřenou funkci. Zákodárce příliš nepřibližuje způsoby, jak určit rozhodce. Stranám je tak dána poměrně široká volnost při stanovení pravidel. N. Rozehnalová uvádí ve své publikaci následující možnosti výběru rozhodce:

- losování rozhodce z dohodnutého seznamu
- každá strana jmenuje po jednom rozhodci, kteří následně vyberou předsedu rozhodčího senátu
- odkaz na zákon, popř. mezinárodní smlouvu
- určení prostřednictvím dohodnuté osoby, která rozhodce vybere (tzv. *appointing authority*)²⁰¹

První a třetí zmíněná varianta naráží na administrativní a praktické obtíže v podobě náročné realizace výběru, popř. neznalosti příslušného předpisu některou ze stran. Na druhou stranu nelze vyloučit realizaci třetí uvedené varianty v případě mezinárodního rozhodčího řízení. Druhá jmenovaná varianta bývá k vidění častěji. Byť se nejedná o nejjednodušší způsob určení optikou administrativní zátěže, jedná se dle mého názoru o spravedlivý způsob určení rozhodce. Pochopitelně tento způsob předpokládá vícečlenné složení rozhodčího senátu. O počtu rozhodců bude pojednáno níže.

²⁰⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1672 s. ISBN 9788071793427. s. 76.

²⁰¹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 399 s. ISBN 9788074780042. s. 188.

Nejfrekventovanější způsob určení je čtvrtý uvedený způsob prostřednictvím dohodnuté osoby. Tento postup byl a je k vidění zejména u arbitrážních center. V minulosti tento způsob určení vyvolával značné diskuse nad legitimitou tohoto postupu. Shodně s T. Sokolem²⁰² se domnívám, že tyto diskuse neměly své opodstatnění, nicméně za vhodné považují přiblížit vývoj tohoto způsobu určení.

S nástupem arbitrážních center došlo k masivnímu uzavírání rozhodčích doložek, které lze nalézt např. v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2010, sp. zn. 23 Cdo 2672/2008: „*Veškeré spory vzniklé z této smlouvy anebo v souvislosti s ní budou rozhodovány v rozhodčím řízení podle českého práva. Počet i osoby rozhodců určí generální sekretář Asociace realitních kanceláří Čech, Moravy a Slezska, který též jmenuje nového rozhodce, jestliže se určený rozhodce vzdá funkce nebo nemůže činnost rozhodce vykonávat.*“²⁰³

Z rozhodčí doložky je patrné, že si strany sporu dohodly podrobení sporu v rozhodčím řízení pro všechny spory související s předmětnou smlouvou. Současně se v otázce určení osoby rozhodce dohodly, že ji vybere konkrétní osoba.

Zpočátku nebyl s přípustností výše citovaných rozhodčích doložek žádný problém. Soudy považovaly rozhodčí doložky za platné. V odůvodněných rozhodnutích bylo uváděno, že rozhodčí doložka je srozumitelná, obsahuje způsob určení rozhodce a v neposlední řadě bylo uváděno, že není vyloučeno, aby působila arbitrážní centra a aby vydávala seznamy rozhodců a statuty.²⁰⁴ Odklon od dle mého názoru jednotné judikatury způsobilo rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 28.5.2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008.²⁰⁵

Prostřednictvím tohoto rozhodnutí uzavřel Vrchní soud v Praze, že výše citované rozhodčí doložky jsou absolutně neplatné, kdy jako důvod absolutní neplatnosti shledal vrchní soud obcházení zákona dle § 39 OZ, když arbitrážní centra de facto napodobují činnost stálých rozhodčích soudů, které mohou vzniknout toliko na základě právní normy (zákona).

²⁰² SOKOL, Tomáš. K aktuálním problémům rozhodčího řízení. *Pravniradce.ihned.cz* [online]. Economia a.s., 2011. [cit. 3.11.2013]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-53042270-k-aktualnim-problemum-rozhodciho-rizeni>.

²⁰³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2010, sp. zn. 23 Cdo 2672/2008.

²⁰⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31.7.2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008.

²⁰⁵ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 28.5.2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008.

Rozhodnutí vrchního soudu následně převzal Nejvyšší soud, který uvedené rozhodčí doložky začal posuzovat jako absolutně neplatné.^{206,207} Osobně se neztotožňuji se závěrem Vrchního soudu v Praze, který následně převzal dovolací soud. Mám za to, že způsob určení rozhodce byl zcela v souladu s dikcí § 7 zákona o rozhodčím řízení. Rozhodcem řešícím daný spor totiž není arbitrážní centrum, nýbrž osoba, která je dle určitého, v rozhodčí doložce nastaveného, klíče vybrána.

Z obsahu odůvodnění dovolacího soudu dovozují, že prioritním tématem k řešení byla spíše otázka samotné činnosti arbitrážních center než způsobu určení rozhodce. Této otázky se však změna názoru dovolacího soudu bezprostředně dotkla. V praxi to znamenalo, že dosud pravomocně nerozhodnuté spory týkající se shora citovaných rozhodčích doložek začaly být rozhodovány v neprospěch žalobců. Odhadem se tato změna dotkla tisíců, možná desítek tisíců, sporů. V této souvislosti mám za to, že změna judikatury měla být podrobena ústavnímu přezkumu. Ústavní soud se v minulosti opakovaně vyjadřoval k otázce změny judikatury: *„Každá změna rozhodovací soudní praxe, zvláště jde-li o praxi nejvyšší soudní instance povolané i k sjednocování judikatury nižších soudů, je ovšem jevem ve své podstatě nežádoucím, neboť takovouto změnou zjevně je narušen jeden z principů demokratického právního státu, a to princip předvídatelnosti soudního rozhodování.“*²⁰⁸

Na toto rozhodnutí následně Ústavní soud navázal v rozhodnutí z roku 2010: *„Posouzení kolize mezi hodnotou soudcovského dotváření práva na straně jedné a hodnotou právní jistoty a předvídatelnosti soudního rozhodování na straně druhé musí vycházet ze zásady proporcionality. Jeho obsahem musí být pečlivé vážení negativních dopadů změny právního názoru soudů, promítajících se v zúžení možností uplatnění subjektivního práva pro účastníky řízení konajících v dobré víře v existenci práva, daného soudy ustálenou interpretací zákona. Jeho obsahem zároveň musí být i zohlednění společenské naléhavosti takovéto změny. Tyto úvahy soudu musí být transparentně předestřeny veřejnosti.“*²⁰⁹

Domnívám se, že změna judikatury dovolacího soudu neobstojí vedle shora uvedeného názoru Ústavního soudu. Tento názor opírám především o princip

²⁰⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11.5.2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010.

²⁰⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25.4.2013, sp. zn. 33 Cdo 556/2013 a další rozhodnutí.

²⁰⁸ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 24.10.2006, sp. zn. III. ÚS 613/06.

²⁰⁹ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 22.12.2010, sp. zn. III. ÚS 1275/10.

předvídatelnosti, který zde byl narušen bez adekvátního odůvodnění. Současně zde vystupuje v popředí právní jistota a dobrá víra účastníků sporu.

Společně s J. Kosem vytýkám změně judikatury též skutečnost, že k ní došlo bez jakékoliv legislativní změny v právním předpisu.²¹⁰ Ke změně došlo až novelou zákona o rozhodčím řízení z roku 2012. Novelizované ustanovení § 7 ZRŘ obsahuje výslovné zakotvení *appointing authority*. Mám za to, že problematika způsobu určení byla do diskuse nad činností arbitrážních center vztažena nedůvodně. Nicméně soudy i nadále posuzují rozhodčí doložky odkazující na arbitrážní centra a uzavřené do 1.4.2012 jako absolutně neplatné.

Druhý jmenovaný způsob je jmenování rozhodce stranami sporu. Dle § 7 odst. 2 ZRŘ platí, že: „*Nemá-li rozhodčí smlouva ustanovení podle odstavce 1, jmenuje každá ze stran jednoho rozhodce a tito rozhodci volí předsedajícího rozhodce.*“²¹¹

Co do frekvence užití jde bezesporu o méně častý způsob ustavení rozhodce do funkce. Podmínkou pro tento postup je totiž absence určení dle § 7 odst. 1 ZRŘ, které se však vyskytuje v naprosté většině rozhodčích doložek. Mám za to, že jmenování rozhodce stranami sporu je pravděpodobnější u smluv o rozhodci. Mezi stranami již nemusí být shoda na konkrétní osobě rozhodce či způsobu jejího určení, poněvadž právní poměr mezi stranami již vznikl a strany již nemají takový zájem na změnách podmínek.

Třetí uvedený způsob (jmenování rozhodce soudem) přímo navazuje na druhý uvedený způsob rozhodce do funkce (jmenování rozhodce stranami sporu). Dle § 9 odst. 1 ZRŘ: „*Jestliže strana, která má jmenovat rozhodce, tak neučiní do 30 dnů od doručení výzvy druhé strany, nebo nemohou-li se jmenování rozhodci ve stejné lhůtě shodnout na osobě předsedajícího rozhodce, jmenuje rozhodce nebo předsedajícího rozhodce soud, pokud se strany nedohodly jinak. Návrh může soudu podat kterákoli strana nebo každý z již jmenovaných rozhodců.*“²¹²

²¹⁰ KOS, Jirí. Pohled na vývoj a změnu judikatury Nejvyššího soudu ČR týkajících se rozhodčích doložek a postavení arbitrážních center. *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2011. [cit. 2.1.2014]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pohled-na-vyvoj-a-zmenu-judikatury-nejvyssiho-soudu-cr-tykajici-se-rozhodcich-dolozek-a-postaveni-arbitraznich-center-75637.html>.

²¹¹ Ust. § 7 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

²¹² Ust. § 9 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

Opět i zde půjde v praxi o výjimečné případy. Stálé rozhodčí soudy totiž obsahují způsob určení pro případ absence uvedení osoby či způsobu určení dle § 7 ZRŘ. Současně i zde platí, že ustanovení § 9 ZRŘ je aplikovatelné tehdy, neobsahuje-li rozhodčí smlouva uvedení rozhodce dle § 7 ZRŘ. Co do charakteristiky tohoto institutu lze odkázat na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14.10.2010, sp. zn. 23 Cdo 4847/2009: „Řízení o jmenování rozhodce podle ustanovení § 9 odst. 1 ZRŘ je řízením nesporným. Účastníky tohoto řízení jsou kromě navrhovatele (jímž může být pouze osoba uvedená v § 9 odst. 1 ZRŘ) strany rozhodčího řízení, již jmenování rozhodci a osoba, která je v návrhu na jmenování rozhodce na tuto funkci navržena. Rozhodnutí soudu o jmenování rozhodce je rozhodnutím ve věci samé.“²¹³

Pro samotné rozhodčí řízení však institut jmenování rozhodce soudem představuje značné prodloužení sporu, což pro strany sporu (povětšinou pro věřitele) není jevem žádoucím. Význam tohoto institutu spatřuji především v jeho podpůrném charakteru sloužícím k nastavení kritérií pro uvedení rozhodce (rozhodčího tribunálu) namísto konstatování nemožnosti vést spor v rozhodčím řízení pro neuvedení osoby rozhodce, popř. způsobu jeho určení.

2.4.2 Přijetí funkce rozhodce

Přijetím funkce rozhodce je završen proces ustanovení rozhodce (rozhodčího tribunálu) do funkce. Přijetí funkce rozhodce je svobodné rozhodnutí každého, kdo je do této funkce navrhován.²¹⁴

Přijetí funkce rozhodce tak v žádném případě neznamená povinnost příslušné osoby funkci přijmout. Na druhou stranu, přijme-li funkci, je povinen ji vykonávat v souladu s právními předpisy a judikaturou.

Zákon o rozhodčím řízení je v otázce přijetí funkce rozhodce velmi strohý, když jako jedinou podmínku zakotvil písemnou formu přijetí. Nesplnění písemné formy přijetí však nezpůsobuje neplatnost rozhodčí doložky (smlouvy), poněvadž institut přijetí funkce rozhodcem není součástí rozhodčí smlouvy.²¹⁵

²¹³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14.10.2010, sp. zn. 23 Cdo 4847/2009.

²¹⁴ SCHELLE, Karel a SCHELLEOVÁ, Ilona. *Schuldeneintreibung in der Tschechischen republik*. Praha: GRIN Verlag, 2009, 89 s. ISBN 9783640486489. s. 28.

²¹⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14.6.2006, sp. zn. 32 Odo 977/2005.

Nikde není uvedeno, že přijetí funkce rozhodce příslušnou osobou musí být oznamováno stranám sporu. Povinností rozhodce je minimálně písemné přijetí založit do rozhodčího spisu. Rozhodci však pro transparentnost rozhodčího řízení lze jedinečně doporučit písemně oznámit stranám, že spor přijal. Tento úkon je co do povahy jednostranným právním úkonem konstitutivní povahy²¹⁶ a lze jej efektivně spojit např. s výzvou žalobci na zaplacení rozhodčího poplatku, nebyl-li ještě uhrazen, popř. s výzvou žalované straně, aby se ve lhůtě k žalobě vyjádřila.

Tak jako již dříve i zde je nutné zdůraznit význam aktu přijetí funkce rozhodce. Příslušná osoba by před přijetím měla pečlivě zvážit, zda je způsobilá pro výkon funkce z pohledu personálních předpokladů, zda není osobou podjatou či v neposlední řadě, zda je z pohledu vědomostí a znalostí schopna spor náležitě autoritativně rozhodnout. Důležitým aspektem pro přijetí funkce rozhodce by měl být i faktor času, jinými slovy, zda je rozhodce schopen spor autoritativně rozhodnout v adekvátním časovém období.

2.4.3 Způsoby uvedení rozhodce do funkce v zahraničních právních úpravách

Zatímco u problematiky osobnostních předpokladů na výkon funkce rozhodce, popř. u odpovědnosti rozhodce jsou rozličné náhledy jednotlivých zahraničních právních úprav, totéž nelze říci o problematice uvedení rozhodce do funkce.

Porovnáním vybraných zahraničních právních úprav lze konstatovat, že některé výslovně upravují pozici tzv. *appointing authority*²¹⁷, která byla do české právní úpravy výslovně zakotvena teprve v roce 2012. Zmínit lze např. ustanovení § 6 odst. 3 slovenského zákona o rozhodčím řízení, které taktéž o pozici tzv. *appointing authority* hovoří.²¹⁸

Pokud jde o náležitosti přijetí funkce rozhodce příslušnou osobou, lze u německé a rakouské právní úpravy spatřit podmínku, že rozhodci je umožněno rozhodčí řízení realizovat a vydat rozhodčí nález, jakož i skutečnost, že mu nebrání ve výkonu jiná

²¹⁶ FOUCHARD, Philippe, Emmanuel GAILLARD, Berthold GOLDMAN a John SAVAGE. *Fouchard, Gaillard, Goldman on international commercial arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 1999, 3, 1280 s. ISBN 9041110259. s. 531.

²¹⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy: (včetně překladů předpisů o rozhodčím řízení a pravidel stálých rozhodčích soudů)*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1762 s. ISBN 9788074004520.

²¹⁸ Ust. § 6 odst. 3 zákona č. 244/2002 Z.z. o rozhodcovském konání, ve znění pozdějších předpisů.

překážka.²¹⁹ U anglické, popř. francouzské právní úpravy není výslovně stanovena písemná forma přijetí funkce rozhodce.

²¹⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy: (včetně překladů předpisů o rozhodčím řízení a pravidel stálých rozhodčích soudů)*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1762 s. ISBN 9788074004520.

3 Postavení rozhodce v průběhu rozhodčího řízení

V závěru předposlední podkapitoly týkající se přijetí funkce rozhodce (2.4.2) bylo uvedeno, že jde o konstitutivní akt, kterým rozhodce vstupuje do řízení a vznikají mu tak zákonem stanovené pravomoci, jakož i povinnosti. Právě problematika pravomocí a povinností bude předmětem následující kapitoly.

3.1 Základní pravomoci rozhodce v průběhu rozhodčího řízení

3.1.1 Pravomoc rozhodce autoritativně rozhodnout

Za základní pravomoc rozhodce lze považovat jeho oprávnění autoritativně rozhodnout předložený spor, byť tato pravomoc není v zákoně o rozhodčím řízení výslovně zakotvena a judikatura Ústavního soudu po dlouhou dobu tuto pravomoc vykládala rozporuplným způsobem, když zdůrazňovala, že rozhodce právo nenalézá, ale tvoří, když rozhodnutí rozhodce představuje spíše narovnání závazkového vztahu než autoritativní rozhodnutí.²²⁰

Nepřímo tato pravomoc vyplývá dle mého názoru z ustanovení § 15 odst. 1 ZRŘ, které bude předmětem podrobné analýzy v dalším textu práce a dále z ustanovení § 28 odst. 2 ZRŘ hovořícím o účincích rozhodčího nálezu.

Změnu v pojetí Ústavního soudu znamenal až nález ze dne 8.3.2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07, kde bylo mj. uvedeno, že: „Rozhodčí řízení je druhem civilního procesu. To však samo o sobě vůbec neznamená, že soudy mohou do rozhodčího řízení libovolně zasahovat. Právní řád dává stranám možnost, aby rozhodčí smlouvou derogovaly pravomoc soudu a založily pravomoc rozhodce, jenž bude v jejich věci nalézat právo a výsledek této činnosti promítne do autoritativního rozhodnutí - rozhodčího nálezu.“²²¹

Za velmi důležité považuji zmínit, že rozhodčí řízení představuje mimořádný výkon soudní moci, jež je připuštěno alternativně vedle obecného soudnictví.²²² S tím souvisí i další neméně významná problematika, kterou představuje arbitrabilita sporu ve spojení s platnou rozhodčí smlouvou, která v sobě zahrnuje shodnou projevenou vůli

²²⁰ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 22.10.2002, sp. zn. IV. ÚS 435/02.

²²¹ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 8.3.2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07.

²²² MOTHEJZÍKOVÁ, Jitka a STEINER, Vilém. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1996, 214 s. ISBN 8071790346., s. 19.

sporých stran o derogaci pravomoci obecného soudu.²²³ Rozhodce totiž není automaticky oprávněn k rozhodování sporů. Oprávnění k autoritativnímu rozhodnutí sporu vzniká teprve uzavřením rozhodčí smlouvy a přijetím funkce rozhodce, to vše navíc pouze pro konkrétní případ a pouze v mezích stanovených rozhodčí smlouvou.²²⁴

Další oporu pro zmíněnou pravomoc představují též civilněprávní předpisy konstatující způsobilost rozhodčího nálezů být exekucí titulem za zákonem stanovených podmínek.

Jednotlivé aspekty výše uvedené pravomoci rozhodce spor autoritativně rozhodnout, jako např. arbitrábilita sporu či náležitosti rozhodčího nálezů budou předmětem další analýzy.

3.1.2 Pravomoc rozhodce rozhodnout o své pravomoci

Úzkou spojitost s pravomocí rozhodce autoritativně rozhodnout spor vykazuje pravomoc rozhodce rozhodnout o své pravomoci. Dá se říct, že jde o součást druhé uvedené pravomoci.

Svůj základ má tato pravomoc v § 15 ZRŘ: „Rozhodci jsou oprávněni zkoumat svou pravomoc. Dospějí-li k závěru, že podle rozhodčí smlouvy, která jim byla předložena, jejich pravomoc k rozhodnutí není dána, rozhodnou o tom usnesením. Námitku nedostatku pravomoci, zakládající se na neexistenci, neplatnosti nebo zániku rozhodčí smlouvy, nejde-li o neplatnost z důvodu, že ve věci nebylo možno rozhodčí smlouvu uzavřít, může strana vznést nejpozději při prvním úkonu v řízení, týkajícího se věci samé. To neplatí v případě sporů ze spotřebitelských smluv.“²²⁵

Zejména potom první věta citovaného zákonného ustanovení demonstruje význam rozhodčího řízení na poli způsobů řešení sporů. V první větě je totiž jednoznačně uvedeno, že jsou to výhradně rozhodci, kteří o své pravomoci rozhodují. O této pravomoci tak nerozhodují ani za spoluúčasti soudů či jiných orgánů a ani o této pravomoci nerozhodují výhradně soudy.

²²³ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 595 s. ISBN 9788071792970. s. 235.

²²⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1672 s. ISBN 9788071793427. s. 16.

²²⁵ Ust. § 15 odst. 1 a 2 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

To však na druhou stranu neznamená, že by rozhodnutí rozhodce o vlastní pravomoci bylo konečné a neměnné. V souvislosti s konstantní judikaturou je tomu právě naopak. Pokud totiž rozhodce rozhodne o své pravomoci v rozporu s právními předpisy, disponují obecné soudy možností zrušit takový rozhodčí nález.²²⁶ Tato koncepce je dle mého názoru dlouhodobě přijímána bez výraznějších odlišných postojů.

Nově však judikatura Nejvyššího soudu a Ústavního soudu zakotvila povinnost zkoumat pravomoc rozhodce i u exekučních soudů (soudních exekutorů), a to bez nutnosti strany sporu tento nedostatek v průběhu řízení namítat. Do poloviny roku 2013 v této otázce existovala shoda v tom, že exekuční soudy v rámci exekučního řízení nejsou oprávněny zkoumat pravomoc rozhodce k vydání rozhodčího nálezu jakožto rozhodčího titulu. Zmínit lze např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2008, sp. zn. 20 Cdo 2857/2006.²²⁷

Nejvyšší soud však v rozhodnutí ze dne 10.7.2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012 zcela zásadně přehodnotil svůj postoj v této věci, když uzavřel, že: „*Nevydal-li rozhodčí nález rozhodce, jehož výběr se uskutečnil podle transparentních pravidel, resp. byl-li rozhodce určen právníckou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, a nemůže-li být akceptovatelný ani výsledek tohoto rozhodování, pak tento rozhodčí nález není způsobilým exekučním titulem ve smyslu § 40 odst. 1 písm. c) exekučního řádu, podle něhož by mohla být nařízena exekuce, jelikož rozhodce určený na základě absolutně neplatné rozhodčí doložky (§ 39 OZ) neměl k vydání rozhodčího nálezu podle zákona o rozhodčím řízení pravomoc. Byla-li již exekuce v takovém případě přesto nařízena, resp. zjistí-li soud (dodatečně) nedostatek pravomoci orgánu, který exekuční titul vydal, je třeba exekuci v každém jejím stádiu pro nepřípustnost podle § 268 odst. 1 písm. h) OSŘ zastavit, když zákon o rozhodčím řízení nevyklučuje, aby otázka (nedostatku) pravomoci rozhodce byla zkoumána i v exekučním řízení.*“²²⁸

Na toto rozhodnutí potom názorově navázal i Ústavní soud: „*Otázku nedostatku pravomoci rozhodce lze zkoumat i v exekučním řízení a to i tehdy, pokud povinný v rozhodčím řízení neexistenci (resp. neplatnosti) rozhodčí smlouvy nenamítl.*“²²⁹

²²⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23.2.2011, sp. zn. 23 Cdo 111/2009.

²²⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2008, sp. zn. 20 Cdo 2857/2006.

²²⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10.7.2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012.

²²⁹ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 24.10.2013, sp. zn. III. ÚS 562/12.

Mám za to, že toto rozhodnutí představuje další zásadní průlom v rozhodování sporů v rozhodčím řízení. Prostřednictvím tohoto rozhodnutí vzniká další velký počet sporů, v nichž dojde k neúspěchu věřitele v řízení spočívající v nepřiznání nároku vůči dlužníku na uhrazení dlužné, aniž by se o to on jakkoliv přičinil. Na vině je změna judikatury. I zde mám za to, že tato změna by neměla obstát ve světle pravidel pro změnu judikatury nastíněných výše Ústavním soudem.

Pro dlužníka je situace obzvlášť problematická v případě, kdy již absolvoval řízení o zrušení rozhodčího nálezu, neboť toto rozhodnutí zakládá překážku věci rozsouzené. Soudy tak zapříčinily vznik zcela paradoxní situace, kdy naprostá neaktivita dlužníka v průběhu celého sporu vede v konečném důsledku v jeho úspěch v celé věci. O problematice výše uvedeného závěru ve spojení s promlčením pohledávky ani nemluvě.

Pro rozhodce výše specifikované závěry představují další důvod pro pečlivé zkoumání vlastní pravomoci. V souladu s judikaturou by rozhodci měli vyslovit absenci pravomoci u dalších mnoha případů. Navíc zde je soudům a exekutorům dána povinnost zkoumat pravomoc z moci úřední. To *de facto* vylučuje pokusy rozhodců o vyslovení pravomoci i v případech, kdy pravomoc není dána v naději, že dlužník námitku nedostatku pravomoci nenamítne.

V předchozích řádcích byl opakovaně zmiňován termín pravomoc rozhodce bez bližší konkretizace tohoto termínu. Pod termín pravomoc lze zařadit bezpochyby neplatnost rozhodčí smlouvy, popř. nedostatek arbitrability. V praxi to znamená, že rozhodce je povinen podrobit rozhodčí smlouvu kontrole z pohledu její platnosti, a to optikou zákonných podmínek. Některé podmínky již byly nastíněny výše, jako např. podmínky u spotřebitelských smluv, problematika arbitrážních center. Z dalších podmínek zkoumání platnosti lze zmínit otázku uvedení sudého počtu rozhodců v rozhodčí smlouvě a především potom otázku přípustnosti sporu k rozhodnutí v rámci rozhodčího řízení.

Výjimečně se lze setkat se situací, že strany sporu uvedou v rozhodčí smlouvě sudý počet rozhodců. Toto ustanovení nezpůsobuje neplatnost celé rozhodčí doložky, nýbrž pouze té části týkající se počtu rozhodců.²³⁰ Mám však za to, že rozhodce by v daném případě měl vyslovit svoji nepřislušnost a vydat o tom usnesení. Bude pak na

²³⁰ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012, 919 s. ISBN 9788072018741. s. 228.

stranách sporu, zda uzavřou smlouvu o rozhodci ve správném znění, popř. zda využijí podpůrných pravidel pro uvedení rozhodce do funkce.

Daleko významnější je však otázka přípustnosti sporu v rozhodčím řízení, tedy otázka tzv. arbitrability sporu. Ta je charakterizována jako výše právních vztahů, kde státní moc připustila možnost jejich rozhodování v rozhodčím řízení, a to mj. i tím, že respektuje a uznává nálezy vydané rozhodci v rámci této výše.

Pohledem do zákona o rozhodčím řízení lze konstatovat, že arbitrabilním sporem bude spor, který: 1) bude majetkový; 2) lze u něj o předmětu sporu uzavřít smír; 3) se netýká výkonu rozhodnutí, popř. incidenčních sporů. Výše uvedené podmínky musejí být naplněny kumulativně a představují objektivní stránku celé věci.

Subjektivní stránku přípustnosti sporu k řešení v rozhodčím řízení potom představuje oprávnění stran vymezit, které spory, jež jsou objektivně arbitrabilní, budou zároveň i subjektivně arbitrabilními. V praxi se nezdá, kdy děje, že objektivní i subjektivní stránka arbitrability jsou shodné. Shoda je vyjádřena v rozhodčí smlouvě slovy „všechny spory vyplývající z této smlouvy“. Strany však mohou objektivní arbitrabilitu zúžit, např. jen na spory týkající se smluvní pokuty či odpovědnosti za vady. Tyto aspekty rozhodčí smlouvy je rozhodce povinen vyhodnotit. *De facto* tak nejde o pravomoc rozhodce rozhodnout o své pravomoci, ale o jeho povinnost.²³¹

Které spory jsou však přípustné k řešení v rozhodčím řízení z objektivního pohledu? Zákonodárce nastavil kritéria přípustnosti, avšak spíše obecným způsobem. Vzhledem k rozmanitosti sporů výše uvedená kritéria jen stěží obstojí bez bližšího výkladu.

Pokud jde o třetí uvedené kritérium, mám za to, že nepřipouští výkladové obtíže. Jednoduše řečeno jsou tyto spory z rozhodování před rozhodci vyloučeny. Pokud jde o druhé uvedené kritérium, jsou vyloučeny veškeré tzv. statusové spory, popř. spory, u nichž je připuštěno, že mohou být zahájeny i bez návrhu některé ze stran. Právě nesporná řízení jsou charakteristická tím, že stát má zjednodušeně řečeno větší zájem na kontrole těchto sporů. Popravdě si nelze dost dobře představit oprávnění rozhodce rozhodovat ve sporech o určení otcovství a v jiných obdobných sporech.

²³¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1672 s. ISBN 9788071793427. s. 538.

Nejvíce diskusí bylo a je vedeno nad podmínkou, že musí jít o tzv. majetkový spor.²³² Ani zákon o rozhodčím řízení, ani judikatura a v neposlední řadě ani civilněprávní předpisy nezakotvují definici majetkového sporu. Pomoci si lze v tomto případě doktrinálním vymezením, kdy doktrína za majetkový spor považuje spor týkající se všech možných návrhů, kdy se účastník domáhá plnění, jež má majetkovou hodnotu či reflex.²³³

Není sporu o přípustnosti sporů, jež jsou označovány jako spory o zaplacení. Pod pojem majetkové spory jsou však řazeny také spory o určení zda tu právo či právní vztah je či není (tzv. určovací žaloby).²³⁴

V reakci na výše uvedené lze uzavřít, že přípustné jsou i spory ze spotřebitelských smluv. Stranou ve srovnání se spory ze spotřebitelských sporů jsou individuální pracovní spory, přičemž jsem názoru, že neoprávněně. I právní vztahy mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem v rámci pracovního poměru lze charakterizovat jako nerovný právní vztah obdobný vztahu podnikatele a spotřebitele. Bez ambice na hlubší rozbor této problematiky lze uzavřít, že i pracovněprávní spory jsou arbitrabilní, nicméně lze jediné doporučit legislativní změny obdobné jako v případě sporů ze spotřebitelských smluv.²³⁵ Kladně se k přípustnosti sporů k řešení v rozhodčím řízení postavily soudy i v otázce sporů ze směnky²³⁶, popř. sporů o vyklizení nemovitosti.²³⁷

Z pohledu osoby rozhodce představuje rozhodnutí o pravomoci zcela zásadní krok, který je podmíněn znalostí právních předpisů, jakož i judikatury. Význam tohoto kroku spatřuji i ve skutečnosti, že rozhodce se nachází v pozici, kdy vyslovením nedostatku pravomoci přichází o možnost věc rozhodnout a v neposlední řadě o možnost získat odměnu za rozhodnutí sporu. Jsem názoru, že rozhodci mnohdy zcela záměrně nevyslovovali absenci pravomoci výhradně za účelem zisku z daného sporu doufajíc, že dlužník bude pasivní a námitku nedostatku pravomoci nevznese. Těmto

²³² Srov. Dobiáš, Pavel a Dobiáš, Petr: *Arbitrabilita sporů týkajících se nemovitostí podle platné právní úpravy ČR*, Právník č. 8/2005, s. 925-93.

²³³ KUČERA, Zdeněk a TICHÝ, Luboš. *Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním: komentář*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989, 362 s. ISBN 8070380209. s. 221.

²³⁴ KLEIN, Bohuslav a DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení: výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1.3.2007*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2007, 254 s. ISBN 9788073572648., s. 8.

²³⁵ HÝBLOVÁ, Karla. Rozhodčí řízení v pracovněprávních vztazích. In: SEHNÁLEK, David et al. *Dny práva - 2009 - Days of Law*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2009. s. 1717 - 1726. ISBN 978-80-210-4990-1.

²³⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31.5.2011, sp. zn. 29 Cdo 1130/2011.

²³⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23.10.2010, sp. zn. 20 Cdo 476/2009.

„pokusům“ je však vlivem změny judikatury při posuzování pravomoci rozhodců i v rámci exekučního řízení dle mého názoru konec.

Posuzování pravomoci se nevztahuje toliko na přípustnost sporů, popř. platnost rozhodčí smlouvy. Zmínit lze též případy, kdy je rozhodčí řízení zahájeno u stálého rozhodčího soudu, ačkoliv mělo být zahájeno u konkrétního rozhodce a naopak. V obou případech je rozhodce povinen odmítnout svoji pravomoc v dané věci.

Nezřídka kdy vznikají problémy při přesné identifikaci rozhodčího soudu, popř. rozhodce. Klíčovými kritérii je určitost, srozumitelnost a nezaměnitelnost identifikace. V rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.3.2007, sp. zn. 32 Odo 95/2006 bylo konstatováno, že nesprávné označení rozhodčího orgánu neznamena bez dalšího neplatnost rozhodčí smlouvy.²³⁸ Dovolací soud zde došel k závěru, že nesprávným označením rozhodčího orgánu, je-li ovšem identifikovatelný na základě dalších skutečností, dochází ke transformaci řízení před stálým rozhodčím soudem na řízení před rozhodcem *ad hoc*.

Za neplatné bez dalšího není považováno ani starší označení příslušného rozhodčího orgánu.²³⁹ V tomto rozhodnutí se však jednalo o arbitrážní centrum, zde by tedy měla být i tak vyslovena absence pravomoci rozhodce v souladu s relevantní judikaturou.

Pro rozhodce je dále významné, že je oprávněn (povinen) svoji pravomoc zkoumat kdykoliv za průběhu řízení. Není totiž vyloučeno, že v průběhu vedení sporu nastane skutečnost, která změní počáteční rozhodnutí o pravomoci. Optikou aktuální judikatury by měly rozhodci vyslovit nedostatek pravomoci u sporů ze spotřebitelských smluv na základě doložek odkazujících na arbitrážní centra.

Zákon nestanovuje formu, kterou rozhodce konstatuje svoji pravomoc. Zákon toliko upravuje způsob rozhodnutí v případě, kdy pravomoc dána není. L. Lisse uvádí, že: „Rozhodování o pravomoci rozhodců rozhodovat spor v rozhodčím řízení je rozhodováním v „technickém“ slova smyslu, jehož kladný výsledek nemusí být písemně formalizován. Je tedy jejich volní úvahou, která nachází svůj písemný odraz někdy až

²³⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.3.2007, sp. zn. 32 Odo 95/2006.

²³⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.4.2010, sp. zn. 23 Odo 4895/2009.

v rozhodčím nálezu, kde arbitři vyjádří svůj názor na to, zda a proč byla jejich pravomoc dána.²⁴⁰

Osobně doporučuji rozhodcům, aby otázku své kompetence vyjádřili již v předchozích úkonech, nejlépe v rámci přijetí funkce rozhodce. Pokud rozhodce dojde k závěru, že není oprávněn věc rozhodnout, vydá o tom usnesení, které doručí stranám sporu.

Ustanovení § 15 odst. 2 ZRŘ potom upravuje další významnou problematiku, kterou jsou námitky stran k nedostatku pravomocí rozhodce. Toto ustanovení bylo v minulosti hojně kritizováno ve sporech ze spotřebitelských smluv, a to především pro svoji krátkou lhůtu, kterou představuje první úkon ve věci samé.

V návaznosti na ustanovení § 33 ZRŘ totiž soudy před novelou zákona žaloby na zrušení rozhodčího nálezů zamítaly tehdy, pokud druhá strana nenamítla nedostatek pravomoci rozhodce. Novelou zákona o rozhodčím řízení došlo k razantnímu odlišení mezi spotřebitelskými a nespotebitelskými spory. Nově se ustanovení § 15 odst. 2 ZRŘ ve vazbě s ustanovením § 33 ZRŘ týká toliko sporů z nespotebitelských smluv.

Obecně dále dle mého názoru platí, že prioritně by se otázkou dostatku pravomocí měli zabývat samotní rozhodci. Stranám však pochopitelně právo namítat nedostatek pravomocí nelze upírat. Rozlišit je tak nutné v současné době tři možné situace:

- spor z nespotebitelské smlouvy
- spor ze spotřebitelské smlouvy zahájený před datem 1.4.2012
- spor ze spotřebitelské smlouvy zahájený po datu 1.4.2012

U prvně uvedené situace lze námitku vznést nejpozději při prvním úkonu ve věci samé. Ustálená judikatura hovoří o věci samé následovně: „*Pojem věc sama je právní teorií i soudní praxí vykládán jednotně jako věc, která je oním předmětem, pro nějž se řízení vede. Řešení otázek procesního charakteru nelze považovat za jednání ve věci samé.*“²⁴¹ Úkonem ve věci samé tak je vyjádření se k žalobě. Naopak úkonem ve věci samé není žádost o prodloužení lhůty k vyjádření se k žalobě.

²⁴⁰ LISSE, Luděk. Oprávnění rozhodce zkoumat svoji pravomoc. *elaw.cz* [online]. eLAW.cz, 2011 [cit. 2.1.2014]. ISSN 1804-0551. Dostupné: <http://www.elaw.cz/cs/obcanske-pravo/396-opravneni-rozhodcu-zkoumat-svoji-pravomoc.html>.

²⁴¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.3.2013, sp. zn. 23 Cdo 2406/2011.

Na druhou uvedenou situaci je nutné nahlížet pohledem zákona a dále také pohledem judikatury Evropského soudního dvora. Optikou zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů by situace byla totožná jako v případě nespoteřebitelských sporů. Judikatura Evropského soudního dvora však po dlouhou dobu prolamovala bezvýjimečnou povinnost spotřebitele ve sporech ze spotřebitelských smluv uplatnit námitku nejpozději při prvním úkonu ve věci samé. Za zmínku stojí uvést vedle již výše uvedených rozhodnutí Evropského soudního dvora ze dne 26.10.2006, sp. zn. C-168/05 *Maria Mostaza Claro vs. Centro Movil Milenium SL* a rozhodnutí Evropského soudního dvora ze dne 6.10.2009, sp. zn. C-40/08 *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira* také rozhodnutí Evropského soudního dvora ze dne 4.6.2009, sp. zn. C-243/08 *Pannon GSM Zrt. v. Sustikné Győrfi Erzsébet*.²⁴² Bohužel česká legislativa ani judikatura tato rozhodnutí nerespektovala. K reflexi došlo teprve s novelou zákona o rozhodčím řízení z roku 2012.

U posledně uvedené situace je spotřebitel oprávněn namítnout nedostatek pravomoci rozhodce jak kdykoliv v průběhu rozhodčího řízení, tak také v řízení o zrušení rozhodčího nálezu a nově též v rámci exekučního řízení. Současně jsou i soudy povinny zkoumat z úřední povinnosti nedostatek pravomoci rozhodce. Navíc aktuální judikatura hovoří o tom, že: „*Včas vznesená námitka neplatnosti rozhodčí smlouvy má za důsledek, že z hlediska ustanovení § 33 ZRŘ se tato námitka vztahuje i na jiné důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy, než které byly případně v této námitce skutkově popsány.*“²⁴³

Osobně mám za to, že po zvýšené ochraně spotřebitele bylo v minulosti voláno oprávněně, nicméně stávající podoba jeho ochrana je nepřiměřeně vysoká. Částečně legislativa, ale zejména potom judikatura, de facto posvěcuje pasivitu dlužníka a hojí tím jeho nevyužívání zákonných prostředků obrany, jakož i povinnost řádně a včas plnit své závazky.

²⁴² Rozhodnutí Soudního dvora ze dne 4.6.2009, sp. zn. C-243/08 *Pannon GSM Zrt. v. Sustikné Győrfi Erzsébet*.

²⁴³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.3.2013, sp. zn. 23 Cdo 2406/2011.

3.1.3 Pravomoc rozhodce obdržet za výkon funkce rozhodce odměnu

Rozhodci vykonávají svou funkci zpravidla za finanční odměnu. Rozhodce *de facto* není omezen při stanovení své odměny (vyjma případu stanovení odměny podle pravidel stálého rozhodčího soudu).

Ačkoliv jde o jeden z hlavních motivů osob pro výkon funkce rozhodce, do nabytí účinnosti novely z roku 2012 zákona o rozhodčím řízení provedenou nebyla odměna rozhodce v zákoně zakotvena vůbec. Novelou zákona o rozhodčím řízení byla zakotvena odměna rozhodce jako obligatorní náležitost rozhodčí doložky. Strany sporu v těchto případech mají jasno o tom, jaká částka tvoří odměnu rozhodce a jaké jsou další předvídané náklady rozhodčího řízení.

V ostatních otázkách však zákon mlčí. Obdobně lze hovořit i o literatuře, kde je povětšinou v obecné rovině konstatováno, že rozhodce má právo na odměnu.²⁴⁴ Toto právo v minulosti opakovaně posvětila judikatura Nejvyššího soudu.^{245,246}

V souvislosti s právem rozhodce na odměnu je nutné rozlišovat mezi následujícími situacemi:

- spor z nespotebitelské smlouvy a spor ze spotřebitelské smlouvy zahájený před 1.4.2012
- spor ze spotřebitelské smlouvy zahájený po 1.4.2012

Současně je nutné rozlišovat, zda jde o spor před stálým rozhodčím soudem, u rozhodce v rámci arbitrážního centra, popř. u rozhodce *ad hoc*.

V případě stálého rozhodčího soudu je v rámci ČR odměna rozhodce zahrnuta v rozhodčím poplatku. Totéž lze spatřit též u arbitrážních center, která zveřejňují na svých internetových stránkách vzorové rozhodčí doložky, resp. sazebníky pro rozhodčí řízení. U rozhodců *ad hoc* není vyloučen stejný systém, který aplikují stálé rozhodčí soudy, popř. arbitrážní centra. V opačném případě by rozhodce měl svoji odměnu podřadit pod rozhodčí poplatek, který sdělí stranám sporu, popř. oznámit stranám sporu svoji odměnu, není-li pod rozhodčí poplatek podřazena.

²⁴⁴ RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, 745 s. ISBN 8071798738. s. 121.

²⁴⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22.9.2005, sp. zn. 20 Cdo 168/2005.

²⁴⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.3.2005, sp. zn. 20 Cdo 2798/2004.

Lze tak shrnout, že v otázce odměny rozhodce existuje výrazná smluvní svoboda v rámci trojstranného vztahu mezi rozhodcem a stranami sporu, přičemž všichni účastníci řízení by měli náležitě zvažovat výši odměny a v ideálním případě by rozhodce měl tuto výši zveřejnit hodnověrným způsobem (internet), jakož i strany sporu by měly rozhodce seznámit s výši odměny, kterou považují za vhodnou. Jako efektivní se pro všechny účastníky právního vztahu jeví odkázat na pravidla rozhodčího řízení.²⁴⁷ Rozhodce si při stanovení výše, resp. způsobu určení výše, může pomoci odkazem na vyhlášku upravující odměnu advokáta v civilním řízení. Nikde v zákoně není tato možnost zapovězena.

Je otázkou, zda by měl rozhodce právo na odměnu i v případě uvedení velmi vysoké částky představující odměnu. Mám za to, že tato problematika dosud nebyla obecnými soudy řešena. Významným faktorem hodnocení přiměřenosti výše odměny je bezesporu skutečnost, že odměna, resp. právo na odměnu, vzniká uzavřením rozhodčí smlouvy ve spojení se zahájením sporu. Vyskytuje se zde tak volní prvek obou stran sporu. V reakci na judikaturu týkající se ochrany spotřebitele mám za to, že by příliš vysoká odměna v rámci spotřebitelských sporů mohla být shledána jako zneužívající klauzule a toto ujednání by tak mohlo být kvalifikováno jako neplatné, a to i přes to, že rozhodčí smlouva byla uzavřena na samostatné listině a stranám sporu byla problematika odměny rozhodce předestřena.

V minulosti byla zejména odborníky vedena diskuse, zda nelze užít některého jiného smluvního typu při řešení zákonné absence právní úpravy odměny rozhodce, popř. jiného právního předpisu. V právních předpisech účinných do konce roku 2013 šlo teoreticky uvažovat o podobnosti se smlouvou o dílo, smlouvou mandátní, popř. smlouvou příkazní. Mandátní i příkazní smlouva však ve své podstatě vylučují analogii, neboť rozhodce je osobou, resp. má být, osobou nezávislou. U smlouvy o dílo vylučují analogii již s ohledem na vymezení díla, kam dle mého názoru výkon funkce rozhodce nespadá. Náhledem do nového občanského zákoníku lze konstatovat, že tento předpis neupravuje takový smluvní typ, který by šlo na problematiku odměny analogicky užít.

Civilněprávní předpisy potom upravují buď otázku náhrady nákladů řízení, popř. problematiku soudních poplatků, což jsou odlišné instituty, kde je analogie dle mého názoru taktéž vyloučena.

²⁴⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1672 s. ISBN 9788071793427. s. 848.

3.1.4 Pravomoc rozhodce v oblasti dokazování

Dokazování lze vymezit jako právem stanovený postup při získávání zpráv o skutečnostech důležitých pro rozhodnutí. V logickém slova smyslu předpokládá dokazování určité tvrzení, jež má být dokázáno (teze), dále určité důkazní prostředky (argumenty), kterými jsou dokázané nebo zřejmé výroky, jimiž lze provést důkaz, a logický postup (úsudek), jímž je dokázáno, že teze vyplývá z argumentů.²⁴⁸

Bývá též charakterizováno jako těžiště celého procesu, resp. řízení. To platí zejména pro kontradiktorní spory, mezi které rozhodčí řízení svojí povahou spadá. V souvislosti s dokazováním vzniká rozhodci celá řada povinností, které budou předmětem dalšího textu práce.

Pokud jde o pravomoci rozhodce v této oblasti, v první řadě je nutné zmínit, že dokazování v rozhodčím řízení vykazuje celou řadu odlišností oproti dokazování v civilním soudním řízení. Dokazování v rozhodčím řízení je totiž ovládáno zásadou dobrovolnosti, která je společně se zakotvením pravomocí rozhodce v rámci dokazování vyjádřena v ustanovení § 20 odst. 1 ZRŘ: „Rozhodci mohou vyslýchat svědky, znalce a strany, jen když se k nim dobrovolně dostaví a poskytnou výpověď. Také jiné důkazy mohou provádět jen tehdy, jsou-li jim poskytnuty.“²⁴⁹

Dobrovolnost je v citovaném ustanovení vyjádřena v maximální míře, kdy rozhodce nedisponuje žádným donucovacím prostředkem charakteristickým pro civilní soudní řízení.²⁵⁰ Neposkytnou-li strany sporu, popř. další osoby součinnost, je rozhodce nucen se obrátit na civilní soud a využít institut dožádání. Obecný soud je v těchto případech povinen důkaz provést, není-li dle zákona nepřipustný. Není tedy v žádném případě zkoumána účelnost provedení důkazu, ale jeho přípustnost. Soudy v praxi dožádáním vyhovují a realizují je, nicméně jak uvádí J. Hrabec, existují výjimky. S názorem J. Hrabce o pochybení soudu při nevyhovění žádosti o sdělení údajů z Centrální evidence obyvatel v rámci dožádání se plně ztotožňuji.²⁵¹

²⁴⁸ STAVINHOVÁ, Jaruška a HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003, 660 s. ISBN 8021032715. s. 376.

²⁴⁹ Ust. § 20 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵⁰ Pozn. autora: např. instituty předvedení, předvolání či pořádková pokuta dle § 51-54 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵¹ HRABEC, Jan. Jeden případ libovůle obecných soudů ve vztahu k rozhodčímu řízení. *lisse.cz* [online]. LISSE LEGAL, 2010 [cit. 2.1.2014]. Dostupné: <http://www.lisse.cz/cz/clanek/jeden-pripad-libovule-obecneho-soudu-ve-vztahu-k-rozhodcimui-rizeni-26/?vote=1>.

Zákon o rozhodčím řízení dále stanovuje, že náklady na dožádání hradí rozhodce, popř. rozhodčí soud. Je tedy v zájmu rozhodce, aby tuto skutečnost reflektovat a náležitě zohlednil v otázce odměny rozhodce, aby se nestalo, že převážná většina odměny rozhodce bude vynaložena za dožádání v rámci dokazování. Bez příslušné smluvní úpravy by totiž rozhodce nedisponoval právním nárokem žádat po stranám uhrazené výdaje za dožádání.

V praxi představuje dožádání značné prodloužení sporu řešeného před rozhodcem. Přitom právě rychlost bývá nejčastěji vyzdvihována při komparaci rozhodčího a obecného civilního řízení.

Současně se ztotožňuji s obavami některých autorů nad aktivitou rozhodce v případě potřeby dožádání, poněvadž jsou povinni hradit náklady na dožádání.²⁵² Rizikem je nepochybně snaha rozhodce o rozhodnutí věci bez příslušného nezbytného důkazu.

Pokud jde o mezinárodní rozhodčí řízení, je nutné zdůraznit zásadu suverenity jednotlivých států, která se projevuje v teritoriálním omezení státní moci toliko na dané území. Dožádání, o které požádá zahraniční rozhodčí soud, tak bude provedeno plně v souladu s vnitrostátními právními normami. To stejné platí i v opačném případě.

V zákoně o rozhodčím řízení jsou jako možné důkazní prostředky zmíněny výslechy svědků, znalců a stran sporu. Další důkazy jsou podřazeny pod označení „jiné důkazy“. Občanský soudní řád obsahuje v § 125 demonstrativní výčet důkazních prostředků. Byť to není v zákoně o rozhodčím řízení výslovně uvedeno, i zde může rozhodce užít jakéhokoliv důkazu sloužícímu k prokázání tvrzení: *„Jakkoli je dokazování v rozhodčím řízení oproti úpravě obsažené v občanském soudním řádu modifikováno ustanovením § 20 ZRŘ, není pochyb o tom, že i zde se uplatní ustanovení § 125 OSŘ (viz ustanovení § 30 ZRŘ), podle něhož za důkaz mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci.“*²⁵³

Vedle zásady dobrovolnosti lze další odlišnost spatřit v rámci zásady neveřejnosti rozhodčího řízení. Ta se může projevit v rámci realizace důkazního prostředku při dožádání, anebo např. při provádění důkazu odkazem na soudní či

²⁵² KORDAČ, Zbyněk. Pravomoci rozhodců z komparativního pohledu. In: DÁVID, Radovan et al. *Dny práva – 2010 – Days of law*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2010. s. 2305 - 2311. ISBN 9788021053052.

²⁵³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25.2.2010, sp. zn. 29 Cdo 4575/2008.

rozhodčí spis, kdy k tomuto rozhodce není oprávněn. U ostatních důkazních prostředků zákon o rozhodčím řízení, popř. jiné právní předpisy neupravují blíže postup při jejich opatřování, resp. provádění. Lze se tak domnívat, že rozhodci mají při provádění důkazů v rozhodčím řízení volnější ruku než v civilním soudním řízení.

3.1.5 Pravomoci rozhodce v zahraničních právních úpravách

Pokud jde o pravomoc rozhodce vydat rozhodčí nález, který má účinky exekučního titulu, jakož i o pravomoc rozhodce rozhodnout o vlastní pravomoci ve věci, lze konstatovat, že existuje napříč zahraničními právními úpravami v zásadě shoda.

Odlišnosti lze spatřit u otázek jako arbitrabilita sporu. Zde se však dle mého názoru jedná o zásadní odlišnosti. U některých právních řádů (Francie) lze vysledovat zákaz řešení spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení, v některých právních úpravách (Německo, Rakousko) potom zase možnost jejich řešení, ale toliko v již vzniklých sporech, které předpokládají uzavření rozhodčí smlouvy mezi věřitelem a dlužníkem.²⁵⁴ Slovenská právní úprava zase vylučuje spory týkající se nemovitostí, resp. určení práva k nemovitostem.²⁵⁵

Z výše uvedeného je patrné, že arbitrabilita sporů je v České republice nastavena oproti zahraničním právním řádům velmi široce. Jako jedna z mála úprav připouští řešení sporů v rozhodčím řízení, který se týká spotřebitelů, pracovněprávních vztahů, jakož i řízení týkajících se určení práva k nemovité věci, popř. vyklizení nemovitosti. Velmi široce nastavená pravidla přípustnosti sporů lze spatřit i v dalších úpravách. Jak uvádí totiž V. Hradilová: „Aktuálním trendem je rozšiřování arbitrability na spory ve věcech rodinně-právních, práva duševního vlastnictví, insolvenčního práva a ve věcech veřejného zájmu (např. právo hospodářské soutěže).“²⁵⁶ Hovoří-li se o široce nastavené

²⁵⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy: (včetně překladů předpisů o rozhodčím řízení a pravidel stálých rozhodčích soudů)*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1762 s. ISBN 9788074004520.

²⁵⁵ Ust. § 1 odst. 3 zákona č. 244/2002 Z.z. o rozhodcovském konání, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵⁶ HRADILOVÁ, Veronika. Diversity in the scope of arbitrability: Commercial aspect of arbitration vs. Broad scope of arbitrable issues in the selected legal systems. In: *Cofola 2010: the conference proceedings*. 1. vyd. Brno: Masaryk University, 2010, 1 CD-ROM. ISBN 9788021051515.

arbitrabilitě, bývá zmiňována především švýcarská právní úprava, která skutečně připouští rozhodčí řízení i v otázkách dědického práva či práva duševního vlastnictví.²⁵⁷

Pokud jde o otázku pravomoci vydat předběžné opatření, existují odlišnosti v jednotlivých právních úpravách, přičemž zde naopak česká právní úprava patří k těm, kde rozhodce nedisponuje takovými pravomocemi ve srovnání s rozhodci v jiných zemích. Slovenská právní úprava například umožňuje rozhodci nařídit předběžné opatření, nikoliv jej však vykonat.²⁵⁸ Obdobnou právní úpravu lze nalézt též v Rakousku, Německu a Švýcarsku. Ještě širší oprávnění má rozhodce dle anglické právní úpravy, který mj. disponuje i oprávněním vykonat předběžné opatření.²⁵⁹

Zajímavou úpravu předběžných opatření lze spatřit i u vybraných stálých zahraničních rozhodčích soudů. Například dle pravidel Mezinárodní obchodní komory v Paříži se od roku 2012 zavedl institut dočasně ustanoveného rozhodce (tzv. *emergency arbitrator*). Účel zavedení tohoto institutu tkví v možnosti dočasné úpravy poměrů v odůvodněných případech tehdy, pokud ještě není ustanoven rozhodčí senát. Tento institut představuje alternativu ke „klasickému“ řízení o vydání předběžného opatření soudem.

U problematiky dokazování v rozhodčím řízení ve vztahu ke kontrolní a pomocné funkci obecných soudů je mezi právními úpravami veskrze shoda v tom, že rozhodci nedisponují donucujícími opatřeními, kterými by mohli přinutit svědka k jeho účasti na výslechu, popř. k předložení požadovaných důkazů. Výjimku v tomto ohledu tvoří Spojené státy americké.

3.2 Základní povinnosti rozhodce v průběhu rozhodčího řízení

Vedle základních pravomocí rozhodce v průběhu rozhodčího řízení tvoří nedílnou součást jeho působení též povinnosti, které mu písemným přijetím funkce rozhodce vznikají a trvají po celou dobu rozhodčího řízení. V práci zmíněné povinnosti nejsou jedinými povinnostmi rozhodce v průběhu řízení.

²⁵⁷ WEGEN, Gerhard a Stephan WILSKÉ. Arbitration in 47 jurisdictions worldwide. London: Global Arbitration Review, 2009 s. 292.

²⁵⁸ Ust. § 22 zákona č. 244/2002 Z.z. o rozhodcovskom konaní, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵⁹ KORDAČ, Zbyšek. Pravomoci rozhodců z komparativního pohledu. In: DÁVID, Radovan et al. *Dny práva – 2010 – Days of law*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. s. 2305 - 2311. ISBN 9788021053052.

Toliko stručně se lze vyjádřit i o dalších povinnostech, které, buďto nebudou analyzovány, popř. již byly nastíněny výše. První případ se týká povinnosti rozhodce zachovávat mlčenlivost a povinnost rozhodce archivovat rozhodčí nálezy. Druhý případ se týká povinnosti rozhodce být v průběhu řízení nepodjatý, nestranný a nezávislý.

Následující podkapitoly mají společný základ, který byl autorem souhrnně označen jako povinnost rozhodce rozhodnout spor. Tato povinnost není v zákoně explicitně vyjádřena, nicméně lze vyjít již z předmětu úpravy, kterou je rozhodování majetkových sporů nezávislými a nestrannými rozhodci. Jednotlivé podkapitoly jsou tedy součástí této povinnosti rozhodce.

3.2.1 Povinnost rozhodce postupovat dle § 19 odst. 1, 4 ZRŘ

Základním ustanovením týkajícím se postupu rozhodce v rozhodčím řízení je ustanovení § 19 odst. 2 ZRŘ: „*Není-li uzavřena dohoda podle odstavce 1 nebo není určen postup podle odstavce 4, postupují rozhodci v řízení způsobem, který považují za vhodný. Vedou rozhodčí řízení tak, aby bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu.*“²⁶⁰

Citované ustanovení představuje pro rozhodce základní vodítko jak postupovat v rozhodčím řízení. Vyjádřit jej lze následovně dle pravidel přednosti:

- postup dle dohody stran, popř. dle přiložených pravidel
- postup, který považují rozhodci za vhodný

Je tak patrné, že je upřednostňována autonomie vůle stran před postupem, který zvolí rozhodce v případě absence pravidel. S tímto pojetím se plně ztotožňuji. Je však nutné zodpovědět základní otázky typu, jak široká je autonomie vůle stran v kontextu kogentních norem hmotného či procesního práva, popř. jak hodnotit otázky, které nejsou v dohodě upraveny.

²⁶⁰ Ust. § 19 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

Pokud jde o samotnou povahu dohody stran o postupu rozhodce, jde o dohodu procesního charakteru²⁶¹ obdobnou jako všeobecné obchodní podmínky dle § 273 OBCHZ²⁶², která není povinnou součástí rozhodčí smlouvy, což je jasné jak ze zákonné díkce, tak tento závěr potvrdila též judikatura.²⁶³

Jak již bylo uvedeno, stranám je ponechána široká smluvní svoboda při sjednávání pravidel. Ta však není neomezená. Vnitrostátní^{264,265} i zahraniční právní odborníci²⁶⁶ se vesměs shodují v názoru, že limitem volby postupu v rozhodčím řízení jsou kogentní normy procesního práva příslušné země, resp. *lex arbitri*. *Lex arbitri* lze definovat jako souhrn pravidel, která představují standard průběhu rozhodčího řízení stojící mimo rozhodčí smlouvu a vůli stran.²⁶⁷ V současné době představuje limit především souhrn pravidel týkajících se práva na spravedlivý proces.²⁶⁸ O podrobnostech požadavku na spravedlivý proces v rozhodčím řízení bude pojednáno dále.

V rámci vnitrostátního rozhodčího řízení, byť se čím dál častěji objevují snahy o decentralizované rozhodčí řízení, půjde o vnitrostátní normy. V případě mezinárodního rozhodčího řízení je v současné době dominujícím prvkem místo konání rozhodčího řízení pro určení rozhodného práva pro *lex arbitri*.²⁶⁹ Požadavek určitých mantinelů, ze kterých nemohou strany ani rozhodce vybočit, je pochopitelný. Ačkoliv umožněním řešení sporů v rozhodčím řízení dává stát zřetelně najevo, že je ochoten přenechat část svého výsadního práva na vydávání autoritativních rozhodnutí, neznamená to, že rezignuje na svoji roli strážce zákona a práva.

²⁶¹ GONSORČÍKOVÁ, Miluše. Právně teoretické aspekty procesní smlouvy jako nástroje upravujícího rozhodčí řízení. *Ipravnik.cz* [online]. Nakladatelství C.H.Beck, s.r.o., 2003. [cit. 2.10.2012]. ISSN 0231-6625. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/civilni-proces/pd_1/art_3708/detail.aspx.

²⁶² Rozhodnutí Rozhodčího soudu při IAL SE (Institute of Arbitration Law) ze dne 11.11.2009, sp. zn. 209/2009.

²⁶³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.3.2007, sp. zn. 32 Odo 95/2006.

²⁶⁴ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 399 s. ISBN 9788074780042. s. 214.

²⁶⁵ SVOBODOVÁ, Klára. Hodnocení aplikace procesních norem *lex arbitri* ve fázi uznání a výkonu rozhodčího nálezu. In: DÁVID, Radovan et al. *Dny práva – 2010 – Days of law*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 9788021053052.

²⁶⁶ TWEEDDALE, Andrew a TWEEDDALE, Karen. *Arbitration of commercial disputes: international and English law and practice*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2007, 1010 s. ISBN 9780199216475. s. 241.

²⁶⁷ REDFERN, Alan. *Law and practice of international commercial arbitration*. London: Sweet & Maxwell, 2004, 613 s. ISBN: 9780421892903. bod 2-08, 2-10.

²⁶⁸ LEW, Julian D., MISTELIS, Loukas A. a KRÖLL, Stefan M. *Comparative international commercial arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, 953 s. ISBN 9041115684. s. 241.

²⁶⁹ POUDRET, Jean – Francois a BESSON, Sébastien. *Comparative law in international arbitration*. 2nd edition. London: Sweet & Maxwell, 2007, 952 s. + 1 příl. (8 s.), ISBN 9780421932104. s. 86-90.

Vybočení z limitu norem *lex arbitri* má za následek zrušení rozhodčího nálezu.²⁷⁰ V případě mezinárodního rozhodčího řízení má potom vybočení za následek odmítnutí uznání a výkonu rozhodčího nálezu.²⁷¹ Rozhodce by dle mého názoru měl pravidla rozhodčího řízení předložená stranami důkladně prostudovat a informovat strany o ustanoveních vybočujících z mantinelů *lex arbitri*.

Samotná podoba pravidel rozhodčího řízení může mít vícero forem. Jednou z možností jsou vlastní pravidla pro daný spor. Domnívám se, že jde o zcela výjimečné případy, charakteristické spíše pro specifické spory, popř. pro významné spory co do podstaty věci či co do peněžní částky. Další možností je odkaz na pravidla vytvořená pro specifický okruh sporů. Takovými oblastmi mohou být např. spory ze zdravotnictví, doménové spory či spory vyplývající z dodávek investičních celků. V neposlední řadě může jít o odkaz na pravidla stálého rozhodčího soudu. Nikde není vyloučeno, že spor u rozhodce *ad hoc* bude řešen dle pravidel stálého rozhodčího soudu. V praxi bývá k vidění i odkaz na všeobecně uznávaná pravidla rozhodčího řízení. Typickým příkladem je Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži. Judikatura v tomto odkázání nevidí žádný problém.²⁷²

Novelou zákona o rozhodčím řízení z roku 2012 bylo nově zakotveno ustanovení § 19 odst. 4 ZRŘ: „*Strany mohou určit postup také v pravidlech pro rozhodčí řízení, pokud jsou k rozhodčí smlouvě tato pravidla přiložena. Použití řádu stálého rozhodčího soudu tím není dotčeno.*“²⁷³

Citované ustanovení zakotvuje povinnost stran v případě, že hodlají odkázat na pravidla vytvořená pro specifický okruh sporů, popř. na všeobecně uznávaná pravidla rozhodčího řízení, že jsou povinny je k rozhodčí smlouvě přiložit. Výše uvedené možnosti se týkaly případů, kdy byla pravidla v rozhodčí smlouvě vtělena (opsána).

Uvedení citovaného ustanovení do zákona o rozhodčím řízení bylo odůvodněno nekalou praxí arbitrážních center. Právý důvod této změny je však dle mého názoru jiný. Úskalím pouhého odkazu byla mnohdy nemožnost zjištění aktuální podoby pravidel rozhodčího řízení. Navíc změnu pravidel nelze užít jednostranně.

²⁷⁰ Ust. § 31 písm. e) zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁷¹ Čl. 5 odst. 1, písm. d) vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb., o Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁷² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.4.2011, sp. zn. 23 Cdo 3744/2009.

²⁷³ Ust. § 19 odst. 4 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

Na druhou stranu je otázkou, zda povinnost přiložení pravidel není příliš formalistickým požadavkem, zejména potom v případech mezinárodních rozhodčích řízení, kde je odkazováno na uznávané rozhodčí soudy, které však nejsou stálými rozhodčími soudy.

Byť částečně, souhlasím s Z. Kordačem, že v těchto případech není nově zavedené pravidlo nejvhodnější. Přesto je považováno za pozitivní krok směrem k ochraně stran sporu.²⁷⁴

3.2.2 Povinnost rozhodce postupovat dle § 19 odst. 2 ZRŘ

Zatímco v předchozí podkapitole se povinnosti rozhodce zásadně odvíjely od sjednaného postupu v rozhodčím řízení, popř. od přiložených pravidel rozhodčího řízení, následující podkapitola analyzuje případy, kdy určitá oblast není stranami dohodnuta či není obsažena v pravidlech, popř. stranami není zvolen žádný postup ani pravidla.

Ustanovení § 19 odst. 2 ZRŘ bylo citováno v předchozí podkapitole. Pro následující řádky je klíčové, že dohoda o postupu, popř. přiložená pravidla mají aplikační přednost. Teprve poté následuje postup, kdy rozhodci vedou řízení způsobem, který považují za vhodný. Tím je myšleno řízení bez zbytečných formalit, při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí spor.²⁷⁵

Z ustanovení jsou patrné obecné mantinely postupu rozhodce, které jsou však tvořeny velmi obecnými zásadami, které je však nutné dodržovat kumulativně. Nedodržení tohoto ustanovení včetně uvedených zásad má však za následek zrušení rozhodčího nálezu soudem dle § 31 písm. e) ZRŘ.²⁷⁶ V ostatním se jedná o volní

²⁷⁴ KORDAČ, Zbyšek. Mezinárodní arbitráž v ČR: reforma nutná. *Jinepravo.blogspot.cz* [online]. 2012. [cit. 3.1.2014]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2012/06/mezinarodni-arbitraz-v-cr-reforma-nutna.html>.

²⁷⁵ Ust. § 19 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁷⁶ RABAN, Přemysl. Soukromé rozhodčí soudy a stanné rozhodčí řízení. *Pravniradce.ihned.cz* [online]. Economia a.s., 2005. [cit. 3.1.2014]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: http://pravniradce.ihned.cz/2-17257700-F00000_d-d3.

diskreci rozhodce v průběhu rozhodčího řízení²⁷⁷, která je však v poslední době modifikována bohatou judikaturou dovolacího soudu, o níž bude řeč.

Vhodnost postupu je v první řadě vyjádřena tak, aby rozhodce postupoval bez zbytečných formalit. S tím úzce souvisí problematika lhůt. Vyjma lhůty k archivaci rozhodčích nálezů neobsahuje zákon o rozhodčím řízení jinou lhůtu. Rozhodce tak má při stanovování lhůt poměrně volnou ruku. Mám za to, že by měl vést řízení rychle a efektivně. Na druhou stranu není možné, aby rozhodce nařídil ústní jednání v krátké lhůtě po odeslání předvolání tak, že by bylo znemožněno se straně sporu připravit, jakož i se osobně zúčastnit jednání. Pochopitelně v zájmu zachování zásady rovnosti musí být lhůta pro obě strany rovnocenná.

Předem pojednání o dalších aspektech vhodného postupu rozhodce v rozhodčím řízení je nutné připomenout, že s ustanovením § 19 odst. 2 ZRŘ úzce souvisí ustanovení § 30 ZRŘ reflektující vztah mezi zákonem o rozhodčím řízení a občanským soudním řádem. V uvedeném ustanovení je zakotvena zásada přiměřené aplikace občanského soudního řádu tehdy, není-li úprava v zákoně o rozhodčím řízení. Zdánlivě zřejmé pravidlo přináší v praxi značné aplikační obtíže a nejasnosti. Občanský soudní řád totiž nelze aplikovat automaticky, bez dalšího, tehdy, není-li úprava v dohodě, pravidlech, popř. zákoně o rozhodčím řízení. I v těchto případech je nutné vykládat ustanovení § 30 ZRŘ optikou základních zásad, kterými jsou nižší formálnost a rovnost stran při uplatňování svých práv, to vše za předpokladu vhodného postupu rozhodce.

Poprvé byla nikoliv mechanická aplikace zmíněna v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25.4.2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005: „*Ono přiměřené znamená především zohlednění obecných zásad, na nichž stojí české rozhodčí řízení, to znamená použití norem občanského soudního řádu pod obecným rámcem zásad českého rozhodčího řízení.*“²⁷⁸ Citované rozhodnutí se dotýkalo problematiky poučovací povinnosti rozhodců v rámci rozhodčího řízení. Poučovací povinnost je upravena v občanském soudním řádu a představuje jednu ze základních procesních zásad civilního procesního práva. Dovolací soud uvádí, že: „*Smyslem ustanovení § 118a OSŘ (poučovací povinnost) je, aby účastníku nebyla žaloba zamítnuta proto, že neunesl břemeno tvrzení, aniž by byl poučen, že břemeno tvrzení má a o čem, a že účastníku*

²⁷⁷ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012, 919 s. ISBN 9788072018741. s. 412.

²⁷⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25.4.2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005.

*nelze zamítnout žalobu, protože neunesl důkazní břemeno, aniž by byl poučen, že takové důkazní břemeno má a o čem.*²⁷⁹

Poučovací povinnost je soud povinen splnit nejpozději do konce přípravného řízení a není-li jej, tak do konce prvního jednání ve věci samé. V opačném případě jde o porušení poučovací povinnosti.²⁸⁰ O poučovací povinnosti v civilním procesu existuje poměrně bohatá judikatura. To samé lze již nyní říci i o rozhodčím řízení. V minulosti tak bylo judikováno, že rozhodčí nález nesmí být pro strany sporu překvapivý²⁸¹, popř. nesmí být rozhodčí nález vydán tehdy, byl-li odmítnut důkaz strany sporu, kdy toto bylo následně v neprospěch této strany.²⁸² Poučovací povinnost, jakožto integrální součást požadavku spravedlivého procesu, poté potvrdil i Ústavní soud, když konstatoval, že není důvodu, proč by poučovací povinnost neměl mít rozhodce, jenž v rozhodčím řízení plní roli rozhodovacího orgánu místo soudu.²⁸³

Uvedená judikatura evokuje otázku, zda je rozhodce povinen vždy aplikovat poučovací povinnost či nikoliv? Mám za to, že existují případy, kdy nikoliv, nicméně spíše doporučuji aplikaci této zásady, neboť její nedodržení ve většině případů povede ke zrušení rozhodčího nálezu soudem. Na rozhodce by tato judikatura měla mj. působit i tak, aby opravdu zvážili přijetí funkce rozhodce, poněvadž jsou judikaturou zřetelně dávány najevo zvyšující se nároky na udržení procesní linie v rozhodčím řízení. Současně je zcela zřetelná zvyšující se judicializace rozhodčího řízení.

Poučovací povinnost má v civilním procesu význam především v rámci ústního jednání ve věci. V rozhodčím řízení není ústní jednání povinné a není-li povinné ústní jednání sjednáno stranami sporu v rámci dohody (pravidel), nejde o porušení ustanovení § 30 ZRŘ, § 19 odst. 2 ZRŘ, popř. práva na spravedlivý proces.²⁸⁴ V takovém případě je nutné účastníky sporu poučit písemně včetně poučení, co se stane, nebude-li vyhověno požadavku rozhodce na opravu, doplnění či specifikaci žaloby.

Z dalších procesních pravidel lze zmínit realizaci dokazování. Zde mám za to, že rozhodci mohou vyslýchat svědky, znalce či účastníky sporu volněji než v rámci

²⁷⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24.1.2013, sp. zn. 23 Cdo 1241/2011.

²⁸⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.6.2013, sp. zn. 29 Cdo 604/2012.

²⁸¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.3.2012, sp. zn. 32 Cdo 4706/2010.

²⁸² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.5.2010, sp. zn. 23 Cdo 3749/2008.

²⁸³ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 8.3.2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07.

²⁸⁴ KOHOUT, Martin. Absence ústního jednání jako zrušovací důvod ve smyslu ustanovení § 31 zákona o rozhodčím řízení. *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2010. [cit. 4.1.2014]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/absence-ustniho-jednani-jako-zrusovaci-duvod-ve-smyslu-ustanoveni-31-zakona-o-rozhodcim-rizeni-66192.html>.

civilního procesu, avšak při zachování zásady rovnosti stran při uplatňování práv. To v konečném důsledku dle mého názoru téměř odstraňuje možné odlišnosti mezi oběma typy řízení. Odlišnosti tak jsou v praxi spíše kosmetické (absence povinnosti svědka hovořit vestoje před pultem, častější písemný způsob výpovědi a výsledků atd.). Pokud jde o donucovací prostředky, zde již výše bylo uvedeno, že rozhodce těmito prostředky nedisponuje.

Občanský soudní řád však upravuje celou řadu dalších institutů, u kterých považují za vhodné se pozastavit a rozebrat je ve vztahu k rozhodčímu řízení. Civilní proces například velmi podrobně rozebírá problematiku účastenství. V rozhodčím řízení lze pochopitelně připustit přiměřenou aplikaci občanského soudního řádu, jednoznačným limitem v této věci je však rozhodčí smlouva, jakožto esenciální základ rozhodčího řízení. Rozhodčí smlouva totiž zavazuje až na výjimky (zavazuje menšinové akcionáře²⁸⁵ i akcionáře zrušované společnosti²⁸⁶) pouze strany rozhodčí smlouvy.

Další nedílnou součástí *de facto* každého sporného řízení jsou náklady řízení. Částečně již byly náklady nastíněny výše. Rozhodci nebrání přiměřeně aplikovat civilní soudní řád, což považují za efektivní, neboť rozhodce může v rámci sjednávání řízení například konstatovat, že náklady budou řešeny dle advokátního tarifu v souladu s aktuální judikaturou Ústavního soudu o nákladech řízení.²⁸⁷ To vše při zachování základy zásady úspěchu ve věci. V této souvislosti je nutné uvést, že naprostá většina arbitrážních center, jakož i stálý rozhodčí soud, má ve svých pravidlech obsaženu úpravu náklady rozhodčího řízení. Pro strany pak závěrečné rozhodnutí není v této oblasti ničím překvapivým.

Civilní soudní řád upravuje též možnost soudu vydat v odůvodněných případech předběžné opatření. Odůvodněnost je v civilním právu argumentována dočasnou potřebou upravit právní vztahy, popř. obava o následný výkon rozhodnutí.²⁸⁸ Je zřejmé, že prostřednictvím předběžného opatření jde o zásah do právních vztahů bez vydání konečného pravomocného rozhodnutí. Proto je nutné jej vykládat toliko restriktivně. Institut předběžného opatření je upraven i v rozhodčím řízení, konkrétně v § 22 ZRŘ: „*Ukáže-li se v průběhu rozhodčího řízení nebo i před jeho zahájením, že by mohl být*

²⁸⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.6.2007, sp. zn. 29 Odo 226/2006.

²⁸⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18.7.2006, sp. zn. 29 Odo 499/2005.

²⁸⁷ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 15.4.2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12.

²⁸⁸ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. ISBN 9788072018420. s. 289.

*ohrožen výkon rozhodčího nálezu, může soud na návrh kterékoli strany nařídit předběžné opatření.*²⁸⁹ Komparací obou právních úprav lze dojít k závěru, že zákon o rozhodčím řízení jako důvod pro vydání předběžného opatření uvádí pouze ohrožení výkonu rozhodnutí. Současně zde je patrná kontrolní a pomocná funkce soudu, kdy rozhodce ve vnitrostátních podmínkách není oprávněn předběžné opatření vydat.

Z dalších v civilním procesu užívaných institutů lze zmínit alternativní způsoby rozhodnutí, mezi které patří rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání, platební rozkaz, evropský platební rozkaz, elektronický platební rozkaz či směnečný platební rozkaz. Mám za to, že při zachování výše uvedených zásad rozhodčího řízení lze využít všechny nastíněné možnosti rozhodnutí. Totožný názor zastává i L. Lisse.²⁹⁰ Za překvapivé potom považuji rozhodnutí Nejvyššího soudu, že rozhodce nemůže vydat rozhodnutí formou směnečného platebního rozkazu.²⁹¹ S tímto rozhodnutím se neztotožňuji.

Zmíněné alternativy ke klasickému rozsudku jsou charakteristické důrazem na řádné doručování dokumentů. Právě doručování je do dnešního dne jednou z nejdiskutovanějších oblastí v rozhodčím řízení ve vztahu k možnostem vlastní úpravy stran či vlastního postupu rozhodce. Diskuse byly a jsou vedeny jak nad doručováním rozhodčího nálezu, tak nad doručováním ostatních písemností v rámci řízení. K nikoliv zanedbatelné změně navíc došlo v souvislosti s novelami z roku 2012 a 2013.

Do nabytí účinnosti novely zákona o rozhodčím řízení z roku 2012 platilo, že veškeré písemnosti v průběhu rozhodčího řízení šlo doručovat na základě smluvního ujednání v rozhodčí smlouvě vyjma rozhodčího nálezu, u kterého je bylo nutné jej doručovat v souladu s pravidly v občanském soudním řádu. Vyplývá to především z judikatury Nejvyššího soudu: *„Mají-li nastat účinky právní moci a vykonatelnosti rozhodčího nálezu ve stejném rozsahu jako v případě soudního rozhodnutí, je nezbytné trvat na dodržení pravidel, jimiž se řídí doručování rozhodnutí, vydaných v občanském soudním řízení. Do okruhu procesních otázek, jejichž úprava je v dispozici stran (rozhodců), doručování rozhodnutí nepatří.*²⁹²

²⁸⁹ Ust. § 22 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁹⁰ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012, 919 s. ISBN 9788072018741. s. 553.

²⁹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31.5.2011, sp. zn. 29 Cdo 1130/2011.

²⁹² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.5.2009, sp. zn. 20 Cdo 2103/2007.

Tato dle mého názoru komplikovaná koncepce vycházela ze zákonného ustanovení, že rozhodčí řízení končí vydáním rozhodčího nálezů. Novelou z roku 2012 však došlo ke změně zákonného ustanovení a nove rozhodčí řízení končí právní mocí rozhodčího nálezů. V reakci na tuto změnu mám za to, že i na doručování rozhodčího nálezů lze užít smluvní úpravu v rozhodčí smlouvě. Pravdou je, že mi dosud není známo rozhodnutí, které by tento názor vyvracelo. Rozhodci za jakýchkoliv okolností musí pravidla pro doručování řádně dodržovat. Porušení příslušných předpisů má za následek absenci nabytí právní moci a nemožnost vítězné strany podat rozklad rozhodčího nálezů v případě nedobrovolného plnění poražené strany sporu.

V souvislosti se zavedením datových schránek, které jsou povinné pro vybrané subjekty právních vztahů, došlo nově k zakotvení ustanovení § 19a ZRŘ: „*Rozhodce doručí písemnost na adresu datové schránky; není-li možné písemnost doručit do datové schránky, doručí písemnost na elektronickou adresu, kterou adresát rozhodci sdělil nebo kterou určil jako doručovací v rozhodčí smlouvě. Není-li možné doručit písemnost na adresy uvedené výše, doručí rozhodce písemnost na adresu, kterou adresát rozhodci sdělil nebo adresu uvedenou v rozhodčí smlouvě.*“²⁹³ Zákodárce tak v ustanovení stanovil pořadí a kritéria pro doručování písemností v rozhodčím řízení, přičemž tímto ustanovením se rozhodce musí řídit.

3.2.3 Povinnost rozhodce rozhodnout v souladu s právem na spravedlivý proces

Významnou povinností rozhodce je rozhodovat v souladu s právem na spravedlivý proces. Nutno opět dodat, že tato povinnost není explicitně vyjádřena v zákoně o rozhodčím řízení.

Níže bude v kapitole vyjádřeno, že rozhodce není osobou veřejné moci, nýbrž je osobou moci soukromé. Patrné je to již v právní úpravě, zejména potom v čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy.²⁹⁴

Ústavní soud na samém začátku své judikatury týkající se rozhodčího řízení deklaroval, že přijetím rozhodčího řízení, jakožto způsobu řešení daného konkrétního sporu na základě rozhodčí smlouvy, se strany současně vzdaly práva na projednání věci

²⁹³ Ust. § 19a zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁹⁴ Čl. 87 odst. 1 písm. d) ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

soudem a tím pádem i práva na spravedlivý proces dle čl. 36 Listiny: „*Rozhodci rozhodují spory, jestliže jejich pravomoc vyplývá pro daný spor z platné rozhodčí smlouvy uzavřené mezi stranami. Rozhodci (stejně jako rozhodčí soud samotný) nenalézají právo, ale tvoří (eventuálně napevno staví, vyjasňují, tedy narovnávají) závazkový vztah v zastoupení stran. Jejich moc není delegovaná svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud. Uzavřením platné rozhodčí smlouvy se strany dobrovolně a vědomě vzdávají práva na projednání své věci nezávislým a nestranným soudem ve smyslu článku 36 odst. 1 Listiny.*“²⁹⁵

Domnívám se, že situace není tak jednoznačná, jak dlouhá léta deklaroval Ústavní soud. Pro další analýzu je nutné citovat ustanovení § 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 EÚLP. Dle § 36 odst. 1 Listiny platí, že každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.²⁹⁶ Dle čl. 6 odst. 1 EÚLP má potom každý právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.²⁹⁷

Sám Ústavní soud v průběhu vývoje své judikatury svůj názor na vzdání se práva na spravedlivý proces korigoval. Zmínit lze především nálezy Ústavního soudu ze dne 8.3.2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07²⁹⁸, popř. nálezy Ústavního soudu ze dne 16.7.2013, sp. zn. I. ÚS 1794/10.²⁹⁹ Soud na základě zjištěných skutečností dospěl k závěru, že přesunutí řešení sporů k rozhodci neznamena vzdání se práva na spravedlivý proces a zejména potom to neznamena, že by rozhodce mohl na tato pravidla rezignovat.

Velký význam při určování vztahu rozhodčího řízení a práva na spravedlivý proces má judikatura Evropského soudu pro lidská práva. Předem dalšího pojednání je nutné zmínit, že je rozlišováno mezi rozhodčím řízením povinným a dobrovolným. Některé zahraniční právní řády upravují problematiku povinného rozhodčího řízení.

²⁹⁵ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 8.1.2007, sp. zn. II. ÚS 805/06.

²⁹⁶ Čl. 36 odst. 1 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

²⁹⁷ Čl. 6 odst. 1 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších předpisů.

²⁹⁸ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 8.3.2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07: „*Projednání věci v rozhodčím řízení z tohoto hlediska neznamena vzdání se právní ochrany, nýbrž představuje spíše její přesunutí na jiný rozhodující orgán, jenž nalézá právo; jinak by ostatně bylo pojmově nemyslitelné považovat rozhodčí řízení ve vztahu k soudnímu řízení za alternativní způsob řešení sporů.*“

²⁹⁹ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 16.7.2013, sp. zn. I. ÚS 1794/10.

Typicky je povinné rozhodčí řízení používáno pro pracovněprávní spory a pro spory na základě mezinárodních dohod o vzájemné ochraně investic.³⁰⁰ Pokud je rozhodčí řízení povinné, je Evropská úmluva akceptovatelná, neboť se jedná o jiný druh soudního řízení.³⁰¹ U dobrovolného rozhodčího řízení není tak jednoznačná. Evropský soud pro lidská práva dal najevo, že prostřednictvím rozhodčího řízení nedochází ke vzdání se práva na spravedlivý proces.³⁰² Tuto skutečnost dle A. Bělohávkova je nutné vzít v potaz i přes nemožnost aplikace Evropské úmluvy.³⁰³ Právní názor vyjadřující nemožnost přímé aplikace Evropské úmluvy přetrvává dodnes.

Rozhodci by tedy měli i v rozhodčím řízení dodržovat základní aspekty práva na spravedlivý proces při zohlednění specifík tohoto druhu řízení. Pravdou totiž zůstává, že je minimálně v právní teorii rozlišováno mezi právem na soudní ochranu a právem na ochranu. Pokud u soudní ochrany je argumentováno negativně, v žádném případě neztrácí účastníci rozhodčího řízení práva na právní ochranu.

3.2.4 Povinnost rozhodce rozhodnout dle zásad spravedlnosti

Zatímco soudci jsou při svém rozhodování vázáni zákonem, resp. právním řádem České republiky, u rozhodců je situace odlišná. Rozhodcům totiž zákon o rozhodčím řízení umožňuje rozhodovat dle zásad spravedlnosti.³⁰⁴ Základním ustanovením, které mj. prošlo výraznou změnou na základě novely ZRŘ z roku 2012, je ustanovení § 25 odst. 3 ZRŘ: „*Při rozhodování se rozhodci řídí hmotným právem pro spor rozhodným; mohou však spor rozhodnout podle zásad spravedlnosti, avšak jen tehdy, jestliže je k tomu strany výslovně pověřily. Ve sporech ze spotřebitelských smluv*

³⁰⁰ ZIMA, Petr. Český kříženec dobrovolného a povinného rozhodčího řízení *Pravníradce.ihned.cz* [online]. Economia a.s., 2006. [cit. 12.2.2014]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-18556120-cesky-krozenec-dobrovolneho-a-povinného-rozhodciho-řízení>.

³⁰¹ KYSELOVSKÁ, Tereza. Rozhodčí doložky (nejen) ve spotřebitelských smlouvách a ochrana základních lidských práv. In: DÁVID, Radovan, NECKÁŘ, Jan a SEHNÁLEK, David. *Cofola 2009: The conference proceedings*. 1. vyd. Brno: Masaryk university, 2009, 1 CD-ROM. ISBN 9788021048218.

³⁰² Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23.2.1999, č. 31737/96, *Osmo Suovaniemi a d. vs. SF*.

³⁰³ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, c, 1672 s. ISBN 9788071793427. s. 19.

³⁰⁴ BOUDA, Zbyněk. Povaha rozhodčích nálezů. *Ipravnik.cz* [online]. Nakladatelství C.H.Beck, s.r.o., 2008. [cit. 13.2.2014]. ISSN 0231-6625. Dostupné z: <http://www.pravnik.cz/a/289/povaha-rozhodcich-nalezu.html>.

*se rozhodci řídí vždy právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele.*³⁰⁵ Rozhodce je tak nucen rozlišovat mezi spory ze spotřebitelských a nespotebitelských smluv.

Co do koncepčního hlediska je rozhodování dle zásad spravedlnosti u nespotebitelských sporů přípustné tehdy, je-li rozhodce k tomuto rozhodování výslovně pověřen stranami sporu. V opačném případě není rozhodce oprávněn k takovému rozhodování přistoupit. U sporů ze spotřebitelských smluv, byť po tom bylo voláno z více stran³⁰⁶, nakonec rozhodování dle zásad spravedlnosti nebylo výslovně vyloučeno.³⁰⁷ Rozhodování dle zásad spravedlnosti je zde podmíněno tím, že jsou vždy aplikovatelné předpisy na ochranu spotřebitele. Tato podmínka vyvolává otázku, zda tedy vůbec lze užít zásady spravedlnosti. Domnívám se, že teoreticky by tento typ rozhodování byl možný, byť aplikačně velmi obtížný.

Odpověď na tuto otázku však podává judikatura Ústavního soudu, především potom rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 1.11.2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10: *„To, aby mohla být rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách platně dojednána, v první řadě předpokládá transparentní a jednoznačná pravidla pro určení osoby rozhodce. Tato podmínka splněna není za situace, kdy je v rozhodčí doložce stanoveno, že ... spor bude rozhodnut podle zásad spravedlnosti (equity).*“³⁰⁸ Závěrem lze tedy konstatovat, že rozhodování dle zásad spravedlnosti v rozhodčím řízení týkajícím se sporů ze spotřebitelských smluv není možné.

Výše došlo k nastínění použitelnosti rozhodování dle zásad spravedlnosti a podmínek pro užití tohoto typu rozhodování. Zbývá vymezit obsah pojmu rozhodování dle zásad spravedlnosti. Velmi podrobně se obecnými poznatky tohoto typu rozhodování věnuje L. Lisse: *„Rozhodování podle zásad spravedlnosti je prvkem charakteristickým pouze pro rozhodčí řízení. Pokud je v rozhodčí smlouvě obsažena „ekvitální klauzule“, je rozhodce oprávněn odchýlit se při rozhodování od platné kogentní právní úpravy a při respektování order public spor rozhodnout podle zásad,*

³⁰⁵ Ust. § 25 odst. 3 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

³⁰⁶ PELIKÁNOVÁ, Irena. České právo, Evropa a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*. 2011. roč. 21, č. 10, s. 17-26. ISSN 1210-6348. s. 18.

³⁰⁷ LISSE, Luděk. Euronovela zákona o rozhodčím řízení. *elaw.cz* [online]. eLAW.cz, 2011 [cit. 13.2.2014]. ISSN 1804-0551. Dostupné z: <http://www.elaw.cz/cs/obcanske-pravo/670-euronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni.html>.

³⁰⁸ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 1.11.2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10.

*které považuje na daný konkrétní případ aplikovatelné jako zásady „spravedlivé“. I v řízení, kde rozhodci rozhodují na základě zásad spravedlnosti, jsou však povinni respektovat požadavky stran obsažené v žalobním nebo protižalobním petitu a nemohou jít nad něj (arbiter ne eat ultra petitem). Rozhodování podle zásad spravedlnosti také neznamená, že rozhodci disponují řízením v nějaké zvýšené procesní míře. Jde pouze o to, že rozhodci mohou více přihlížet např. k obchodním zvyklostem nebo neaplikovat kogentní ustanovení zákona, jež se jim po jejich pečlivém uvážení jeví jako rozporná s tím, co je „spravedlivé a dobré“.*³⁰⁹

Zde odcitovaný názor především naznačuje mantinely, kde je rozhodce povinen se pohybovat. Základním mantinelem dle A. Bělohlávky je institut veřejného pořádku.³¹⁰ Posouzení překročení či nepřekročení pravidel veřejného pořádku je však vždy otázkou konkrétního případu. Veřejný pořádek nehraje až takovou roli ve vnitrostátním rozhodčím řízení. Naopak je tomu v rámci mezinárodního rozhodčího řízení, kde se výrazněji promítají vzájemné odlišnosti právních řádů a kde by se mohla objevit situace, kdy by rozhodování dle hmotného práva mohlo způsobit nespravedlnosti. I tak ale souhlasím s B. Kleinem, že těchto případů lze v praxi vysledovat velmi málo.³¹¹

Většina právní teorie, především potom z důvodu využití rozhodování dle zásad spravedlnosti v mezinárodním rozhodčím řízení³¹², rozlišuje mezi rozhodováním:

- *ex aequo et bono*;
- *amiable compositeur*.³¹³

Odlišnost obou součástí rozhodování dle zásad spravedlnosti naznačuje M. Rubino-Sammartano, když uvádí, že základním odlišujícím znakem je umožnění urovnat spor. Rozhodování dle *ex aequo et bono* představuje dle jeho názoru autoritativní rozhodování příslušného sporu, kdežto rozhodování jako *amiable*

³⁰⁹ LISSE, Luděk. Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012. *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2012. [cit. 13.2.2014]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/euronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-2012-82291.html>.

³¹⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1672 s. ISBN 9788071793427. s. 928.

³¹¹ KLEIN, Bohuslav. Pozapomenuté výhody rozhodčího řízení. *Právní fórum*. 2008. roč. 5., č. 4, s. 128-133. ISSN 1214-7966. s. 130.

³¹² REDFERN, Alan. *Law and practice of international commercial arbitration*. London : Sweet & Maxwell, 2004, 613 s. ISBN: 9780421892903. s. 140.

³¹³ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 399 s. ISBN 9788074780042. s. 238.

compositeur spíše představuje snahy urovnat spor prostřednictvím dohody. Druhý uvedený typ rozhodování dle zásad spravedlnosti tak představuje jakousi kvazi-soudní činnost hledání dohody mezi stranami.³¹⁴ Samotné odlišení považují za spíše teoretické a zejména v kontinentálním právním systému bývají v praxi oba typy rozhodování spojovány. Současně závisí na jednotlivých právních řádech. Zatímco rozhodování ve Francii je považováno za rozhodování dle *amiable compositeur*³¹⁵, ve Švýcarsku je převážně hovořeno o rozhodování *ex aequo et bono*. Přitom ani v jedné z těchto zmíněných zemí není ta či ona úprava výslovně uvedena. Tato skutečnost jasně naznačuje, že se jedná o detaily, které odlišují oba typy rozhodování.

Pravdou zůstává, že rozhodování dle zásad spravedlnosti má svoji tradici především ve státech *common law*. Z evropských států lze jmenovat především Švýcarsko, které patří k nejliberálnějším státům v oblasti mezinárodního rozhodčího řízení a to zřejmě důvod, proč je tolik vyhledávaným státem pro konání rozhodčího řízení.³¹⁶

Strany by při úvahách volby rozhodování dle zásad spravedlnosti měly důkladně zvážit možné důsledky této volby. Narážím především na problematický následný přezkum rozhodčího nálezu, resp. možnost jej změnit či zrušit. Stranám tuto volbu nelze příliš doporučit tam, kde rozhodce neznají. Pro rozhodce představuje rozhodování dle zásad spravedlnosti určitou výsadu oproti soudcům v rámci civilního soudního řízení, zároveň však ale výzvu v podobě naplnění vysokých, nejen právních, nároků na rozhodování. Do rozhodování dle zásad spravedlnosti totiž výrazně zasahují i další faktory, např. ekonomické a především potom morální.

³¹⁴ RUBINO-SAMMARTANO, Mauro. *International arbitration law and practice*. 2. revid. vyd. The Hague: Kluwer Law International, 2001, 1058 s. ISBN 9041114254. s. 471-473

³¹⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Transnacionální právo mezinárodního obchodu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 205 s. ISBN 8021008555. s. 176.

³¹⁶ FOUCHARD, Philippe, GAILLARD, Emmanuel, GOLDMAN, Berthold a SAVAGE, John. *Fouchard, Gaillard, Goldman on international commercial arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 1999, 1280 s. ISBN 9041110259. s. 77.

4 Postavení rozhodce ve fázi po skončení rozhodčího řízení

V následující kapitole dojde nejprve k vymezení případů ukončení rozhodčího řízení a následně bude kapitola zaměřena na ukončení účasti rozhodce v rozhodčím řízení. Poslední podkapitola se bude věnovat problematice odpovědnosti rozhodce, popř. rozhodčího soudu v rámci rozhodčího řízení.

4.1 Způsoby ukončení rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení lze ukončit následujícími způsoby:

- vydáním rozhodčího nálezu (anebo rozhodčího smíru)
- vydáním usnesení, kterým se řízení zastavuje³¹⁷

Mezi oběma způsoby ukončení rozhodčího řízení je rozhodující, zda dopadají na meritum sporu či nikoliv, resp. zda jde o rozhodování ve věci samé anebo nikoliv. Věc sama je dostatečně definována judikaturou týkající se civilního procesu, kterou v daném případě lze bez pochyb použít: *„Pojem „věc sama“ je totiž právní teorií i soudní praxí vykládán jednotně jako věc, která je tím předmětem, pro nějž se řízení vede. V řízení, v němž má být rozhodnut spor o právo mezi účastníky, kteří stojí proti sobě v postavení žalobce a žalovaného, je tedy za věc samu (v teorii se uvádí také věc hlavní) pokládán nárok uplatněný žalobou, o němž má být v příslušném řízení věcně rozhodnuto.“*³¹⁸

Zákon o rozhodčím řízení podrobněji neupravuje, ve kterých případech je rozhodce oprávněn rozhodnout usnesením. Optikou shora uvedené koncepce je patrné, že půjde o nemeritorní případy. Shodně i zde budeme moci použít příslušné ustanovení občanského soudního řádu, konkrétně ustanovení § 167 odst. 1 OSŘ: *„Nestanoví-li zákon jinak, rozhoduje soud usnesením. Usnesením se rozhoduje zejména o podmínkách řízení, o zastavení nebo přerušení řízení, o odmítnutí návrhu, o změně návrhu, o vzetí*

³¹⁷ SCHELLE, Karel a SCHELLEOVÁ, Ilona. *Rozhodčí řízení: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, 300 s. ISBN 808643219x., s. 106.

³¹⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21.10.2003, sp. zn. 25 Cdo 2013/2003.

*návrhu zpět, o smíru, o nákladech řízení, jakož i o věcech, které se týkají vedení řízení.*³¹⁹

S ohledem na rozsah a téma předkládané práce nebudou tyto způsoby ukončení rozhodčího řízení blíže rozebírány. Usnesením však mj. končí i rozhodčí řízení z důvodů na straně rozhodce, které budou podrobněji analyzovány v následující podkapitole.

4.2 Způsoby ukončení rozhodčího řízení z pohledu rozhodce

Pod způsoby ukončení rozhodčího řízení z pohledu rozhodce patří především vyloučení rozhodce z funkce a vzdání se funkce rozhodce, ať již povinnost vzdát se či možnost vzdát se funkce.

4.2.1 Vyloučení rozhodce z rozhodčího řízení

Vyloučení rozhodce je upraveno v ustanoveních § 8, § 11 a § 12 ZRŘ. Jejich vzájemný vztah byl dostatečně vymezen v kapitolách týkajících se nezávislosti a nestrannosti rozhodce. Pro problematiku vyloučení rozhodce je rozhodující, že okolnosti způsobující vyloučení rozhodce zde existovaly již v době jeho jmenování, avšak tento o nich nemohl při vynaložení příslušné obezřetnosti vědět, anebo jde o okolnosti, které vzniknou po jeho jmenování.³²⁰

V teorii je rozlišováno mezi těmito důvody pro vyloučení rozhodce:

- inkompatibilita funkcí
- ztráta či omezení svéprávnosti
- pozbytí předpokladů pro nestrannost a nezávislost rozhodce
- neschopnost výkonu funkce

Prvním důvodem je inkompatibilita funkcí. Přichází v úvahu tehdy, pokud se rozhodce stane státním zástupcem, soudcem či soudcem Ústavního soudu. V souladu s výše uvedeným pojednáním o slučitelnosti funkcí se inkompatibilita netýká funkcí

³¹⁹ Ust. § 167 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

³²⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1672 s. ISBN 9788071793427. s. 92.

jako notář či soudní exekutor. V praxi je nutno dodat, že půjde o zcela výjimečné situace. Na druhou stranu, rozhodcem může být zjednodušeně řečeno skoro každý, proto je nutné tuto problematiku reflektovat.

Druhý uvedený důvod je taktéž výjimečný, avšak taktéž jde o důvod, který je nutné zohlednit, neboť je teoreticky možný. Do jisté míry může mít spojitost se čtvrtým uvedeným důvodem, např. při autonehodě, po které dojde k takovému poškození organismu, že osoba vykonávající v době autonehody funkci rozhodce bude v konečném důsledku omezena na svéprávnosti.

Pokud jde o pozbytí předpokladů pro nestrannost a nezávislost rozhodce, zde lze plně odkázat na dříve uvedené. Nikde není vyloučeno, že tyto důvody nastanou teprve po zahájení, resp. v průběhu rozhodčího řízení.

Bezpochyby nejzajímavějším důvodem pro vyloučení rozhodce je jeho neschopnost výkonu funkce. Strany si mohou tento důvod pro vyloučení blíže upravit v ujednání o rozhodčím řízení. Náležitě však musí dbát na specifikaci dlouhodobé neschopnosti výkonu funkce. Pod tento pojem je pravděpodobně nutno zahrnout případy dlouhodobé hospitalizace. Dlouhodobá neschopnost by měla být vnímána objektivně. Mám však za to, že s výjimkou objektivně nemožných případů, by rozhodce měl zavčas vyhodnotit situaci a funkce se dobrovolně vzdát. Strany sporu mají totiž relativně omezené možnosti, jak vzniklou situaci řešit. První možností je vlastní dohoda, druhou možností potom obrátit se na soud s návrhem na vyloučení. Oba případy však ve svém důsledku znamenají prodloužení sporu a ztrátu zřejmě jediné objektivní výhody rozhodčího řízení, kterou je rychlost.

Zbývá podrobit analýze samotné řízení o vyloučení rozhodce. Dosud není evidována relevantní judikatura Nejvyššího soudu. Na nižší soudní úrovni byla tato otázka řešena Obvodním soudem pro Prahu 5, a následně potvrzena Městským soudem v Praze. Dle rozhodnutí těchto soudů jde o řízení, které se netýká věci samé, jde o řízení řídící se zákonem o rozhodčím řízení³²¹ a pokud jde o účastenství, to je totožné s účastenstvím v rozhodčím řízení.³²²

³²¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14.10.2010, sp. zn. 23 Cdo 4847/2009.

³²² Rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 20.10.2003, sp. zn. 10 C 263/2003, jež bylo následně potvrzeno rozhodnutím Městského soudu v Praze ze dne 2.4.2004, sp. zn. 18 Co 18/2004.

4.2.2 Možnost a povinnost vzdát se funkce rozhodce

Zákon o rozhodčím řízení u možnosti vzdání se funkce rozhodce hovoří o dvou možnostech:

- dohoda stran sporu
- existence závažných důvodů³²³

Dohoda stran nepřináší aplikační obtíže. Je patrné, že se na vzdání se funkce rozhodce musejí dohodnout všechny strany.

Jiná situace je u existence závažných důvodů, které nejsou zákonem o rozhodčím řízení blíže specifikovány. S. Popov uvádí, že: „Rozhodce se může své funkce vzdát jen ze závažných důvodů nebo se souhlasem stran. Závažným důvodem může být vážné onemocnění nebo úmrtí člena rozhodcovy rodiny, dlouhodobí pobyt mimo místo konání rozhodčího řízení související s výkonem zaměstnání, živelná pohroma apod.“³²⁴

Uvedené důvody demonstrují výjimečnost jejich užití. Je totiž značně nežádoucí, aby byla osoba rozhodce v průběhu rozhodčího řízení změněna, a to minimálně z důvodu prodloužení celého sporu. V průběhu řízení může dojít ke vzdání se funkce rozhodce např. z důvody neshody stran sporu s rozhodcem na výši odměny, což poukazuje na důležitost znalosti „postoje“ rozhodce k výši odměny, jakož i rozvaha stran při výběru rozhodce.³²⁵

Pokud jde o povinnost, ta je koncipována až jako druhá varianta hned po dobrovolném (možném) vzdání se funkce rozhodce. Povinnost vzdát se funkce rozhodce je vztahována na nenaplnění požadavků na funkci rozhodce dle ustanovení § 8 ZŘŘ týkající se především nezávislosti, nestrannosti a podjatosti rozhodce.

Někteří autoři rozlišují mezi vzdáním se funkce a odstoupením z funkce.³²⁶ Pravdou zůstává, že odstoupení od funkce rozhodce není zákonem upraveno. V souvislosti s odstoupením od funkce rozhodce bývá hovořeno o neumožnění řádného

³²³ Ust. § 5 odst. 3 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

³²⁴ POPOV, Simeon. Osoba rozhodce. *vseoarbitrazi.cz* [online]. Vše o arbitráži, 2006 [cit. 14.2.2014]. Dostupné z: <http://www.vseoarbitrazi.cz/pravnici.php>.

³²⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1672 s. ISBN 9788071793427. s. 332.

³²⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1672 s. ISBN 9788071793427.

výkonu činnosti v reakci na dohodu stran o rozhodčím řízení, popř. o nedostatku jazykových a odborných znalostí spor vést a autoritativně vyřešit. Osobně se domnívám, že uvedené důvody týkající se odstoupení spíše dopadají na možnost rozhodce vzdát se funkce. Odstoupení z funkce tak nepovažuji za samostatný institut, zejména potom z důvodu absence legislativní úpravy.

Úskalím institutu povinného vzdání se funkce je bezpochyby absence motivace rozhodce ve spojení s „nadějí“, že dlužník nenamítne podjatost rozhodce s věřitelem. Rozhodce, zejména ten, který ve velkém množství řešení obsahově totožné spory u téhož věřitele, se jen zcela výjimečně vzdá své funkce, byť v souladu s literou zákona k tomu byl od počátku, co se dověděl, že byl určen, povinen. Pravdou zůstává, že tento problém není problémem zákona, ale praxe, resp. morálky rozhodce a některé ze stran na straně jedné a aktivity druhé strany sporu na straně druhé.

4.3 Odpovědnost rozhodce (rozhodčího soudu)

Velmi aktuální a významnou, avšak v praxi mnohdy opomíjenou, otázkou, je odpovědnost rozhodce, popř. rozhodčího soudu. Zákon o rozhodčím řízení o odpovědnosti rozhodce či rozhodčího soudu nikde nehovoří. Následující podkapitoly si kladou za cíl podrobně vymežit problematiku odpovědnosti rozhodce, popř. rozhodčího soudu.

4.3.1 Odpovědnost obecně

Alespoň stručným způsobem považuji za vhodné vymežit odpovědnost v obecním právním slova smyslu. Ani obecná odpovědnost není v právním řádu definičně vymezena. J. Boguszak hovoří o tom, že pojem odpovědnosti není ani dost dobře možné definovat, neboť zasahuje i do jiných oblastí života, jako kupříkladu ekonomických či etických.³²⁷ J. Harvánek hovoří o tom, že odpovědnost představuje uplatnění nepříznivých právních následků stanovených právní normou vůči tomu, kdo

³²⁷ BOGUSZAK, Jiří, ČAPEK, Jiří a GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 2. přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004, 347 s. ISBN 8073570300. s. 189.

porušil právní povinnost.³²⁸ Z právně-teoretického hlediska lze u právní odpovědnosti rozlišit mezi třemi základními složkami, a to mezi protiprávností, následkem a příčinnou souvislostí mezi protiprávností a následkem.³²⁹

Předpokladem naplnění právní odpovědnosti je existence čtyř esenciálních prvků, kterými jsou subjekt, subjektivní stránka, objekt a objektivní stránka.

Co do druhů právní odpovědnosti je rozlišováno mezi

- trestně-právní odpovědností
- ústavně-právní odpovědností
- civilně-právní odpovědností
- správně-právní odpovědností.

Následující podkapitoly se budou věnovat odpovědnosti rozhodce, popř. rozhodčího soudu především optikou druhů právní odpovědnosti. Ústavně-právní odpovědnost nebude u rozhodce či rozhodčího soudu zkoumána, neboť tato za současného právního stavu nepřichází v úvahu.

4.3.2 Odpovědnost soudců při výkonu soudní moci

Předem pojednání o odpovědnosti rozhodce bude pojednáno o odpovědnosti soudců za výkon své moci. Důvodem je podobnost obou funkcí, minimálně co do základních rysů jejich činností. Pro soudce je základním právním předpisem zákon o soudech a soudcích.³³⁰

Pokud jde o trestněprávní odpovědnost, platí, že soudce není vyloučen z této povinnosti.³³¹ Soudce může být trestně stíhán tehdy, pokud k tomu dá souhlas prezident republiky. Pokud by prezident souhlas dal, následně se trestní řízení proti soudci řídí „klasicky“ trestněprávními předpisy.

³²⁸ HARVÁNEK, Jaromír, HUNGR, Pavel, DOSTÁLOVÁ, Jana, HOUBOVÁ, Drahomíra, URBANOVÁ, Martina, VEČEŘA, Miloš a BRZOBOHATÁ, Karin. *Teorie práva*. 2. opr. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 343 s. ISBN 8021035099. s. 236.

³²⁹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, 247 s. ISBN 8071790281. s. 201.

³³⁰ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů.

³³¹ KRAMER, Jaroslav. Neplatnost 72 hodin se soudci (část třetí). *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2012. [cit. 11.2.2014]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/efocus/72-hodin-se-soudci-cast-treti-81701.html>.

Další uvedenou odpovědností je odpovědnost správně-právní. Sem lze zařadit též kárnou odpovědnost soudců, kterou upravují ustanovení § 86-90 ZSS. Dle § 87 odst. 1 ZSS platí, že: „*Kárným proviněním soudce je zaviněné porušení povinností soudce, jakož i zaviněné chování nebo jednání, jímž soudce narušuje důstojnost soudcovské funkce nebo ohrožuje důvěru v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudů.*“³³² Soudci tak hrozí za kárné provinění odvolání z funkce, popř. snížení platu.

Nedílnou součástí odpovědnostní složky civilněprávní je odpovědnost za škodu. Dle § 78 odst. ZSS se odpovědnost za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím, rozhodnutím o vazbě, trestu nebo ochranném opatření a nesprávným úředním postupem se řídí zvláštním právním předpisem.³³³ Tímto předpisem je zákon o odpovědnosti státu.³³⁴ Pokud jde o odpovědnost soudců, český právní řád zná pravidla pro případ, že rozhodnutí soudce je nezákonné. Otázkou dalšího textu bude, zda tato odpovědnost stíhá i rozhodce či nikoliv.

4.3.3 Odpovědnost rozhodce

Opět je nutné v souvislosti s odpovědností rozhodce zopakovat, že vnitrostátní úprava neobsahuje o odpovědnosti rozhodce žádné ujednání. Pro naplnění odpovědnosti rozhodce z teoretického hlediska by bylo potřeba, aby byl identifikován subjekt a dále subjektivní stránka, objekt a objektivní stránka. U rozhodčího řízení, zejména potom optikou mezinárodního rozhodčího řízení, je významné, k jaké koncepci rozhodčího řízení tenduje ta či jiná země.

Rozhodce, jak již bylo uvedeno výše, může rozhodovat jako samostatný rozhodce, popř. jako rozhodce v rozhodčím senátu *ad hoc*, popř. jako rozhodce stálého rozhodčího soudu. Pokud jde o rozhodování jako samostatný rozhodce, popř. jako rozhodce v senátu složeném pro konkrétní případ, jedná se co do koncepce odpovědnosti o shodný případ.

³³² Ust. § 87 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů.

³³³ Ust. § 78 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů.

³³⁴ Zákon č. 82/1998 Sb. o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

Odlišná je však situace u rozhodce stálého rozhodčího soudu. Je odpovědný rozhodce, který vydá rozhodčí nález, anebo stálý rozhodčí soud, pod jehož hlavičkou vystupuje příslušný rozhodce? U soudců je situace taková, že u odpovědnosti za škodu je případně konstatována odpovědnost za škodu příslušnému soudu a finanční zadostiučinění je poskytováno žadateli prostřednictvím státní kasy. U rozhodců byla tato otázka řešena v rámci sporu, který došel až k Nejvyššímu soudu. Dle rozhodnutí dovolacího soudu je patrné, že rozhodci nejsou pasivně legitimováni, těmi je právě stálý rozhodčí soud: „Rozhodčí nálezy vydávané rozhodčími senáty, popř. jedinými rozhodci v rámci působnosti Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky jsou rozhodčími nálezy tohoto Rozhodčího soudu, nikoliv nálezy rozhodců. Z toho, že se rozhodnutí rozhodčího senátu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky přičítá Rozhodčímu soudu, je zřejmé, že rozhodci neodpovídají za škodu vzniklou rozhodováním, neboť rozhodují jménem Rozhodčího soudu. Ve sporu o náhradu takové škody proto není rozhodce věcně pasivně legitimován.“³³⁵

Dovolací soud tak co do koncepce rozhodl obdobně jako v případě odpovědnosti za škodu způsobené nezákonným rozhodnutím. Jinými slovy rozhodce není ten, kdo by za takové rozhodnutí byl odpovědný. Tím pochopitelně není vyloučeno, že by mohl být rozhodce postižen samotným stálým rozhodčím soudem. Takový postih by však dle mého názoru musel být výslovně zakotven ve vnitřních předpisech stálého rozhodčího soudu, popř. v rámci smluvního vztahu mezi rozhodcem a stálým rozhodčím soudem, existuje-li takový vztah.

Na druhou stranu se dovolací soud nedotkl dalších významných otázek. Je stálý rozhodčí soud oprávněn v následném regresním řízení požadovat po příslušném rozhodci uhrazení škody, kterou rozhodčí soud musel vynaložit poškozenému? Současné se dovolací soud nikterak nedotkl otázky odpovědnosti rozhodců *ad hoc*.

V neposlední řadě nepodal dovolací soud odpověď na otázku, zda má stálý rozhodčí soud právní subjektivitu či nikoliv. Na to dal kladnou odpověď až ve své další judikatuře: „Zákon může stanovit, že určitý subjekt je právnickou osobou, nejen tím, že jej za právnickou osobu prohlásí, nýbrž i tím, že danému subjektu – přestože jej za právnickou osobu výslovně neoznačuje – přizná vlastnosti, kterými se právnické osoby

³³⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.11.2007, sp. zn. 32 Cdo 1044/2005.

charakterizují; k těmto vlastnostem patří určení názvu a sídla, vlastní organizační struktura, vymezení orgánu, který je oprávněn právníckou osobu řídit a jednat jejím jménem (statutárního orgánu) a vlastní odpovědnost za majetkovou újmu způsobenou jinému. Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky je právníckou osobou a má způsobilost být účastníkem řízení.³³⁶

Pokud zkoumáme odpovědnost rozhodce *ad hoc*, v úvahu je nutné vzít jednotlivé koncepce rozhodčího řízení. V kapitole 2.5 práce byly uvedeny koncepce v tomto pořadí: smluvní, jurisdikční, smíšená a autonomní.

Odpovědnost dle smluvní doktríny by měla základ v smlouvě. Bližší analýzou jednotlivých prvků právní odpovědnosti (subjekt, objekt, subjektivní stránka, objektivní stránka) lze konstatovat, že snad jedině subjekt by zde byl bez výraznějších pochyb dán. Obtíže s identifikací by však nepochybně nastaly u subjektivní stránky, tedy u zavinění. Rozhodci by dle mého názoru musel být konstatován úmysl, což by v praxi nebylo jednoduché. Současně by v rámci objektivní stránky bylo otázkou, jak by bylo kvalifikováno porušení povinnosti rozhodce.³³⁷ V předchozích kapitolách bylo povinností rozhodce uvedeno pohříchu málo. Smluvní doktrína je tak dle mého názoru za stávající situace nepoužitelná.

Jurisdikční doktrína vyzdvihuje význam státu v rámci rozhodčího řízení a do značné míry potlačuje doktrínu smluvní. S jistým zjednodušením je na rozhodce nahlíženo jakožto na soudce. Logickým vyústěním tohoto zjednodušení by bylo tvrzení, že na rozhodce by se aplikovaly příslušné předpisy, které v otázce odpovědnosti stíhají soudce. Užil by se tedy zákon o odpovědnosti státu. Tato myšlenková koncepce však naráží na skutečnost, že rozhodce je osobou moci soukromé, a nikoliv moci veřejné, což bylo v minulosti deklarováno jak judikaturou³³⁸, tak odbornou literaturou.³³⁹ Za daných okolností nelze, a to analogicky, užít zákona o odpovědnosti státu. Jurisdikční doktrínu tak také užít nelze.

Smíšená doktrína má za cíl odstranit negativní součásti jurisdikční a smluvní doktríny. P. Raban v souvislosti se smíšenou doktrínou zmiňuje tzv. *teorii funkcionální*

³³⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25.2.2010, sp. zn. 29 Cdo 1899/2008.

³³⁷ RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, 745 s. ISBN 8071798738. s. 132.

³³⁸ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 28.1.2009, sp. zn. Pl. ÚS 37/08.

³³⁹ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002, 782 s. ISBN 8086473201. s. 79.

komparability rozhodce a soudce, která je užívána v anglosaském právním řádu.³⁴⁰ Teorie již ze samotného názvu vychází z koncepční obdobnosti obou funkcí. Úskalím v tomto případě není skutečnost, že rozhodce je osobou soukromé moci. Úskalí této teorie spatřuji v odlišném právním systému. Kontinentální právní systém je totiž založen na jiných zásadách. Užití této teorie tak dle mého názoru není možné. Do budoucna nevylučuji užití této teorie, muselo by však toto užití mít oporu v judikatuře, popř. v doktríně.

Jsem názoru, že ani jedna z uvedených koncepcí není v současné době užitečná. Za nejvhodnější koncepci považuji *teorii funkcionální komparability* rozhodce a soudce. Musela by však mít nějaký podklad, na základě kterého by měla být užívána. Za vhodné považuji i výslovné uvedení rozhodce např. do zákona o odpovědnosti státu, popř. vytvoření vlastních legislativních pravidel. K tomuto však dosud nedošlo. Bohužel jsem názoru, že úvahy o pojetí odpovědnosti za škodu u rozhodců jsou v samotných počátcích a je otázkou, kdy dojde k zakotvení právní úpravy, popř. čím se odpovědnost rozhodce bude řídit. Zásadně totiž nesouhlasím s absencí úpravy, neboť rozhodce by neměl zůstat bez „hrozby“ jakéhokoliv postihu za porušení povinností, je-li nadán možností vydat rozhodčí nález, který má shodné účinky jako rozhodnutí v civilním soudnictví.

Další odpovědností je odpovědnost správně-právní. Do roku 2012 nemohlo být o správně-právní odpovědnosti řeč. Novela ZRŘ z roku 2012 však zavedla u rozhodců, kteří chtějí rozhodovat spory ze spotřebitelských smluv, povinnost být zapsán v seznamu rozhodců. Ustanovení § 40c ZRŘ upravuje problematiku vyškrtnutí rozhodce ze seznamu. Důvody pro vyškrtnutí jsou následující:

- úmrtí, prohlášení za mrtvého
- pravomocné odsouzení za trestný čin
- pravomocné omezení ve svéprávnosti
- nemožnost být rozhodce podle jiných právních předpisů
- vlastní žádost rozhodce o vyškrtnutí ze seznamu³⁴¹

³⁴⁰ RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, 745 s. ISBN 8071798738. s. 133.

³⁴¹ Ust. § 40c odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

Další možností, jak rozhodce vyškrtnout ze seznamu, je jeho opakované, popř. závažné porušení povinností dle zákona o rozhodčím řízení. Zákonodárce v tomto případě výslovně zakotvuje odpovědnost rozhodce za porušení povinností. V takovém případě by se však jednalo o kárnou odpovědnost ve vztahu rozhodce vs. ministerstvo, které spravuje seznam rozhodců. Případné rozhodnutí o vyškrtnutí rozhodce ze seznamu by dle mého názoru mělo mít povahu správního rozhodnutí, které je přezkoumatelné prostřednictvím správní žaloby ve správním soudnictví.³⁴² Nutno však dodat, že z oficiálních stránek ministerstva spravedlnosti lze vyčíst, že dosud žádný rozhodce, který je v seznamu zapsán, nebyl vyškrtnut ze seznamu. Správní řízení o vyškrtnutí rozhodce tak dosud nebylo aplikováno.

Zbývá vymezit trestně-právní odpovědnost. Ta vychází z koncepce, že musí dojít k naplnění všech znaků skutkové podstaty, tedy k naplnění subjektu, subjektivní stránky, objektu, objektivní stránky, protiprávnosti a společenské škodlivosti, jakožto materiálního korektivu trestněprávní odpovědnosti.³⁴³ Výše bylo uvedeno, že není vyloučena trestněprávní odpovědnost o soudce, trestní stíhání je však podmíněno souhlasem prezidenta republiky. U rozhodců opět dochází k situaci, že trestněprávní odpovědnost není vůbec legislativně upravena. Rozhodce navíc ani není nikterak chráněn, jakožto „zvláštní“ osoba požívající zvýšené ochrany (např. imunity atd.)³⁴⁴

Z toho mj. vyplývá, že neexistuje žádná speciální skutková podstata trestného činu týkající se rozhodce, ani speciální skutková podstata trestného činu týkající se úředních osob či jiných privilegovaných subjektů. Současně však platí, že rozhodce je potenciální subjekt trestného činu jako každá jiná fyzická osoba. Není tedy vyloučeno spáchání de facto kteréhokoliv trestného činu. Pokud jde o funkci rozhodce, v úvahu přichází především spáchání trestného činu podvodu, možná legalizace výnosů z trestné činnosti, popř. jiné majetkové trestné činy. Tyto trestné činy však souvisejí s komplexní činností rozhodce, nikoliv k samotnému výkonu rozhodování. Za subjektivní názor rozhodce, který je vyjádřen v rozhodčím nález, dle mého názoru nelze rozhodce stíhat

³⁴² SKULOVÁ, Soňa, PRŮCHA, Petr, HAVLAN, Petr, JURNÍKOVÁ, Jana a KADEČKA, Stanislav. *Správní právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 428 s. ISBN 9788073801106. s. 212.

³⁴³ KRATOCHVÍL, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 921 s. ISBN 9788071790822. s. 219.

³⁴⁴ SKLENÁŘ, Jan. Obsahová a časová limitace možné zvýšené trestněprávní ochrany osoby rozhodce. *epravo.cz* [online]. Epravo.cz, 2005 [cit. 11.2.2014]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/obsahova-a-casova-limitace-mozne-zvysene-trestnepravni-ochrany-osoby-rozhodce-30431.html>.

v trestním řízení. Pokud jde o trestné činy týkající se úplatkářství, tyto trestné činy narážejí u rozhodce na skutečnost, že musí být spáchány úřední osobou, popř. v obecném zájmu. Ani jedno u rozhodčího řízení nepřichází v úvahu.

4.3.4 Odpovědnost rozhodce v zahraničních právních úpravách

Výše uvedené možné koncepce řešení otázky odpovědnosti rozhodce do značné míry vycházejí ze zahraničních právních úprav, popř. z pojetí příslušných právních systémů. To platí především o anglosaských zemích, které upřednostňují *teorii funkcionální komparability* rozhodce a soudce.

U zemí, kde převládá kontinentální právní systém, je typické, že povětšinou absentuje jakákoliv právní úprava.³⁴⁵ Na druhou stranu rakouská právní úprava připouští odpovědnost rozhodce za průtahy v řízení. Byť je pro rozhodčí řízení typická rychlost ve srovnání s civilním procesem, považují za vhodné tuto odpovědnost zakotvit. Současně však musí existovat předpis, popř. návod, jak průtahy hodnotit a jak je případně nahradit a zda i v penězích. Německá právní úprava koncipuje odpovědnost tehdy, pokud jedná rozhodce v rámci rozhodčího řízení hrubě nedbale, anebo úmyslně protiprávně.³⁴⁶

Úpravu odpovědnosti rozhodce je možné spatřit v čl. 29 *Arbitration Act* (anglický zákon o rozhodčím řízení). Úprava však spočívá spíše ve vyloučení odpovědnosti rozhodce při výkonu své funkce. Citované ustanovení dopadá i na zástupce, popř. zaměstnance daného rozhodce. Výjimkou v obou případech je jednání rozhodce ve zlém úmyslu. Nutno dodat, že snahy o vyloučení odpovědnosti rozhodce nejsou v žádném případě ojedinělé.³⁴⁷ Tyto snahy lze spatřit především v úpravách zahraničních stálých rozhodčích soudů, které ve svých jednacích řádech obsahují imunitu rozhodce při výkonu své moci.³⁴⁸ V neposlední řadě lze zmínit čl. 16 Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži, který zní:

³⁴⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy: (včetně překladů předpisů o rozhodčím řízení a pravidel stálých rozhodčích soudů)*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1762 s. ISBN 9788074004520.

³⁴⁶ RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, 745 s. ISBN 8071798738. s. 141.

³⁴⁷ TWEEDDALE, Andrew a TWEEDDALE, Karen. *Arbitration of commercial disputes: international and English law and practice*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2007, 1010 s. ISBN 9780199216475. s. 146.

³⁴⁸ SCHÄFER, Erik, VERBIST, Herman a IMHOOS, Christophe. *ICC arbitration in practice*. Austin: Wolters Kluwer, 2005, 380 s. ISBN 9041123083. s. 161.

„S výhradou úmyslného provinění, strany se vzdávají v nejvyšší možné rozsahu podle rozhodného práva, jakýchkoli nároků vůči rozhodcům, orgánu pro jmenování a vůči jakékoli osobě jmenované rozhodčím senátem vyplývajících z jakéhokoli jednání nebo opomenutí v souvislosti s rozhodčím řízením.“³⁴⁹

Snahy spočívající v zakotvení imunity rozhodce v rozhodčím řízení mají svůj původ především ve zmírnění pravděpodobnosti vzniku konfliktu s právním řádem státu, kde má být rozhodčí nález vykonáván.

Pokud jde o trestněprávní odpovědnost, A. Bělohávek podotýká, že některé právní řády výslovně zakotvují skutkovou podstatu trestného činu, kterého se může dopustit rozhodce.³⁵⁰ V opačném případě platí totéž, co pro vnitrostátní právní úpravu, tedy že rozhodce je „běžným“ subjektem trestního práva, která může spáchat kterýkoliv trestný čin v trestním zákoně uvedený.

³⁴⁹ čl. 16 Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži.

³⁵⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, 1276 s. ISBN 9788074000966. s. 1023-1025.

5 Rozhodčí řízení nejen z pohledu osoby rozhodce *de lege*

ferenda

V reakci na shora uvedený text pojednávající o osobě rozhodce v mezinárodním rozhodčím řízení lze konstatovat, že rozhodčí řízení prošlo a prochází v poslední době výraznými legislativními změnami, jakož i dochází k výraznému nárůstu diskusí nad tímto alternativním způsobu řešení sporu. V některých kapitolách výše byl nastíněn vlastní názor na danou problematiku. V následujících řádcích dojde jak ke zhodnocení analyzované problematiky, tak k vyjádření vlastních návrhů na případné legislativní či jiné řešení do budoucna.

Náhledem na jednotlivé legislativní změny, resp. novely zákona o rozhodčím řízení z roku 1994 lze konstatovat, že ke dni sepsu této práce došlo toliko k sedmi novelizacím. To by při srovnání např. s daňovými předpisy či občanským soudním řádem mohlo naznačovat, že jde o právní předpis stabilní, vůči kterému nejsou vznášeny výtky ze strany odborníků či ze strany veřejnosti. Tuto verzi však nesdílím. Pravdou zůstává, že v prvních letech zákon o rozhodčím řízení diskutován příliš nebyl. Ke změně došlo dle mého názoru až se vznikem a fungováním arbitrážních center, které ve velkém množství produkovaly rozhodčí nálezy, jež byly následně podrobeny exekucním řízením u soudních exekutorů. Důvodem tohoto rozmachu byla především široce pojatá arbitrážibilita, kterou zákonodárce v zákoně o rozhodčím řízení připustil.

Následovala výrazná diskuse, především u právní odborné obce, kterou lze s určitým zjednodušením rozdělit na dva tábory. První tábor představovali kritici současné podoby rozhodčího řízení a druhý potom zastánci tehdejší podoby rozhodčího řízení, mezi které šlo řadit především aktivní rozhodce. Do celé diskuse se, dle mého názoru poněkud nešťastně, vložil Nejvyšší soud a následně Ústavní soud se svými rozhodnutími týkajícími se rozhodčích doložek odkazujících na arbitrážní centra a jejich poplatkové a jednacích řády. Ve spojení s činností zákonodárce, který i přes jisté legislativní návrhy byl navenek pasivní, vznikla situace, která si dle mého názoru žádala co nejrychlejší řešení.

K možnému řešení situace došlo prostřednictvím novely zákona o rozhodčím řízení z roku 2012. Zákonodárci bezesporu nelze vytknout snahy o legislativní reflexi

problematiky ochrany spotřebitelů, která ve spojení s rozhodčím řízením byla opakovaně deklarována Evropským soudním dvorem, a která nebyla českým zákonodárcem náležitě zohledněna, což bylo nejednou předmětem kritiky. Mám za to, že novela z roku 2012 částečně vyřešila otázku přípustnosti sporů ze spotřebitelských smluv v rozhodčím řízení a otázku přípustnosti arbitrážních center, jejich fungování a otázku určení osoby rozhodce prostřednictvím třetí osoby, tzv. *appointing authority*. Mnoho dalších otázek k diskusi a k řešení však zodpovězeno nebylo. Jen namátkou lze jmenovat problematiku pracovněprávních vztahů řešených před rozhodci v kontextu zvýšené ochrany zaměstnance, problematiku odpovědnosti rozhodce či obecně problematiku vedení řízení z pohledu rozhodce optikou nejrůznějších procesních institutů.

Po nabytí účinnosti novely zákona o rozhodčím řízení poté došlo k dalšímu vývoji judikatury týkající se rozhodčích doložek, která došla až tak daleko, že soudní exekutor je povinen z moci úřední zkoumat platnost rozhodčích doložek vydaných arbitrážními centry a pokud tato doložka není dle judikatury platná, je i exekuční titul neplatný a exekuci tak nelze vykonat. Další vývoj judikatury nelze dle mého názoru příliš odhadnout či předvídat. Patrné jsou především tendence směrem k ochraně spotřebitele a směrem ke zvýšené kontrole rozhodců realizujících rozhodčí řízení.

Domnívám se, že současný stav rozhodčího řízení, a to v praxi i na legislativní úrovni, zapříčinil jak zákonodárce, tak soustava obecných soudů a Ústavního soudu, v neposlední řadě i rozhodci a strany sporu. Předem pojednání o jednotlivých výše analyzovaných aspektech rozhodčího řízení a pozice rozhodce v tomto typu řízení by si své místo zasloužila úvaha nad kompletní legislativní úpravou stávajícího zákona. Mám totiž za to, že současný zákon o rozhodčím řízení vyvolává příliš mnoho otázek do diskuse, přičemž na mnoho z nich neexistuje názorová jednotu a navíc dochází k vydávání nekonzistentní judikatury.

Podstata nového zákona o rozhodčím řízení by dle mého názoru tkvěla v důkladnější úpravě především průběhu rozhodčího řízení a vymezení základních povinností a práv rozhodce a smluvních stran. V tomto lze odkázat na veškeré diskuse a úskalí, která způsobuje ustanovení § 30 zákona o rozhodčím řízení. Došlo by tak de facto k vytvoření řádu obdobnému občanskému soudnímu řádu. Pozitivem nové úpravy by dle mého názoru byla eliminace či odstranění stávajících problémů. Negativem by

naopak bylo upuštění od tradičního pojetí rozhodčího řízení, kdy jsou to smluvní strany, které si mohou sjednat řešení sporů prostřednictvím rozhodčího řízení, a toto činí mnohdy z důvodů nižší formálnosti tohoto řízení. Na druhou stranu, volá-li se po zvýšené ochraně spotřebitele, pak je důkladnější právní úprava namístě a pokud jde o nespotebitelské spory, zde je situace řešitelná pomocí vlastních pravidel rozhodčího řízení, což je do značné míry umožněno již nyní.

Jelikož se ale nedomnívám, že lze ve výhledové době očekávat vznik nového zákona o rozhodčím řízení, který by obdobně jako civilní soudní řád obsahoval konkrétní úpravu samotného procesu, v následujícím textu podrobím kritice výše analyzovanou problematiku a navrhnou možné změny do budoucna.

Pokud jde o personální předpoklady pro výkon funkce rozhodce, domnívám se, že by měla být zrušena podmínka zápisu do seznamu rozhodců u sporů ze spotřebitelských smluv. Naopak za pozitivní změnu považuji povinné právní vzdělání. Přesnější právní úpravu by si bezesporu zasloužila otázka inkompatibility funkce rozhodce a notáře, popř. soudního exekutora. U požadavku bezúhonnosti se přikláním ke slovenské koncepci, kdy se za bezúhonnou osobu považuje i osoba, která spáchala trestný čin, avšak nikoliv úmyslně.

U subjektivních osobnostních předpokladů pro výkon funkce rozhodce existuje dostatečná právní úprava, avšak nedostatečné dodržování v praxi. Informační povinnost je bezesporu povinností, kterou lze uvítat, neboť podává přehled o tom, zda ustanovený rozhodce již v minulosti řešil spor, kde vystupovala některá ze stran, anebo nikoliv. Je otázkou, proč tuto povinnost nezakotvit i do sporů nespotebitelských. Osobně se přikláním k této verzi, aby informační povinnost byla všeobecná.

Problematika ustavení rozhodce do funkce byla dle mého názoru vtažena do diskusí o rozporuplnosti rozhodčího řízení nedůvodně. Novela zákona o rozhodčím řízení nicméně výslovně zakotvila možnost určit rozhodce prostřednictvím třetí osoby. V tomto ohledu tedy souhlasím s novou právní úpravou. Při této příležitosti považuji za důležité vyzdvihnout potřebu rozhodčí smlouvy na samostatné listině u sporů ze spotřebitelských sporů. Osobně mám za to, že již tato zvýšená ochrana spotřebitele v rámci rozhodčího řízení je dostačující a není třeba další ochrany v podobě dalších podmínek pro řádnou rozhodčí smlouvu. Na druhou stranu zakotvením nových podmínek na rozhodčí smlouvu bezesporu dojde ke zvýšení informovanosti

spotřebitele, po které je tolik voláno. Obecně se však domnívám, že ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení je zcela nadbytečně vysoká. Judikatura posledních let v rozhodčím řízení, která několikrát doznala zásadních změn bez změny legislativy, toliko poukazuje na absenci jakékoliv koncepce směrem ve vztahu rozhodčího řízení a spotřebitelů. Ochranu spotřebitelů je nutno brát jako institut poskytující určité „výhody“ spotřebiteli, nikoliv jako bezbřehou ochranu, resp. pomoc, kterou je maskována pasivita a nevědomost spotřebitele. Nelze tedy než si přát sjednocení judikatury, nejen v otázce určení rozhodce, jmenování rozhodce a platnosti rozhodčí smlouvy.

Co do pravomocí rozhodců vyzdvihují novelizovanou úpravu pravomoci rozhodce rozhodnout o vlastní pravomoci, resp. u pravidel námitek proti pravomoci rozhodce, kdy byla zohledněna problematika spotřebitelů. U přípustnosti sporů v rozhodčím řízení lze dle mého názoru rozšířit ochranu slabší strany i na spory z pracovněprávních vztahů. Není dle mého názoru jediného důvodu, proč tomu tak nemůže být. S přípustností řešení těchto sporů v rozhodčím řízení se ztotožňuji. Naopak jako možný návrh *de lege ferenda* považuji zvýšení pravomocí rozhodců v oblasti předběžných opatření. Jako vhodnou považuji v tomto ohledu právní úpravu Slovenska, od níž by se vnitrostátní úprava mohla inspirovat.

U povinností rozhodce lze apelovat například na důslednější kontrolu povinnosti rozhodce archivovat rozhodčí nálezy. Tato povinnost má význam např. v následném nahlížení do spisu v případě řízení o zrušení rozhodčího nálezu soudem, popř. obecně pro informační účely stran sporu. Mám za to, že tato povinnost je hojně porušována rozhodci. U povinnosti vést spor v souladu s § 19 ZRŘ lze zákonodárci částečně vytknout vágní pojmy v tomto ustanovení uvedené. Na druhou stranu je stranám sporu poskytnuto široké oprávnění si mnoho otázek upravit jimi samotnými. Popřípadě je možné odkázat na pravidla rozhodce či rozhodčího senátu. Za negativum současného stavu považuji judikaturu týkající se poučovací povinnosti rozhodce v průběhu řízení. Domnívám se, že bezbřehé lpění nad dodržováním této zásady není v souladu se zásadami rozhodčího řízení. Tato zásada má své místo v civilním procesu nicméně v rozhodčím řízení je nutné počítat s odchylným způsobem řešení sporu.

V rámci kapitoly týkající se ukončení účasti rozhodce v rozhodčím řízení mám výtky spočívající především v absenci jakékoliv úpravy týkající se odpovědnosti rozhodce při výkonu své funkce. Pokud by vznikly diskuse na téma nového důkladněji

upraveného zákona o rozhodčím řízení, považuji za vhodné zakotvit problematiku odpovědnosti rozhodce obdobné odpovědnosti soudce, tedy mj. i za nezákonné rozhodnutí, popř. za průtahy v rozhodčím řízení, byť druhá uvedená možnost by byla spíše možností výjimečnou.

Závěr

Tématem předkládané rigorózní práce byla osoba rozhodce v mezinárodním rozhodčím řízení. Práce byla strukturována do následujících kapitol:

- Úvod
- Rozhodčí řízení jako možnost řešení sporů nejen v České republice
- Postavení rozhodce ve fázi do zahájení rozhodčího řízení
- Postavení rozhodce v průběhu rozhodčího řízení
- Postavení rozhodce po ukončení rozhodčího řízení
- Analýza současného stavu rozhodčího řízení a návrhy *de lege ferenda*
- Závěr práce

V kapitole věnující se rozhodčímu řízení jako možnosti řešení sporů nejen v České republice byly definovány pojmy rozhodčí řízení a mezinárodní rozhodčí řízení. Dále bylo pojednáno o historii rozhodčího řízení a nechybí ani výklad o rozhodčím řízením za účasti spotřebitele či bez něj, analýza dalších alternativních způsobů řešení sporů a v neposlední řadě byly předmětem rozboru jednotlivé doktrinní přístupy k rozhodčímu řízení, které ovlivňují náš náhled na mnoho otázek týkajících se rozhodčího řízení, jakými jsou uznání a výkon rozhodčího nálezu, povaha rozhodčí smlouvy, vztah rozhodce a stran sporu, jakož i odpovědnost rozhodců při výkonu funkce. Do budoucna bude bezesporu zajímavé sledovat vývoj alternativních způsobů řešení sporů, které nabývají na významu především v anglosaském právním systému.

Následující tři kapitoly byly zaměřeny na postavení rozhodce v rozhodčím řízení od jeho samotného počátku, resp. ještě před jeho zahájením, přes postavení rozhodce v průběhu řízení až po jeho postavení po ukončení rozhodčího řízení, ať již meritorním či nemeritorním způsobem.

V první kapitole byl kladen důraz především na obsah rozhodčí smlouvy, její členění a odraz této problematiky ve světle novely zákona o rozhodčím řízení. Dále byl důraz kladen na personální předpoklady rozhodce pro výkon funkce. Zmíněny byly jak předpoklady objektivního charakteru (zletilost, svéprávnost, inkompatibilita), tak subjektivního charakteru (nezávislost, nepodjatost, nestrannost). Analýze byly

podrobeny především otázky: seznam rozhodců, povinné právnické vzdělání ve spotřebitelských věcech u objektivních předpokladů a komplexně otázka nestrannosti rozhodce a úskalí tohoto předpokladu v teorii a v praxi.

Ve druhé kapitole došlo k nastínění základních pravomocí a povinností rozhodce v kontextu celého rozhodčího řízení. Mám za to, že tato problematika dosud nebyla v literatuře příliš analyzována, navíc právní úprava je v tomto ohledu dost strohá. Základní pravomocí rozhodce je oprávnění vydat rozhodčí nález, jenž má stejnou právní sílu jako rozhodnutí v civilním soudním řízení, a dále potom oprávnění rozhodnout o vlastní pravomoci spor řešit a autoritativně rozhodnout. Za nejvýznamnější povinnost rozhodce potom považuji povinnost nebýt podjatý a rozhodnout v mezích zákona, jakož i rozhodčí smlouvy. Nutno zdůraznit, že se nejedná o vyčerpávající výčet povinností a pravomocí, nýbrž toliko o výčet dle mého názoru základních pravomocí a povinností, kterými rozhodce disponuje. Ve třetí kapitole potom došlo na analýzu jednotlivých případů ukončení účasti rozhodce v rozhodčím řízení. Nedílnou součástí této kapitoly byla též problematika odpovědnosti rozhodce, která se jen velmi sporadicky objevuje v odborných publikacích. Přitom se však jedná o téma velmi aktuální, které by si zasloužilo legislativní řešení. K tomu však zatím rozhodně nedošlo a výhledově s nejvyšší pravděpodobností nedorazí.

Následovala kapitola, ve které byla celá zkoumaná problematika podrobena hodnocení ze strany autora předkládané práce. Nejprve byl autorem práce nastíněn problém spočívající v nesystematických pokusech o řešení stávající podoby zákona o rozhodčím řízení a jako možné řešení byla navržena komplexní změna zákona o rozhodčím řízení, která by jej co do obsahu přiblížila stávající podobě občanského soudního řádu. Jako alternativu k této variantě legislativní změny byly následně uvedeny některé návrhy týkající se jednotlivých oblastí, o nichž bylo v práci pojednáno. Nechyběla komparace se zahraniční právní úpravou, kdy ve vybraných případech byla pozitivně hodnocena tato úprava a navržena jako možné řešení.

Vypracováním této práce, jejímž tématem byla osoba rozhodce v mezinárodním rozhodčím řízení, mám za to, že jsem splnila cíl práce v samotném úvodu stanovený.

Rozhodčí řízení představuje jak ve vnitrostátním, tak v mezinárodním měřítku stále častěji využívaný nástroj pro řešení majetkových sporů. Důvodů četného využití rozhodčího řízení je více. Zmínit lze především rychlost rozhodčího řízení, kdy

ve většině případů dochází k rychlejšímu získání rozhodčího nálezu jakožto exekučního titulu. Oproti tomu soudní řízení se nejen v České republice potýká s problémem v podobě průtahů sporů, s čímž přímo úměrně souvisí i otázka efektivity faktického vymáhání v řízeních požadovaných nároků, nejčastěji na zaplacení.

Rozmach rozhodčího řízení je zapříčiněn vedle rychlosti tohoto alternativního způsobu řešení sporů, také nižším stupněm formálnosti řízení a v neposlední řadě potom široce nastaveným okruhem sporů, které jsou v rozhodčím řízení řešitelné. Posledně uvedený důvod přímo dopadá na Českou republiku, která v rámci komparace s ostatními státy patří k těm, kde je tzv. arbitrabilita nastavena velmi široce. Mimo jiné jsou arbitrabilní spory ze spotřebitelských smluv, které tvoří nemalé procento případů řešených v rozhodčím řízení.

Dalším důvodem majícím vliv na oblibu rozhodčího řízení je osoba rozhodce, která vystupuje v daném řízení, řízení vede po procesní stránce a je oprávněna spor autoritativně rozhodnout. Lze konstatovat, že osoba rozhodce má zásadní vliv na oblibu a četnost užití rozhodčího řízení. Jelikož nelze v současné literatuře nalézt dostatek publikací či článků věnovaných výlučně tématu postavení rozhodce v rozhodčím řízení, byla předkládána práce právě na toto téma především zaměřena.

Při úvahách nad koncepcí celé práce převážila analýza jednotlivých práv, popř. povinností, anebo institutů, které se rozhodce týkají, a to od samého počátku řízení, přes jeho průběh až po fázi po ukončení rozhodčího řízení. Před samotnou analýzou jednotlivých fází bylo rozhodčí řízení definováno, zmíněn mezinárodní rozměr analyzované problematiky a vymezeny byly jak druhy rozhodčího řízení, tak další alternativní způsoby řešení sporů, tak v neposlední řadě jednotlivé doktríny rozhodčího řízení, které do značné míry ovlivňují minimálně právně-teoretický náhled na některé navazující otázky v rozhodčím řízení.

V rámci první fáze před samotným zahájením rozhodčího řízení je rozhodující způsob ustavení rozhodce do funkce, přijetí jeho funkce samotným rozhodcem a v neposlední řadě koncepce a naplnění osobnostních předpokladů pro výkon funkce, a to jak objektivních, tak subjektivních. Rozebírána byla především problematika určení osoby rozhodce prostřednictvím rozhodčích doložek. Tento dlouhodobě kritizovaný způsob určení a judikaturou odmítaný způsob určení rozhodce byl nakonec zákonem výslovně uznán za platný způsob určení rozhodce. Současně došlo na analýzu

přípustnosti existence arbitrážních center. Z osobnostních předpokladů byly zdůrazněny změny, které zakotvila novela zákona z roku 2012. Diskutována byla především koncepční stránka celé věci, kdy u vybraných sporů je nově zásadně požadováno právní vzdělání. Osobnostní předpoklady objektivního charakteru byly podrobeny též komparaci se zahraničními právními řády, popř. zahraničními řády některých významných stálých rozhodčích soudů. U subjektivních osobnostních předpokladů byl opětovně zdůrazněn výrazný problém v podobě časté existence vztahu mezi rozhodcem a stranou sporu, zásadně věřitelem, který lze kvalifikovat jako porušení povinnosti být nezávislý a nestranný. Nástin řešení byl zmíněn spíše v obecném měřítku. Výše uvedený problém je problémem i v mezinárodním měřítku.

V rámci druhé fáze řízení byl proveden demonstrativní výčet práv a povinností, které se týkají rozhodce v samotném průběhu rozhodčího řízení, které je zahajováno podáním a doručením žalobního návrhu a následně písemným přijetím rozhodce, že přijímá svoji funkci a bude ji řádně vykonávat. Vyzdvihnuto bylo především oprávnění rozhodce (rozhodčího senátu) sám rozhodnout o vlastní pravomoci, což svědčí o významné roli rozhodčího řízení na poli způsobů řešení sporů i o respektu ze strany státu. Zdůrazněna byla i vlastnost rozhodčího nálezu být po nabytí právní moci a vykonatelnosti exekucním titulem. Tato koncepce je vlastní naprosté většině evropských států. V rámci povinností rozhodce jsou zásadní především povinnost rozhodovat v mezích rozhodčí smlouvy, popř. v mezích ustanovení § 19 zákona o rozhodčím řízení a současně rozhodovat dle zásady práva na spravedlivý proces, anebo v případě výslovného pověření rozhodnout dle zásad spravedlnosti. U většiny oprávnění i povinností rozhodce byla důsledně rozlišena problematika spotřebitelských a nespotebitelských sporů. Totéž platí i o otázce ustavení rozhodce do funkce a požadavků na osobnostní předpoklady rozhodce.

Třetí fáze se potom týkala postavení rozhodce po ukončení jeho účasti v rozhodčím řízení. Zdůrazněny byly otázky možnosti či povinnosti vzdát se funkce a otázka vyloučení rozhodce. Za zásadní otázku, která však pohříchu není legislativně ani právně-teoreticky uspokojivě řešena, je otázka odpovědnosti rozhodce při výkonu své funkce. Zdůrazněny tak byly možné přístupy k této problematice včetně rozboru jejich využitelnosti a aplikace při zachování stávajícího právního řádu.

V poslední kapitole byly prezentovány dílčí závěry autora práce, které byly komplexně vyhodnoceny. Rovněž byly předloženy návrhy na možné vylepšení rozhodčího řízení v právních předpisech, popř. v praxi. Byly nejen kriticky zhodnoceny jednotlivé v práci analyzované aspekty rozhodčího řízení, ale i uvedeny možné návrhy na komplexní legislativní změnu v podobě zakotvení rozhodčího řízení do zákona, obdobně jako je tomu u civilního procesu. Práce totiž dle autora poukázala na četné nedostatky při analýze právní úpravy postavení osoby rozhodce, které je nutné řešit a odstranit.

Seznam literatury

A. Monografie

1. ADEN, Menno. *Internationale Handelsschiedsgerichtsbarkeit : Kommentar zu den Schiedsverfahrensordnungen*. 2. vyd. München: BECK. 2003. 783 s. ISBN 3406491782;
2. BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy: (včetně překladů předpisů o rozhodčím řízení a pravidel stálých rozhodčích soudů)*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1762 s. ISBN 9788074004520;
3. BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 1277-2190. ISBN 9788074000966;
4. BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 829 s. ISBN 9788073804138;
5. BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 595 s. ISBN 9788071792970;
6. BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1672 s. ISBN 9788071793427;
7. BOER, Th. D. M. *Facultative choice of law*. Recueil des Cours. sv. 257, Haag, Boston, Londýn: Martinus Nijhoff Publishers. s. 243. ISBN 9789041104403;
8. BOGUSZAK, Jiří, ČAPEK Jiří a GERLOCH Aleš. *Teorie práva*. 2. přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004, 347 s. ISBN 8073570300;
9. BORN, Gary. *International commercial arbitration*. Austin: Wolters Kluwer, 2009, 1738 s. ISBN 9789041127594;
10. BUREŠ, Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír a KRČMÁŘ, Zdeněk. *Občanský soudní řád: komentář*. 9. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1043-2088. ISBN 8071793787;
11. ČIHÁK, Libor. *Didaktická pomůcka ke studiu struktury a systému občanského práva*. Karlovy Vary: Advokátní kancelář Šendera a Čihák, 2001, 99 s;
12. DOBIÁŠ, Petr a kol. *Recentní aspekty vnitrostátní a mezinárodní arbitráže*, Plzeň: Aleš Čeněk 2012;
13. DOBIÁŠ, Petr a kol. *Současné trendy řešení sporů v rozhodčím řízení*, Plzeň: Aleš Čeněk 2013;

14. DOBIÁŠ, Petr, Kovařík Zdeněk, Hálová Markéta. *Zákon o mezinárodním právu soukromém – komentář*, Praha: Leges. 2013;
15. ELLER, Otakar. *Mezinárodní občanské právo procesní*. 1. vyd. Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1987, 93 s. ISBN 000289698;
16. FOUCHARD, Philippe, GAILLARD, Emmanuel, GOLDMAN, Berthold a SAVAGE, John. *Fouchard, Gaillard, Goldman on international commercial arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 1999, 1280 s. ISBN 9041110259;
17. HARVÁNEK, Jaromír, HUNGR, Pavel, DOSTÁLOVÁ, Jana, HOUBOVÁ, Drahomíra, URBANOVÁ, Martina, VEČEŘA, Miloš a BRZOBOHATÁ, Karin. *Teorie práva*. 2. opr. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 343 s. ISBN 8021035099;
18. HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše. *International Commercial Arbitration Handbook*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 108 s. ISBN 9788024432588;
19. KLEIN, Bohuslav a DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení: výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1.3.2007*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2007, 254 s. ISBN 9788073572648;
20. KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002, 782 s. ISBN 8086473201;
21. KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, 247 s. ISBN 8071790281;
22. KRATOCHVÍL, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 921 s. ISBN 9788071790822;
23. KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009. ISBN 9788072392315;
24. KUČERA, Zdeněk a TICHÝ, Luboš. *Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním: komentář*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989, 362 s. ISBN 8070380209;
25. LEW, Julian D. *Applicable Law in International Commercial Arbitration*. Dobbs Ferry, NY: Oceana: Sijthoff & Noordhoff. 1978, 633 s.;
26. LEW, Julian D., MISTELIS, Loukas A. a KRÖLL, Stefan M. *Comparative international commercial arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, 953 s. ISBN 9041115684;

27. LIONNET, Klaus. *Handbuch der internationalen und nationalen Schiedsgerichtsbarkeit: systematische Darstellung der privaten Handelsschiedsgerichtsbarkeit für die Praxis der Parteien*. 3. vyd. Stuttgart: Richard Boorberg. 2005. 895 s. ISBN 9783415034303;
28. LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012, 919 s. ISBN 9788072018741;
29. MACUR, Josef a STAVINHOVÁ, Jaruška. *Úvod do teorie občanského práva procesního*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1990, 110 s. ISBN 8021000996;
30. MOSES Margaret L. *The Principles and Practise of International Commercial Arbitration*. 2. vyd. New York: Cambridge University Press. 2008. 390 s. ISBN 9780521866668;
31. MOTHEJZÍKOVÁ, Jitka a STEINER, Vilém. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1996, 214 s. ISBN 8071790346;
32. PAULSSON, Jan. *The freshfields guide to arbitration and ADR: clauses in international contracts*. 3. vyd. The Hague: Kluwer Law International, 2010, 175 s. ISBN 904113400X;
33. PETROCHILOS, Georgios. *Procedural law in international arbitration*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2004, 436 s. ISBN 0199249482;
34. POUDRET, Jean – Francois a Sébastien BESSON. *Comparative law in international arbitration*. 2. vyd. Londýn: Sweet & Maxwell, 2007, 952 s. + 1 příl. (8 s.), ISBN 9780421932104;
35. RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, 745 s. ISBN 8071798738;
36. REDFERN, Alan. *Law and practice of international commercial arbitration*. Londýn: Sweet & Maxwell, 2004, 613 s. ISBN: 9780421892903;
37. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 386 s. ISBN 9788074780042;

38. RUBELLIN-DEVICHI, Jacqueline. *L'arbitrage: nature juridique. Droit interne et droit international privé*. Paris: Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, 1965, 412 s.;
39. RUBINO-SAMMARTANO, Mauro. *International arbitration law and practice*. 2. rev. vyd. The Hague: Kluwer Law International, 2001, 1058 s. ISBN 9041114254;
40. RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 254 s. ISBN 8086898431;
41. RŮŽIČKA, Květoslav. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. 1. vyd. Praha: Prospektrum, 1997, 163 s. ISBN 8071750514;
42. SANDERS Pieter. *Arbitration, International encyclopaedia of comparative law*. Tübingen: J.C.B. Mohr, 1996. ISBN 90-411-1235-9;
43. SANDERS, Pieter. *Quo vadis arbitration?: sixty years of arbitration practice*. The Hague: Kluwer Law International, 1999, 451 s. ISBN 9041112359;
44. SELUCKÁ, Markéta. *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, 134 s. ISBN 9788074000379;
45. SCHELLE, Karel a SCHELLEOVÁ, Ilona. *Rozhodčí řízení: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, 300 s. ISBN 808643219x;
46. SCHELLE, Karel a SCHELLEOVÁ, Ilona. *Alternativní způsoby řešení obchodních sporů*. 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2006, 179 s. ISBN 8023980122;
47. SCHELLE, Karel a SCHELLEOVÁ, Ilona. *Schuldeneintreibung in der Tschechischen republik*. Praha: GRIN Verlag, 2009, 89 s. ISBN 9783640486489;
48. SKULOVÁ, Soňa, PRŮCHA, Petr, HAVLAN, Petr, JURNÍKOVÁ, Jana a KADEČKA, Stanislav. *Správní právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 428 s. ISBN 9788073801106;
49. STAVINHOVÁ, Jaruška a HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003, 660 s. ISBN 8021032715;
50. STRIEDER, Joachim. *Rechtliche Einordnung und Behandlung des Schiedsgerichtsvertrages*. Köln: Heymans. 1984. 347 s. ISBN 3452196038;

51. SCHÄFER, Erik, VERBIST, Herman a IMHOOS, Christophe. *ICC arbitration in practice*. Austin: Wolters Kluwer, 2005, 380 s. ISBN 9041123083;
52. ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Milan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, 1375 s. ISBN: 9788074000553;
53. TICHÝ, Milík. *Projekty a zakázky ve výstavbě*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, 342 s. ISBN 9788074000096;
54. TWEEDDALE, Andrew a TWEEDDALE, Karen. *Arbitration of commercial disputes: international and English law and practice*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2007, 1010 s. ISBN 9780199216475;
55. WEGEN, Gerhard a WILSKE, Stephan. *Arbitration in 47 jurisdictions worldwide*. London: Global Arbitration Review, 2009;
56. WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. ISBN 9788072018420;

B. Příspěvky ve sbornících

1. ANDRLE, Pavel. K podjatosti, nezávislosti a nestrannosti rozhodce a třetí osoby, jež má jmenovat rozhodce. In: SEHNÁLEK, David et al. *Dny práva - 2009 - Days of Law*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 1581 - 1588. ISBN 978-80-210-4990-1;
2. DOBIÁŠ, Petr. The Distinctive Features of Independence and Impartiality of Arbitrators in Insurance Matters. In: Bělohlávek, Alexander, Rozehnalová, Naděžda et al. *Czech (& Central European) Yearbook of Arbitration* New York: Juris, 2014. s. 93-114. ISBN 978-1-937518-39-4.
3. HRADILOVÁ, Veronika. Diversity in the scope of arbitrability: Commercial aspect of arbitration vs. Broad scope of arbitrable issues in the selected legal systems. In: *Cofola 2010: the conference proceedings*. 1st ed. Brno: Masaryk University, 2010, 1 CD-ROM. ISBN 9788021051515;
4. HÝBLOVÁ, Karla. Rozhodčí řízení v pracovněprávních vztazích. In: SEHNÁLEK, David et al. *Dny práva - 2009 - Days of Law*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 1717 - 1726. ISBN 978-80-210-4990-1;

5. CHLEBCOVÁ, Radka. Odras doktrín rozhodčího řízení v národní legislativě. In: SEHNÁLEK, David et al. *Dny práva - 2009 - Days of Law*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4990-1;
6. KORDAČ, Zbyněk. Pravomoci rozhodců z komparativního pohledu. In: DÁVID, Radovan et al. *Dny práva – 2010 – Days of law*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. s. 2305 - 2311. ISBN 9788021053052;
7. KYSELOVSKÁ, Tereza. Rozhodčí doložky (nejen) ve spotřebitelských smlouvách a ochrana základních lidských práv. In: DÁVID, Radovan, NECKÁŘ, Jan a SEHNÁLEK, David. *Cofola 2009: the conference proceedings*. 1. vyd. Brno: Masaryk university, 2009, 1 CD-ROM. ISBN 9788021048218.;
8. NOVÝ, Zdeněk. Nekalá rozhodčí doložka v českém právu. In: SEHNÁLEK, David et al. *Dny práva - 2009 - Days of Law*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 1797 - 1817. ISBN 978-80-210-4990-1;
9. SVOBODOVÁ, Klára. Hodnocení aplikace procesních norem lex arbitri ve fázi uznání a výkonu rozhodčího nálezů. In: DÁVID, Radovan et al. *Dny práva – 2010 – Days of law*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 9788021053052;
10. TRÁVNÍČKOVÁ, Simona. Subjektivní mezinárodní prvek v rozhodčím řízení. In: DÁVID, Radovan et al. *Dny práva – 2010 – Days of law*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 9788021053052;

C. Články v odborných periodikách

1. BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Rozhodčí řízení v tzv. smluvních vztazích spotřebitelského typu. *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 3, s. 89-99. ISSN 1214-7966;
2. BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a PEZL, Tomáš. Aplikace procesních předpisů na rozhodčí řízení. *Právní rádce*. 2008. roč. 16, č. 2. ISSN 1210-4817;
3. DOBIÁŠ, Petr: Nová právní úprava rozhodčího řízení v Rakousku, *Právník*. 2007, roč. 146, č. 3, s. 325-336. ISSN 0231-6625;
4. DOBIÁŠ, Petr: Uznání a výkon rozhodčích nálezů zrušených ve státě původu podle relevantní judikatury zahraničních obecných soudů, *Právník*. 2006, roč. 145, č. 9, s. 1074-1087. ISSN 0231-6625;

5. HORSKÁ, Jana a BURIAN, Jakub. Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách ve světle aktuální judikatury českých soudů a ESD. *Bulletin advokacie*. 2010. roč. 20, č. 4, s. 22-23. ISSN 1210-6348;
6. HULMÁK, Milan a TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (1. část). *Obchodněprávní revue*. 2010, roč. 3, č. 6. ISSN 1803-6554;
7. CHOLENSKÝ, Robert, Nové pojetí povinnosti a mlčenlivosti a legislativní předpoklady mediace. *Právní forum*. 2010. roč. 7. č. 3. s. 129-132. ISSN 1214-7996;
8. JÍLKOVÁ, Renata. Alternativní způsoby řešení sporu. Proč mediace? *Bulletin advokacie*. 2002, roč. 12, č. 10, s. 68-76. ISSN 1210-6348;
9. KLEIN, Bohuslav. Pozapomenuté výhody rozhodčího řízení. *Právní fórum*. 2008. roč. 5., č. 4, s. 128-133. ISSN 1214-7966;
10. KORDAČ, Zbyšek. Zkušenosti se současnou právní úpravou a praxí alternativních metod řešení sporů v USA. *Právní fórum*. 2010. ročník 7. č. 3. s. 133-138. ISSN 1214-7996;
11. MOKRÝ, Antonín. Nezávislost a nestrannost soudce – vzájemná souvislost a podmíněnost pojmů. *Právní praxe*. 1993. roč. 1, č. 8. ISSN 1211-0825;
12. PELIKÁNOVÁ, Irena. České právo, Evropa a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*. 2011. roč. 21, č. 10, s. 17-26. ISSN 1210-6348;
13. POLČÁK, Radim. Elektronické právní jednání – změny, problémy a nové možnosti v zákoně č. 89/2012 Sb. *Bulletin advokacie*. 2013, roč. 23, č. 10, s. 34-40. ISSN 1210-6348;
14. RABAN, Přemysl. K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu *Bulletin advokacie*. 2003, roč. 13, č. 1, s. 22-27. ISSN 1210-6348;
15. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Rozhodčí řízení – alternativa k řízení soudnímu. *Právní fórum*. 2008. roč. 5. č. 4. s. 121-127. ISSN 1214-7996;
16. STEINER, Vilém. *K teoretické koncepci rozhodčí smlouvy v mezinárodní arbitráži*. Právník, č. 1, 1971;
17. SVATOŠ, Martin. Nestrannost a nezávislost rozhodců: Od konfliktu zájmů k přátelství na sociální síti. *Právní rádce*, 2012, č. 6, 34-37 s. ISSN 1210-4817.;

18. VRCHA, Pavel. Vyloučení soudce v civilním řízení. *Právní rádce*. 2004. roč. 12, č. 7, s. 12-18. ISSN 1210-4817;
19. ZOULÍK, František. Některé problémy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*. 2007, roč. 17, č. 1, s. 13-16. ISSN 1210-6348;

D. Soudní rozhodnutí

1. Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23.2.1999, č. 31737/96, *Osmo Suovaniemi a d. vs. SF.* ;
2. Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové pobočka v Pardubicích ze dne 29.3.2012, sp. zn. 18 Co 118/2012;
3. Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 2.4.2004, sp. zn. 18 Co 18/2004;
4. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30.5.2007, sp. zn. 32 Odo 229/2006;
5. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2009, sp. zn. 33 Cdo 2675/2007;
6. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10.11.2004, sp. zn. 32 Odo 217/2004;
7. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21.11.2012, sp. zn. 23 Odo 4476/2011;
8. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21.6.2012, sp. zn. 29 Cdo 5146/2009;
9. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14.6.2006, sp. zn. 32 Odo 977/2005;
10. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31.1.2008, sp. zn. 33 Odo 135/2006;
11. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2010, sp. zn. 23 Cdo 2672/2008;
12. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31.7.2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008;
13. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11.5.2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010;
14. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25.4.2013, sp. zn. 33 Cdo 556/2013
15. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14.10.2010, sp. zn. 23 Cdo 4847/2009;
16. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23.2.2011, sp. zn. 23 Cdo 111/2009;
17. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2008, sp. zn. 20 Cdo 2857/2006;
18. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10.7.2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012;
19. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31.5.2011, sp. zn. 29 Cdo 1130/2011;
20. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23.10.2010, sp. zn. 20 Cdo 476/2009;
21. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.3.2007, sp. zn. 32 Odo 95/2006;
22. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.4.2010, sp. zn. 23 Odo 4895/2009;
23. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.3.2013, sp. zn. 23 Cdo 2406/2011;
24. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22.9.2005, sp. zn. 20 Cdo 168/2005;

25. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.3.2005, sp. zn. 20 Cdo 2798/2004;
26. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25.2.2010, sp. zn. 29 Cdo 4575/2008;
27. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.4.2011, sp. zn. 23 Cdo 3744/2009;
28. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25.4.2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005;
29. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24.1.2013, sp. zn. 23 Cdo 1241/2011;
30. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.6.2013, sp. zn. 29 Cdo 604/2012;
31. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.3.2012, sp. zn. 32 Cdo 4706/2010;
32. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.5.2010, sp. zn. 23 Cdo 3749/2008;
33. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18.7.2006, sp. zn. 29 Odo 499/2005;
34. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.5.2009, sp. zn. 20 Cdo 2103/2007;
35. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21.10.2003, sp. zn. 25 Cdo 2013/2003;
36. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14.10.2010, sp. zn. 23 Cdo 4847/2009;
37. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.11.2007, sp. zn. 32 Cdo 1044/2005;
38. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25.2.2010, sp. zn. 29 Cdo 1899/2008;
39. Rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 20.10.2003, sp. zn. 10 C 263/2003;
40. Rozhodnutí Rozhodčího soudu při IAL SE (Institute of Arbitration Law) ze dne 11.11.2009, sp. zn. 209/2009;
41. Rozhodnutí Soudního dvora ze dne 22.11.2001, sp. zn. C-541/99 a 542/99, Cape Snc proti Idealservice Srl a Idealservice MN RE Sas proti OMAI Srl;
42. Rozhodnutí Soudního dvora ze dne 12.1.2006, sp. zn. C-361/04, Ruiz-Picasso and Others v OHIM;
43. Rozhodnutí Soudního dvora ze dne 22.6.2006, sp. zn. C-24/05, August Storck KG v. OHIM;
44. Rozhodnutí Soudního dvora ze dne 26. 10. 2006, sp. zn. C-168/05 Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL;
45. Rozhodnutí Soudního dvora ze dne 6.10.2009, sp. zn. C-40/08 Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira ;
46. Rozhodnutí Soudního dvora ze dne 4.6.2009, sp. zn. C-243/08 Pannon GSM Zrt. v. Sustikné Györfi Erzsébet;
47. Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 1.11.2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10;
48. Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 24.10.2013, sp. zn. III. ÚS 562/12;

49. Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 15.7.2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02;
50. Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 24.10.2006, sp. zn. III. ÚS 613/06;
51. Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 22.12.2010, sp. zn. III. ÚS 1275/10;
52. Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 22.10.2002, sp. zn. IV. ÚS 435/02;
53. Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 8.3.2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07;
54. Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 15.4.2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12;
55. Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 8.1.2007, sp. zn. II. ÚS 805/06.;
56. Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 16.7.2013, sp. zn. I. ÚS 1794/10;
57. Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 28.1.2009, sp. zn. Pl. ÚS 37/08;
58. Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 4.12.2003, sp. zn. IV. ÚS 511/03
59. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 24.2.1998, sp. zn. 5 Cmo 318/1997;
60. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 28.5.2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008;

E. Právní předpisy

1. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších předpisů;
2. Směrnice Evropského Parlamentu a Rady č. 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách a o změně směrnic 84/450/EHS, 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení (ES) č. 2006/2004;
3. Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, ve znění pozdějších předpisů (etický kodex);
4. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů;
5. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů ;
6. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 176/1964 Sb., o Evropské úmluvě o obchodní arbitráži, ve znění pozdějších předpisů;
7. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb., o Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů;
8. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů;

9. Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů;
10. Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů;
11. Zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů, ve znění pozdějších předpisů;
12. Zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů;
13. Zákon č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů;
14. Zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb. ve znění pozdějších předpisů;
15. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů;
16. Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, ve znění pozdějších předpisů;
17. Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů;
18. Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů;
19. Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů;
20. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů;
21. Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů;
22. Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů;
23. Zákon č. 244/2002 Z.z. o rozhodcovském konání, ve znění pozdějších předpisů

F. Díla v elektronických pramenech

1. BOUDA, Zbyněk. Povaha rozhodčích nálezů. *Ipravnik.cz* [online]. Nakladatelství C.H.Beck, s.r.o., 2008. [cit. 13.2.2014]. ISSN 0231-6625. Dostupné z: <http://www.pravnik.cz/a/289/povaha-rozhodcich-nalezu.html>;
2. *Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a*

- další související zákony.* In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 20. 9. 2013].;
3. GONSORČÍKOVÁ, Miluše. Právně teoretické aspekty procesní smlouvy jako nástroje upravujícího rozhodčí řízení. *Ipravnik.cz* [online]. Nakladatelství C.H.Beck, s.r.o., 2003. [cit. 2.10.2012]. ISSN 0231-6625. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/civilni-proces/pd_1/art_3708/detail.aspx;
 4. HANULIAK, Ladislav a David MÜLLER. Rozhodčí řízení Vám ušetří čas i peníze. *hn.ihned.cz* [online]. Economia a.s., 2013. [cit. 7.10.2013]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-60658250-rozhodci-rizeni-vam-usetri-cas-i-penize>;
 5. HRABEC, Jan. Jeden případ libovůle obecných soudů ve vztahu k rozhodčímu řízení. *lisse.cz* [online]. LISSE LEGAL, 2010 [cit. 2.1.2014]. Dostupné: <http://www.lisse.cz/cz/clanek/jeden-pripad-libovule-obecneho-soudu-ve-vztahu-k-rozhodcimu-rizeni-26/?vote=1>;
 6. International Bar Association (IBA): Guidelines on Conflict of Interests in International Arbitration [online] International Bar Association [cit. 10.12.12]. Dostupné z: http://www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx;
 7. JANUŠ, Jan. Vladimír Balaš: Stát mohl zefektivnit fungování soudní soustavy. *Pravniradce.ihned.cz* [online]. Economia a.s., 2012. [cit. 5.10.2013]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-55468850-stat-mohl-zefektivnit-fungovani-soudni-soustavy>;
 8. KOHOUT, Martin. Judikatura obecných soudů v otázce uznání dluhu a rozhodčí řízení. *elaw.cz* [online]. eLAW.cz, 2010 [cit. 7.10.2013]. ISSN 1804-0551. Dostupné: <http://www.elaw.cz/obchodni-pravo/238-judikatura-obecných-soudů-v-otázce-uznání-dluhu-zavazku-a-rozhodci-rizeni-.html> ;
 9. KOHOUT, Martin. Absence ústního jednání jako zrušovací důvod ve smyslu ustanovení § 31 zákona o rozhodčím řízení. *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2010. [cit. 4.1.2014]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/absence-ustniho-jednani-jako-zrusovaci-duvod-ve-smyslu-ustanoveni-31-zakona-o-rozhodcim-rizeni-66192.html>;

10. KORDAČ, Zbyšek. Mezinárodní arbitráž v ČR: reforma nutná. *Jinepravo.blogspot.cz* [online]. 2012. [cit. 5.10.2013]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2012/06/mezinarodni-arbitraz-v-cr-reforma-nutna.html>;
11. KORDAČ, Zbyšek. Pozor při určování rozhodců!. *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2008. [cit. 14.2.2014]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pozor-pri-urcovani-rozhodcu-53952.html> ;
12. KOS, Jiří. Pohled na vývoj a změnu judikatury Nejvyššího soudu ČR týkajících se rozhodčích doložek a postavení arbitrážních center. *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2011. [cit. 2.1.2014]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pohled-na-vyvoj-a-zmenu-judikatury-nejvyssiho-soudu-cr-tykajici-se-rozhodcich-dolozek-a-postaveni-arbitraznich-center-75637.html>;
13. KRAMER, Jaroslav. Neplatnost 72 hodin se soudci (část třetí). *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2012. [cit. 11.2.2014]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/efocus/72-hodin-se-soudci-cast-treti-81701.html>;
14. LISSE, Luděk. Neplatnost rozhodčí smlouvy arbitrážního centra aneb konec (podvodníků?) rozhodců ad hoc v Čechách, na Moravě a ve Slezsku? *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2010. [cit. 23.9.2013]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/neplatnost-rozhodci-smlouvy-arbitrazniho-centra-aneb-konec-podvodniku-rozhodcu-ad-hoc-v-cechach-na-morave-a-ve-slezsku-60960.html>;
15. LISSE, Luděk. Rozhodčí soud v. arbitrážní centrum. *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2011. [cit. 23.9.2013]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-soud-vs-arbitrazni-centrum-69770.html>;
16. LISSE, Luděk a Martin KOHOUT. Obligatorní náležitosti rozhodčí smlouvy jako součásti spotřebitelských smluv de lege ferenda. *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2011. [cit. 7.10.2013]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/obligatorni-nalezitosti-rozhodci-smlouvy-jako-soucasti-spotrebitelskych-smluv-de-lege-ferenda-73060.html>;

17. LISSE, Luděk. Oprávnění rozhodce zkoumat svoji pravomoc. *elaw.cz* [online]. eLAW.cz, 2011 [cit. 2.1.2014]. ISSN 1804-0551. Dostupné: <http://www.elaw.cz/cs/obcanske-pravo/396-opravneni-rozhodcu-zkoumat-svoji-pravomoc.html>;
18. LISSE, Luděk. Euronovela zákona o rozhodčím řízení. *elaw.cz* [online]. eLAW.cz, 2011 [cit. 13.2.2014]. ISSN 1804-0551. Dostupné z: <http://www.elaw.cz/cs/obcanske-pravo/670-euronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni.html>;
19. LISSE, Luděk. Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012. *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2012. [cit. 13.2.2014]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/euronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-2012-82291.html>;
20. POKORNÝ, Miroslav a Helena CHADIMOVÁ. Krátké zamyšlení nad novou úpravou obchodních podmínek dle NOZ. *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2013. [cit. 30.10.2013]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/kratke-zamysleni-nad-novou-upravou-obchodnich-podminek-dle-noz-88469.html>;
21. POPOV, Simeon. Osoba rozhodce. *vseoarbitrazi.cz* [online]. Vše o arbitráži, 2006 [cit. 14.2.2014]. Dostupné z: <http://www.vseoarbitrazi.cz/pravnici.php> ;
22. RABAN, Přemysl. Soukromé rozhodčí soudy a stanné rozhodčí řízení. *Pravniradce.ihned.cz* [online]. Economia a.s., 2005. [cit. 3.1.2014]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: http://pravniradce.ihned.cz/2-17257700-F00000_d-d3;
23. SALAJKA, Radek a Petr NOVOTNÝ. Novela zákona o rozhodčím řízení přináší nové požadavky kladené na osobu rozhodce. *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2012. [cit. 7.10.2013]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/novela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-prinasi-nove-pozadavky-kladene-na-osobu-rozhodce-81803.html>;
24. SDRUŽENÍ ROZHODCŮ. Rozhodčí doložky. *sdruzenirozhodcu.cz* [online]. [cit. 7.10.2013]. Dostupné z: <http://www.sdruzenirozhodcu.cz/dolozky.html> ;
25. SKLENÁŘ, Jan. Obsahová a časová limitace možné zvýšené trestněprávní ochrany osoby rozhodce. *epravo.cz* [online]. Epravo.cz, 2005 [cit. 11.2.2014]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/obsahova-a>

casova-limitace-mozne-zvysene-trestnepravni-ochrany-osoby-rozhodce-30431.html;

26. SOKOL, Tomáš. Ještě k rozhodčím doložkám *epravo.cz* [online]. Epravo.cz. 2010. [cit. 20.10.2013]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/clanky-a-komentare/jeste-k-rozhodcim-dolozkam-60444.html>;
27. SOKOL, Tomáš. K aktuálním problémům rozhodčího řízení. *Pravniradce.ihned.cz* [online]. Economia a.s., 2011. [cit. 3.11.2013]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-53042270-k-aktualnim-problemum-rozhodciho-rizeni>;
28. SPIROVÁ, Klára. Rozhodčí řízení. *Právník.cz*. [online]. Právník.cz. 2008. [cit. 23.9.2013]. ISBN 0231-6625 Dostupné z: <http://www.pravnik.cz/a/238/rozhodci-rizeni.html>;
29. TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Nestrannost a nezávislost rozhodců ve spotřebitelských sporech. *Emi.mvso.cz* [online]. 2010 [cit. 19.10.2013]. Dostupné: <http://emi.mvso.cz/EMI/201003/09%20Tomancakova/Tomancakova.pdf>;
30. VRCHA, Pavel. Rozhodci sui generis? *vrcha.webnode.cz* [online]. Webnode.cz, 2012. [cit. 7.10.2013]. Dostupné z: <http://vrcha.webnode.cz/news/rozhodci-sui-generis-/>;
31. ZIMA, Petr. Český kříženec dobrovolného a povinného rozhodčího řízení *Pravniradce.ihned.cz* [online]. Economia a.s., 2006. [cit. 12.2.2014]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-18556120-cesky-krizenec-dobrovolneho-a-povinneho-rozhodciho-rizeni>.

RESUMÉ

This thesis is divided into five major parts dealing with the general characteristic of the arbitration proceedings, position of the arbitrator before the commencement of an arbitration, position of the arbitrator in the course of an arbitration, position of the arbitrator after the conclusion of an arbitration, and last but not least a final assessment of the analysed issue including suggested changes of legislation or application thereof.

Introductory chapter deals with the general characteristics of arbitration proceedings and it is fundamental for understanding following analyses. Variability of choice of means to settle property disputes is mentioned in the subchapters, as well as the definition of the arbitration proceedings, history of the arbitration proceedings, types of the arbitration including current distinguishing between customer arbitration and non- customer arbitration. Last but not least a relationship between the arbitration proceedings and various doctrinal approaches discussed in the past regarding the arbitration proceedings is also mentioned.

Chapter two is fully focused on the issue in question. The whole chapter is divided into three basic subchapters dealing with general requirements for a person to be able to serve as an arbitrator, with particular requirements for an arbitrator in relation to parties to the proceeding and the subject matter of it, as well as with ways of appointment of an arbitrator to his position. Emphasis is put on development of personal prerequisites in connection with foreign legislation, on relationship between an arbitrator and parties to the proceeding in terms of possibility of bias and partiality, or dependency. Further emphasis is put on possibilities to appoint an arbitrator in the arbitration agreement from the practice' point of view namely in the centres of arbitration.

Chapter three is the most extended one as the role of the arbitrator in the course of arbitration proceedings is discussed there. The role of the arbitrator includes list of powers and obligations in the course of proceeding. Powers mentioned in the text are for example power to decide the dispute authoritatively, authority of the arbitrator in the area of evidence, authority to decide about powers, authority to obtain reward for the service in the proceeding. Regarding the obligations, mostly the obligation to decide the dispute is mentioned, whether by the process stipulated in Sec. 19 of the Arbitration

Act, or by the principles of justice. Not a small part of this chapter is devoted to the relationship between arbitration proceedings and the right to a just proceeding.

Chapter four mentions the role of the arbitrator and his position after the end of the arbitration proceedings. This chapter includes a passage about conclusion of the arbitration proceedings, as well as termination of arbitrator's participation in the arbitration, though this can theoretically happen before the very arbitration is concluded. Arbitrator's liability is an integral part of this chapter, which is one of the most interesting issues regarding the arbitration proceedings.

In conclusion of the thesis, the arbitration proceedings are thoroughly assessed including suggested changes in legislation and application thereof.

The purpose of this thesis on Person of the arbitrator in the international arbitration proceedings was to present a complex view on the position of the arbitrator in the proceeding, setting fundamental requirements, as well as powers and obligations pursuant to current legislation and to critically lay out positive and negative aspects of this legislation together with suggested changes. The aim of this work was to answer the question whether the current legislation defines the person of an arbitrator in a satisfying way and whether this legislation is kept by courts in their decision making process and by arbitrators within the application process, and whether there may be a need of change inspired by foreign legislation. I consider these purposes met in my work.

I believe that the current condition of arbitration proceedings both in practice as well as on the legislation level has been caused both by the legislator as well as by courts in all levels including the Constitutional Court, and last but not least by arbitrators and parties to the proceedings. Before undertaking analysis of all above mentioned aspects of the arbitration proceedings and the position of the arbitrator in this type of proceedings, the consideration of the complete legislative change of the current Act would also be useful. I consider the current Arbitration Act to be a cause of many questions arising, while there is not much unity in answering many of them. Much more there can be found too much inconsistency in the courts' practice.

In my opinion, the new legislation in the area of arbitration should focus on more precise regulation of the course of the arbitration proceedings, on the definition of the basic rights and obligations of the arbitrator and the parties to the proceeding. We

can refer to all discussion and difficulties caused by Sec. 30 of the Arbitration Act. Then a code similar to the Administrative Procedure Code could be created, which would in my opinion bring the positive change by elimination or removal of current problems. The negative side of this change would be leaving the traditional concept of the arbitration proceedings, which leaves it up to the parties to agree on the solution of their disputes by the means of arbitration, which they mostly prefer due to the lesser formality of this type of proceedings. On the other hand, if we are calling for better consumer protection, then more thorough legislation is in place. Concerning non-consumer disputes, the situation finds its solution by the very rules of the arbitration proceeding, which is to a large extent possible even now.

Klíčová slova: Rozhodčí řízení, rozhodce, mezinárodní, povinnosti a pravomoci, spotřebitelské spory, odpovědnost.

Key words: Arbitration, Arbitrator, international, duties and powers, consumer disputes, responsibility.